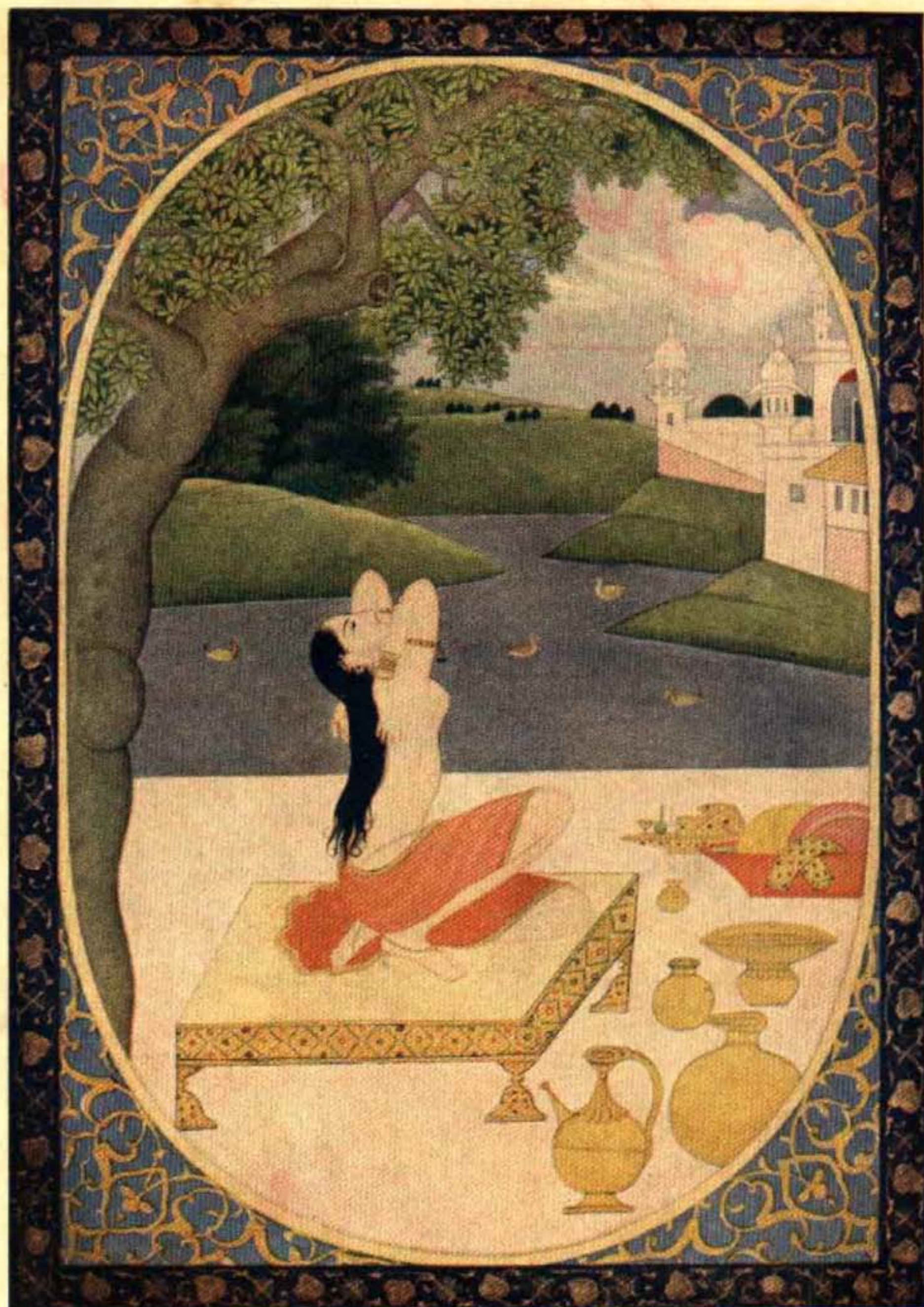

భక్తిపారవశ్యము

సంపుటి 3 సంచిక 2
1930

ఏప్రియలు ఒకటి

వచ్చిపడుచున్నది వచ్చిపడుచున్నదని పూర్వాచారపరాయణులు కళవళించిన ఏప్రియలు ఒకటి వచ్చిపడినది. అతిబాల్యవివాహములకు శారదామాహాత్మ్యము ఆరంభమైనది. శుక్రమాహాత్మ్యము గురుమాహాత్మ్యము మొదలగువానివలె నిది దినములతోడను మాసములతోడను వదలునదిగాదు. పదునాలుగుసంవత్సరములు పట్టి యుండును. పితృవాక్యపరిపాలనమునకు అలనాడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి అరణ్యవాసము చేసినంతకాలము. క్రొత్తనీరువచ్చి పాతనీటిని కొట్టివేయునట్లు పదునాలుగుసంవత్సరముల పర్యంతమైన ఈ శారదామాహాత్మ్యము వచ్చి అల్పకాలపర్యంతములైన గురుశుక్రాదిమాహాత్మ్యములను పాతవానికొఱకు ప్రాకులాడు అత్యాచారపరులచే గూడ పాటింపనక్కరలేనివిగా నొనర్చినది. ధర్మమో ధర్మమో అని షష్టిఘడియలు పలవరించుచుండు పూర్వాచారపరులు ఏధర్మము నుపలక్షించి ఇట్టి సంస్కారము నవలంబించిరో ఎఱుంగగోరెదము.

పూర్వాచారప్రియులు పలుకులలో అందిపొందరాని ధర్మములనుగూర్చి పలవరింతురు; ఆచరణకై గతానుగతికమైన ఆచారమువంక ముల్లుచూపుదురు. అట్లే కానిచో ఈ నాలుగైదు మాసములుగ హిందూదేశచరిత్రమునందలి వివాహప్రకరణమున బుట్టిన ఉత్పాతములతో సమానములైన విడ్డూరములకు ఎడములేకనేపోవును. నిజామా

బాదజిల్లా కామారెడ్డి తాలూకా యందలి బీబీపేటగ్రామములో గంజినారాయణ సాహుకారిగారు తన పదమూడునెలలప్రాయపు శిశువును ఇరువదిఆరుసంవత్సరముల ప్రాయముగల ఆకులవీరయ్యగారికిచ్చి వివాహముచేసెను. మార్చి 6-వ తేదీ ప్రాంతమున ఢిల్లీనగరమున జరిగిన ఒకానొక వివాహములో పెండ్లికుమారుడు రెండేండ్లవాడని పత్రికలలో ప్రకటింపబడినది. ఇక పెండ్లికుమారునికంటె చిన్నదిగానుండు పెండ్లికూతురు వయస్సెంతయుండెనో? కోర్టువారు జోక్యముకలిగించుకొని ఉచితజ్ఞురాలగు తల్లిని సంరక్షకురాలినిగా నియమించి శారదాచట్టము అమలులోనికి వచ్చువఱకు నెలకొకసారి పిల్లను తెచ్చి తమకు చూపవలెనని ఆర్డరు చేయకుండినచో ప్రేమసింగు చనిపోయినతని దాయాదికూతురు నాలుగేండ్ల దానిని ఆతేండ్లబాలునకిచ్చి ముల్తానులో వివాహము చేసి యుండునుగాదా? సిరాజ్‌గంజిదగ్గర ఆట్‌గేరియా గ్రామమున నొకడు తనకూతురు పుట్టిన ఇరువదియొక్కటవనాడు పురిటిశుద్ధిస్నానముతో బాటు వివాహమంగళస్నానమును గూడ చేయించి ఆమెను రెండుసంవత్సరముల బాలునకిచ్చి పెండ్లిచేసినాడు. నాసిక నుండి వినవచ్చుచున్న ఈ వైపరీత్యమును పరికింపుడు. ఒక పూర్వాచారపరాయణుడగు బ్రాహ్మణుడు శారదాచట్టము అమలులోనికి రానున్నందున 10 సంవత్సరముల వయస్సుగల నర్మదయను తనకుమార్తెను 40 సంవత్సరముల వయస్సుగల ఒక వికలాంగికి నిచ్చి వివాహ మొనర్ప నిశ్చయించుకొనెను. ఈ బాలిక దురవస్థను చూచి పక్కయింటి యందున్న కృష్ణ గడిగిల్ అనునతడు వివాహమును నిషేధించుచు ఇంజక్షను ఉత్తరువు నివ్వవలయునని జిల్లాజడ్జినికోరెను. కోర్టువారు ఇంజక్షను ఉత్తరు విచ్చుటచే పెండ్లిపీటల మీద కూర్చుండిన వధూవరులు మధుపర్కములతో కోర్టునకు తీసికొనిరాబడిరి. ఈ వివాహము మీ కుమార్తెకు సౌఖ్యములు కలుగజేయునా యని మాజిస్ట్రేటు కన్య తండ్రిని ప్రశ్నించెను. శారదాచట్టము త్వరలో అమలునకు రానున్నదనియు ఈ స్వల్ప వ్యవధిలోపుగ తగిన వరుని సంపాదించుట కష్టమగుట నిట్లుచేతిననియు అతడు చెప్పెను. అందుపై మేజిస్ట్రేటు వివాహమును నిషేధించుచు ఉత్తరు వొసగెను. ఇట్టి విడ్డూరపు పెండ్లిండ్లు ఈమధ్య హిందూదేశమున ఎన్నిజరిగినవో ఎన్నలేము.

ఈ వివాహముల సంరంభము దేశమునందు కలిగించిన అలజడి వర్ణింపనలవికాదు. 'టెలిగ్రాఫు ఆఫీసుకుబొమ్మ్మ. అర్జెంటు టెలిగ్రామునకైన తంతి అందుబాటునలేదు. శారదావివాహముల ముహూర్తనిశ్చయములు, మార్పులు ఇత్యాదులు తంతివార్తల లోనే జరుగుచుండుటచేత. రైళ్లనుచూడుడు. పెండ్లిప్రయాణీకులతో పెట్టెలు క్రిక్కిరిసినవి.

మోటారుబస్సులేమి, ట్రాముకారులేమి, మోటారుకారులేమి లెక్కకుమీరిన వధూవరుల పాదసంస్పర్శచే పసుపుపారాణులతో ముద్రితములైనవి. మేళతాళములు లేకపోయినను, పాలకీ లేకపోయినను, తుదకు పురోహితులు లేకపోయినను వివాహములు జరిగిపోయినవి. బ్యాంకులలో సొమ్మంతయు సెలవైపోయినది.' అని జన్మభూమి వ్రాసినది అత్యుక్తిగాదు. కొన్నివివాహములు మంగళమేళములకు బదులు గ్రామఫోనులు సీనా రేకులమీద వాయిద్యములతోను చేయబడినవని ఒక విలేఖరి ఆంధ్రపత్రికలో వ్రాసినాడు. అందఱు పెండ్లిబాజాలకు కుదురుటచే ఆయుష్కర్మ చేయించుకొనుటకు మంగళవాండ్రు దొరుకుట ఏలూరుపట్టణమున దుస్తరముగానున్నదని సత్యాగ్రహి ప్రకటించినది. ఓహో! ఏమివిపరీతము? శారదారాజ్యశిష్టులై సనాతనధర్మపరులు ఈ పటుసాహసిక్యములకుగడంగిరి. ఒళ్లు తెలియని పీఱిడితనమునకు లొంగిపోయిన వారు ఇందలి యుక్తాయుక్తములను ఉచితానుచితములను సమాలోచింపజాలకపోయిరి. ఈ నాలుగైదుమాసములు దేశమున జరిగిన వివాహములు సనాతసధర్మముచే సమర్థనీయములని తాము గుండెపై చేతులువైచి చెప్పగలరాయని సనాతనధర్మపరులను మేము ప్రశ్నించుచున్నాము.

జరిగిన వివాహముల పద్ధతియేకాదు వానిసంఖ్యకూడ విడ్డూరము పుట్టించునది గానే యున్నది. మార్చి మాసమున మిడ్నపూరులో పదివేల బాల్యవివాహములు జరిగినవి. అప్పరు సింధునందలి లార్కానా పట్టణములో మూడువందల పెండ్లిండ్లు. అందలి కామ్వర, షాదాద్ కోట, మిరోఖాను తాలూకాలలో హద్దుపద్దులేని అతిబాల్యవివాహములు జరుగుటయు ఆకారణమున బాజాభజంత్రీలకు కఱవు ఏర్పడుటయు అందున కొన్ని తావుల మంగళధ్వనులు లేకనే వివాహమంగళములు నిర్వర్తింప బడుటయు జరిగినది. చౌడంగా సబ్ డివిజనులో నాలుగువేల ఉద్వాహములు. రంగపురమున మూడు వేలు. గూస్తియా డివిజనులో ఒక ఫాల్గుణమాసమున ఎనిమిదివేల పరిణయములు నడచినవి. దినాజ్ పూరులోని బలూరుఘట్ నందు గతమాసద్వయమున ఐదువేల వివాహములు జరిగినవి. నలుబది తొమ్మిదివేల జనసంఖ్యగల మచిలిపట్టణమున ఈ మధ్య తొమ్మిది వందల వివాహములయినవి. వ్యాసము చితాయగుచున్నదని చదువరులు చీదరించుకొందురని భయము పడియు, తఱుముకొని వచ్చుచున్న తలయేఱునకు జంకియు నిక తడవజాలక విరమించుచున్నాము.

శారదాబిల్లు శాసనసభలో చర్చింపబడుచున్నప్పుడు సనాతనధర్మపరులమను వారు కాలు కాలిన పిల్లులవలె కంగారుపడుచు 'బిల్లు చట్టమగుచో సత్యాగ్రహము చేతుము' అని సభలలో చాటిచెప్పిరి; పత్రికలలో తెగవేసి వ్రాసిరి. అయినను సంగీత

మునకు చింతకాయలు రాలలేదు. చేయుబోయెడివారి సత్యాగ్రహమునకు శారదాబిల్లు చట్టము కాకుండనుండలేదు. వారు ధర్మపరులేయగుచో వాక్కు-తోడను, వ్రాతయందును చాటినట్లు సత్యాగ్రహము చేయుటకు సంసిద్ధులై యుండవలసినది. అందుకు బదులు వారు భీరువులై శాసనమిచ్చిన గడువులోపల తమకూతుండ్లకు పెండ్లిండ్లుచేసి తమరుచేయగల సత్యాగ్రహమునకు సాధనములేకుండ చేసికొనిరి. ఇది కార్యశౌర్యమగునాయని పూర్వాచారప్రియులను మేము రహస్యమున ప్రశ్నించుచున్నాము.

చట్టధిక్కారమునకు మోహాటించి నిలువగల మనో్రదఢిమ తమకడ ఇల్లదైనను వారు వాక్శౌర్యమును మాత్రము వల్లమాలినంత చూపియున్నారు. సనాతనధర్మసభలు చికిలింటఐశ్వర్యమువలె పౌడచూపినవి. తీర్మానములు చేయబడినవి. పత్రపత్రికలు వారపత్రికలైనవి. క్రొత్తపత్రికలు తలయెత్తినవి. సనాతనధర్మమును ప్రబోధమొనరించుటకు దినపత్రికస్థాపించుటకై మనరాజధానిలో ప్రయత్నములు చేయబడినవి. శ్రీ ఆర్యప్రకాశిక పత్రికా సంపాదకులగు శ్రీ జి. చిదంబరయ్యగారు జమ్మలమడుగునుండి వైస్రాయిగారికి శారదాచట్టము నిలువు చేయవలసినదని జాన్యువరి పదునాలుగవ తేదీని బహిరంగలేఖ వ్రాసియున్నారు. తిరునల్వేలియందలి పూర్వాచారపరులు ఇండియా మంత్రిగారిపై ఈ చట్టము విషయమై దావాదాఖలు చేయ జనవరి పదమూడవ తేదీని తీర్మానించియున్నారు. మధురలో నొక లాయరుమహాశయుడు ఇందుకు ప్లైయింటుకూడ తయారుచేసినాడు. ఈ శాసనము అక్రమమని వ్యాజ్యమువేసి నిర్ధరింపవచ్చునని పి. ఆర్. గణపతి అయ్యరుగారు మున్నగువారు పత్రికలలో వ్యాసములు వ్రాసినారు. శారదాచట్టము అక్రమమని నిర్ణయించుటకు వేయబడు దావాకు అగు ఖర్చులకుగాను ఆచట్టమునకు వెలిచి చేయబడు వివాహముల సమయములందు కొంత కొంత సొమ్ము చందా వేయవలెనని విన్నపములు పత్రికాముఖమున ప్రజలకందించినారు. కాశీమహాపట్టణమున సనాతనధర్మసభలలో కబుర్లకు తోడు కొట్లాటలుకూడ నడిచినవి. ఇట్టుండ సూక్ష్మబుద్ధిగల యొక మహనీయుడు ఏప్రియలు ఒకటి నుండి శారదాచట్టము అమలులోనికి వచ్చునుగదా మార్చి 31-వ తారీఖున ప్రారంభమై ఏప్రియలు మాసమున ముగింపునొందు వివాహములు అశాస్త్రీయములగునా అని చొప్పదంటుప్రశ్న వైచినాడు. ప్రథమదినమే ముఖ్యమైనది 31 వ తేదీని చట్టము అమలులోనికి రాకుండనే అది జరిగిపోవును గావున అట్టి వివాహము అశాస్త్రీయము కాదని ఒక అడ్వొకేటుగారు శిష్టాచారపరులకు అభయమిచ్చినారు. శారదాచట్టనిర్మూలనమునకై మార్చి 16-వ

తేదీ మొదలు 27-వ తేదీ వఱకు ద్వాదశదినములు తంజావూరునందలి శ్రీకాంగణేశ్వరాలయమున మహారుద్రజపము సాగింపబడినది. ఇట్టి తాటియాకు చప్పుళ్లచే శారదాశాసనశశమును తొలగింప—వచ్చుపరిస్థితులకు రొమ్మువిఱిచి నిలువగల గుండె నిబ్బరముకాని, పడుగురాడుమాట పాటించు సంస్కారము కానిలేని—పూర్వాచార పరులు తలక్రిందులైనారు.

ఈకూటువమూాకకు మొనకాడు యం. కె. ఆచార్యగారు. ఆయన రాజకీయముగ రంగు రంగు కోటులు ధరించు చున్న సీతా కోకచిలుక. సీత, సావిత్రి మొదలగు సతీరత్నముల సంతతివారగు భారత స్త్రీల సతీత్వమును గూర్చి అశుచిప్రాపకములగు సందేహములను శాసనసభలో వెల్లడించిన వాచాటుడు. మేమీావ్యాసము వ్రాయుచుండునప్పటికి శ్రీ ఆచార్యగారు శారదాచట్టమునకు ఎమెండుమెంటు తేనున్నారనియు వివాహవయస్సు పదునాలుగు సంవత్సరములనుండి పండ్రెండు సంవత్సరములకు తగ్గింపబడవచ్చుననియు వదంతులు పత్రికాముఖమున లోకమునకు చేకూఱుచున్నవి. ఈ వదంతులు నిజమై ప్రభుత్వమువారీయెమెండుమెంటునకు ఒప్పుకొనుచో అది ప్రభుత్వమువారికి పరాజయము అగునేమోకాని పూర్వాచారపరులకు విజయము మాత్రముకాదు. ఏమందురా? శారదాచట్టము విషయమున ప్రభుత్వమువారు దేశీయుల మతవిషయమున ఎట్టిజోక్యము కల్గించుకొనమను తమ ప్రాత అభిప్రాయమును మార్చుకొని వర్తించిరి. అట్లు వర్తించుటలో వారు సుదీర్ఘముగ నాలోచించియే చేసిరి. అట్టి విషయమును ఆచరణమున బెట్టుటకు జంకుచున్నారనగా అది వారికి మినహాయింపులేని పరాజయముకాదా? ప్రభుత్వమువారికి పరాజయమైనపుడు ఇది వారిప్రత్యర్థులగు శిష్టాచారపరులకెట్లు విజయముకాదని మీారడుగవచ్చును. శిష్టాచారపరులఇంట ఆడపుట్టువుగన్న పిల్లలకందఱకును నెలగుడ్డులకుసహా వివాహములైపోయినవి. ఇక ఈఎమెండుమెంటు ఎవరికోసము? శిష్టాచారపరులకు పుట్టబోవు ఆడపిల్లల కొఱకా? కావచ్చును. అప్పుడును ఈ ఎమెండుమెంటువలన లాభములేదే. మనదేశమున బాలికలు ప్రాయికముగ పండ్రెండు సంవత్సరములకే ఆగర్తవలగుదురు. ఈవిషయము అంగీకారవయో నిర్ణయసంఘమువారి రిపోర్టునందు విస్తరించి విస్పష్టముగ వ్రాయబడియున్నది. ఎమెండుమెంటు ప్రకారమైనను పండ్రెండు సంవత్సరములు దాటినగాని పరిణయముచేయరాదు. ఎట్లైనను వివాహములు శిష్టాచారపరుల అభిప్రాయమున ధర్మేతరములేయగును.

శారదా శాసనము దేశక్షేమంకరమైనది. దాని ఆకారము వికృతము చేయ జూచుట పాడికాదు. దేశమునందలి స్త్రీలు దీనికి సుముఖముగనున్నారు. స్త్రీల సభల నెన్నిటనో శారదాశాసనము నామోదించుచు తీర్మానములు చేయబడినవి. ఆచార్య గారి ఎమెండుమెంటునకు ఒప్పుకోరాదని దేశమున సభలు చేయబడుచున్నవి. దేశము నందలి యువజన సంఘములవారు శారదాచట్టమును అమలు పఱచుటలో ప్రభుత్వము వారికి బాసటయై నిలిచియున్నారు. బాలికలుకూడ శారదాచట్టము నెడల సుముఖులై యున్నారు. ఏప్రియలు ఒకటిలోపున తనకు వివాహముగావింప జూచుచున్న కన్నతల్లిని విడనాడి గిరిబాలదాసియను పదియేండ్ల బాలిక తలపెట్టబడిన తన వివాహము తప్పించు కొనుటకై పినతండ్రి కడకు పారిపోయిన వృత్తాంతము పత్రికలందు చదివియు నిమ్న మునకు దోడగిలు నీరు నిలువరింప ప్రయత్నించు పిచ్చివాండ్రవలె, దుర్దమప్రవాహ మునకు ఎదురీదదివురు చీమలవలె పూర్వాచారపరులు లోకాభిప్రాయమును అరికట్ట జూచుచున్నారు. కాని ఇక లాభములేదు. శ్రుతిమించి పోయినది.

ఏప్రియలు ఒకటి పూర్వాచారపరులగు తమిళసోదరులకు ఆంగ్ల సంప్రదాయమున 'ఆల్ ఫూల్సు దినము' కావచ్చును. ఆంధ్రులకది అట్టిదికాదు. ఆంధ్రులు సంస్కారప్రియులు. అది వారికి నూతనశకారంభదినము. శారదాచట్టమువిషయమున వంగరాష్ట్రమునందును తమిళరాష్ట్రమునందును ఉన్నంత విముఖత ఆంధ్రదేశమున కానరాదు. ఆంధ్రులకు నిన్న నూతనవత్సరారంభమైనది. నూతనవత్సరోత్సవముతో వారు శారదాచట్టప్రారంభోత్సవ మును జరుపుకొన్నారు. శారదాచట్టముతోబాటు ప్రారంభమైన ప్రమోదూతనామ సంవత్సరము సంస్కారప్రియులగు ఆంధ్రులకు ప్రమోదమునిచ్చు దూతయగు గాకయని పరమేశ్వరుని మడిచేతులతో ప్రార్థించుచున్నాము.

గృహలక్ష్మి

దామెర రాజగోపాలరావు గారు

వరశరచ్చంద్రికామనోహరతనొప్పి
సహజసౌందర్యగరిమ నీజగమునందు
భావగీతము లింపుగాఁ బాడుచుండి
సతులలోపల ఘనమగు మతినిగనుచు
సరసచిత్రలేఖనముల సరణిఁజూపి

పూత "లోధ్రా" వ్రతంబును జేతఁబూని
స్త్రీలపాలిటి దైవంబువోలె నిప్పు
డాంధ్రగృహంబులకు "లక్ష్మి" యవతరించె
నెదురుగాఁబోయిస్వాగతంబిచ్చి; వేగ
వెంటఁదోడ్కొనిరండమ్మ! వెలఁదులార.

మ డి బ ట్ట

మడిబట్ట అననేమియో తెలియని వారుండబోరు. మనుజుని శుచిత్వమునకు ముఖ్య పరికరమును, ఆతని ఆరోగ్యమునకు ప్రధాన వస్తువును అయిన నిర్మలవస్త్రము మడిబట్ట. కట్టివిడిచిన వస్త్రమును దాని మాలిన్యముపోవునట్లు విశుద్ధ జలమున ఉదికి ఎండ గాడ్పులచే ఆరనిచ్చి అటుపిమ్మట ధరించిన ఆరోగ్యముగను శుచిప్రదముగను ఉండునని మతవిధులను ఆరోగ్యసూత్రములను మంచినేర్పుతో మేళవించిన ఆర్యులు తమదినచర్య యందు మడిసూత్రమును ఇమిడ్చియుండిరి. మనముధరించు వస్త్రములందు శరీరమాలిన్యము కొంత, బయటతిరుగునపుడు రోడ్డుమీది మాలిన్యము కొంత, గాలితో కలిసియుండు క్రిమికీటకాదులు చేరుచుండును; కావున ఒకసారి ధరించి విసర్జించిన వస్త్రమును అందలి మాలిన్యముపోవునట్లు ఉప్పళించి ఉదికి సూర్యకిరణములచేతను గాలిలోను ఆరనిచ్చి ధరించు ఆచారము ఆరోగ్యవిధులలో అమోఘమైనదని ఆర్యులు ఎన్నియోవేలసంవత్సరముల క్రితము గ్రహించి ఆప్రకారము ఆచరించిరి. సూర్యకిరణములు, శుద్ధజలము, శుభ్రవాయువు ఈమూడును జీవకోటికి పరమేశ్వరుడనుగ్రహించిన పారిశుద్ధ్య పరికరములు. సమస్తరోగములను, సర్వపాపములను, సకలమైన పీడలను నశింపజేయుటకు ఈమూడు వస్తువులును అత్యంతము సమర్థములైయున్నవి. వేయేల? జీవకోటి యొక్క శరీరారోగ్యమునకు సంబంధించిన ప్రతి సూత్రమునందును ఈమూడును విడువరాని కూటికతో ఇమిడియే యున్నవి. ఇట్టి వస్తుత్రయముచే నిత్యము పవిత్రీకృతము చేయబడిన వస్త్రమునే 'మడిబట్ట' యని మతమునందే వైద్యమును ఆరోగ్యమార్గములను జతగూర్చిన ఆర్యులు తొలుదొల్త పిల్చుచుండిరి.

కాని కాలక్రమమున ఆర్యుల ఇతర ఆచారములతోపాటు ఇదికూడ అంతర్యమును గోల్పోయినది. ఆనాటి అట్టి మడిబట్ట నేడు మనవైదికశిఖామణులచేత చిక్కి ఎట్లు భ్రష్టమైనదో కొంచము వివరించి వ్రాయుదును. తెలుగుదేశమున ఈమడిబట్టకు నాలుగు విధములైన వస్త్రములు వాడుకయందున్నవి. (1) నూలుబట్ట (2) తడిబట్ట (3) పట్టుబట్ట (4) ధావళి.

నూ లు బ ట్ట

నూలు మడిబట్టయే తెలుగుదేశమున సర్వసాధారణమైనది. అయితే ఇందు ఒక సంగతి చూడవలసియున్నది. బయటపోవునప్పుడు కట్టుకొనుటకు పనికిరాక జీర్ణించి పోయినవి; పడినతూట్లతో ఇదియొక మోస్తరువలయో అనిపించునవి; వేసినమాసికలతో

పడవల పాతతెరచాపను స్ఫురింపజేయునవి; పట్టిన మాలిన్యముతో గోడ్డుచర్మమును తలపించునవి; వేయబడిన ఉత్తరవుకుట్లతో గంగిరెద్దు బొంతలను జ్ఞాపకముచేయునవి అయిన పాతబట్టలు తెలుగు వారి యిండ్లలో మడిబట్టలకు ప్రత్యేకింపబడియుండుట సర్వ సాధారణమైన విషయము. మడిబట్ట తడుపుటకు శుభ్రమైన జలముండవలయునను పట్టింపు మనవారికిలేదు. పనితీరుటకు ఎట్టిజలమైనను సరియే. తడిపినప్పుడైనను ఆ బట్ట నొక్కపెట్టేనివేయరు. పెట్టువేసిన ఆపాతబట్ట ఎక్కడ పెకలిపోవునో అన్నభయము. మడిబట్ట ఎంత పొట్టిగానున్న అంతమంచిదని అత్యాచారపరాయణులగు కొందఱు మహనీయుల అభిప్రాయము.

ఇక మడిబట్ట జాగ్రతచేయు పద్ధతిని చూతము. బల్లులుకూడ లోనికిపోవుటకు సందేహించు పొగగూళ్లు, చూరులు, పొయ్యదగ్గిర గోడమీాది మేకులు ఇవి మనగృహము లందు మడిబట్టలు సాధారణముగ ఉంచబడుతావులు. వంటయింట నిత్యము తయారగు పొగను విసరంతేని బయటకు పోనీయక హాలాహలము మింగు శివుడో అను నట్లు మడిబట్ట దానినంతయు లోగొనును. కఱదూపము తనకు కలంకారి పనిచేయగా తారురంగును, పొగవాసనయు సంపాదించియుండు ఆ మడిబట్ట ధరించి ఆచారమున తమకు సాటిలేకుండ చరించుచుంటిమని మనవారు సంతోషించుచున్నారు.

మనయింట మడిబట్టలకు కలంకారిపని చేయునది ఒక గృహధూమమేకాదు. నేతి నూనిగిన్నెలను శుద్ధిచేయుట; నిప్పులమీాద వెచ్చపెట్టబడిన నేతిగిన్నెను దింపుట; అది తోమి ఇదితోమి మాటిమాటికి కడుగబడుచుండు వంటలక్కచేతిని తుడుచుట ఇత్యాది వేనవేలు కార్యములు చేయుచు మడిబట్ట తనకుతానే కలంకారి పనిచేసికొనును.

ఇంతటి శుచిగల మడిబట్టను కట్టుకొనియున్నప్పుడు—మడిమెడమలు తెలియని కుఱ్ఱపిల్లవాడువచ్చి ముట్టుకొనుచో తల్లికల్లెఱ్ఱజేసి మాతృప్రేమకు దూరురాలై వానిని బాదును; కార్యవ్యగ్రహృదయమై ఏమరుపాటును కోడలు తాకుచో అత్త ప్రొయ్యి నుండి వెడలు ధుంధుమారమును కప్పివేయు ధుమధుమలతో ఎసరుకంటె ఎక్కువగ మోతపెట్టును. ఈ మడిబట్టలవలన కొంచమేని శుచిత్వము ఆరోగ్యము కల్గుటలేదు సరికదా ఒకటికిరెండు తోడనునట్లు అనారోగ్యము, అశౌచములకుతోడు గృహశాంతికి భంగముకూడ కల్గుచున్నది. ఈగతలంతేని ప్రయోజనములేదు. కలుగవలసినంత హానికలుగుచున్నది. ఇట్టి మడిబట్టలకు మన గృహములందెంతకాల మింకను నిలువ స్థానముండునో?

తడిబట్ట, పట్టుబట్ట, ధావళి వీనినిగూర్చి పైమాసము వివరింతును.

పతి సందర్శనము

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

గీ. ద్యూతమున రాజ్యమే బోయి దుఃఖమునను
పాండవులు మానివృత్తితో పరమనియతి
గహనవాస మొనర్చెడి కాలమందు
తతమహాతపశ్శాలియౌ ధౌమ్యమౌని.

క. శతకుంభంబను యజ్ఞము
సతిమోదంబునను జేయ నారంభవ్యా
వృతదీక్షకలిగి యుచితా
ర్హత పాండుసుతులగూడ రయమున బిలిచెన్.

గీ. పిలిచినను తోడనేవచ్చి భీమసేను
యాగసంరక్షణార్థంబు అచటనిలిపి
మిగిలినటువంటి వారెల్ల నొగిని లోని
కేగిరి ముదితహృదయపంకేజులగుచు.

క. వ్యాయామార్థము భీముడు
యాయాశ్రమముదరి విపులమగు బయలునకున్
పాయక నేగుట వాడుక
యైయుండుట నొక్కనాడు నటు లున్నతరిన్.

సీ. కఠినదరిద్రానగాసిల్లు కేశవదాసను నుత్తమభూసురుండు
తనమిత్రునింట నుపనయనభూరిమూహూర్తమును గన నాహూతుడయ్యె
సకుటుంబముగ తత్సాంద్రమహాటవీభూరిమార్గము బట్టిపోవుచుండ
నుపవాసగతభుక్తి కొక్కమనుజుగొని బోవగ తల్లిచే పొందుగాను

గీ. యుచట నాజ్ఞప్తుడై ఘటోత్కచుడు చాల
కాలమందందుదిరిగి యక్కాననలోన
తుదకు ఈ బ్రాహ్మణునిగాంచి ముదముతోడ
పొంచిపట్టుటకు నట నుంకించుచున్న.

చ. అరయ సవత్సధేనువుతొ నాకొనియున్న మృగేంద్రుముంగలన్
తొరలుచు బడ్డ ఎద్దువలె తొల్త భయాకులచిత్తవృత్తితో
చరణము లెత్తజాలక విచారముచేత విలోచనంబులన్
పొరిపొరినీరుగ్రమ్మ గన పోడిమిదక్కి వడిఁ ఘటోత్కచున్.

గీ. తల్లియాజ్ఞచే ఘోరకృత్యంబొనర్ప
బూనిన ఘటోత్కచుండు విస్ఫూర్తిమెఱయ
సద్దయార్ద్రచిత్తుఁడై సారసోక్తి
గుట్టువీడి యవ్వారుతో నిట్టులనియె.

క. "మీలోనొక్కరి నిచ్చిన
జాలును యవశిష్టులెల్ల సంతోషముతో
హేలాగతి బోవచ్చును
ఆలాగున కాని మొదల నందఱకెగ్గా."

సీ. అనవిని బ్రాహ్మణుండందు నెవ్వరిగూడ నిచ్చుట కామెడ నిష్టపడక
లలిఘటోత్కచు పట్టుదలకాంచి మిక్కిలి భయమొందుచుండిన భార్యతోడ
"భయమేల మనకిక? పాండవులిట దరిగల"రని ధైర్యంబు గరపుచున్న
"అయ్యో! వారిప్పుడే అలధౌమ్యులనివాసవనికేగిరని యొక్కవటువు జెప్పె"

గీ. ననుచు తనపెద్దకొమరుండు పనవి పనవి
నేడ్చుచుండ చేయుపని యింకేమిలేమి
తుదకు తనవృద్ధజీవముల్ తొడర నీయ
సంచలింపక నెద నిశ్చయించె నంత.

సీ. "మతిపతివ్రతయన పతిమాత్రధర్మిణి కాన నాయసువులు వీనికిడుదు
సుమ్మని" బ్రాహ్మణి సూటిగాననజ్యేష్ఠుడపుడు "నాప్రాణముల్ యిపుడె యిచ్చి
గురులరక్షించెద కొమరుమిగుల" ననె నట తక్క నిరువురు నటులెయనుచు
ఘోరసంవాదముల్ వారొనర్చుచుండ "జ్యేష్ఠుడెల్లపుడు నాకిష్టు"డనుచు

గీ. వద్ధుఁ డాలింగనమొనర్చె పెద్దవాని;
వేగ బ్రాహ్మణియు "కనిష్ఠు విడువజాల"
ననుచు కౌగలించుకొనె; దుఃఖాబ్ధిమునిగి
చటులదీనత మధ్యముం డటమటించె.

క. "మాతాపితల కనిష్టుఁడ
నీతీరునసైతి, యేరి కిష్టుఁడనో?"యనన్
"భీతిలకుము నా కిష్టుఁడ
వోతండ్రీ!"యనియె ననురుఁడొప్పఁగ నంతన్.

ఉ. అంతట మధ్యముండు పలలాశను వెంబడిబోవనెంచి ని
శ్చింతత తల్లిదండ్రులకు శీఘ్రమె మ్రొక్కి తదాశిషాళినా
ద్యంతమునొంది రక్కసునియాజ్ఞ దురంతపిపాసదీర్ప త
త్ప్రాంతజలాశయంబునకు బన్వెననేగి బిరానరామిచేన్.

సీ. "ఓమధ్యమా! మధ్యమా! మధ్యమా!" యని గట్టిగా నలిగి రక్కసుడు బిలువ
వ్యాయామముం జేయు వాయుపుత్రుండంత "వచ్చెదో హో"యంచు వచ్చుచుండ
"నే మధ్యమునిబిల్వ నీతెవ్వడొవచ్చె"నని వెండి "మధ్యమా!"యనె ననురుఁడు
భీము డంతట"నోయి! నే మధ్యముఁడ"ననె. మండిపడుచు వాడు "మధ్యముఁడవె?"

గీ. యనఁ, "నవధ్యులలోన మధ్యముఁడ, గొప్ప
శక్తులలో మధ్యముఁడ, నిల సర్వకార్య
ములలో మధ్యముఁడను, పంచభూతములలో
మధ్యముఁడ, భ్రాతలలోఁగూడ మధ్యముండ."

గీ. ననిన భీముగా నావృద్ధు డట దలంచె;
నంత బ్రాహ్మణమధ్యముం డటకువచ్చె
నతని గొనిపోవుచుండిన యసురుగాంచి
నరవి భీముని వృద్ధుండు శరణుజొచ్చె.

చ. శరణమొసంగి పాఱునకు చయ్యన రక్కసు బిల్చి వాని స
ద్వరకులగోత్రకార్యముల తథ్యమెఱింగి హిడింబిపుత్రుగా
నెఱిగియు తన్నువాఁడొన "కిదేమిటి బాలు డవధ్యు డేను స
త్వరమునవత్తు" నంచనిన వాయుజుమాటలు నమ్మి బాలునిన్

సీ. విడిచి, "వే నావెనువెంటర" మ్మను పలాశినిగాంచి భీముడు చిఱునగవున
"నతివీర్యబలుని నే ననుసరింప" నటన్న "ననుజూచి నట్లంటి" వనె పలాశి
"నాపుత్రుడవటంచు నయమున బల్కితి" "యేమి? నీకొమరునా యేటిమాట?"
లని కోపమున బల్కె, "జనులు రాజులకు పుత్రులగుట నటులంటి, నలుక యేల?"

గీ. సనియె మారుతి, దానవుండంత "పొల్లు
మాటలింకేల? నాతోడమరలిరాక
యున్న భయ ముపదేశించుచుంటి" ననుచు
"కాచుకో" మ్మని తనయుగ్రఖడ్గ మెత్తె.

గీ. "నాదుదక్షిణబాహువే నాకునాయు
ధ"మన, "అరె? నాదుతండ్రికిం దప్ప యిట్టి
పల్కులేరికిం తగ"వని బహువిధాల
నెంచి కోపాన మిగుల ఘోషించుచుండ.

సీ. "ఎవరయా నీతండ్రి? యెఱిగింపు శక్రుడా? శంభుడా? కృష్ణుడా? శక్తిధరుండ?
యముడా? మరియు వీరి కర్మిలిచుట్టమా? సముడా?" యని పరిహాసమ్మొనర్చి
పలుకుభీమునిజూచి "తులువా! వదరె"దంచు క్రుద్ధుడై యుద్ధసన్నద్ధుడయ్యు
నాతని నెదిరింపనాలస్యమగునంచు దితిజుండు మిగుల ప్రార్థించి భీము

గీ. ఇంటికినితోడుకొనిపోయి హృష్టమతిని
తల్లికిని మ్రొక్కి "అమ్మరో! బల్లిదుడగు
మనుజుదెచ్చితి ర"మ్మన దనుజకాంత
వేడ్కమై నాతనిం జంప వెలికివచ్చె.

ఉ. వచ్చి వృకోదరుంగని గుభాలున తత్పదపద్మయుగ్మ మం
దచ్చపుభక్తిఁ వ్రాలి నయనాంబుజముల్ వికసింప పుత్రుతో
"దెచ్చితినంటి వీతనిన? దైవము నీకును నా"కటంచు వా
క్రుచ్చి "కుమార! నీజనకు కూరిమి పూజలు సల్పు"మంచనె.

గీ. దిగ్భ్రమంజెంది కాళ్లపై దిగ్గునబడి
"కరుణ రక్షింపు" మను ఘటోత్కచకుమారు
కౌగిలించి ముద్దాడుచు కౌతుకాన
దీవనలనిడి ప్రణయసందీప్తి మెరయ
వారి వీడ్కొని క్రమ్మఱవచ్చె భీము
డాశ్రమమునకు సంతోష మావహిల్ల.

(ఈఖండకావ్యము భాసమహాకవి నాటకము ననుసరించి వ్రాయబడినది.)

కృతజ్ఞత

ఆలమూరు రాజగోపాలరావుగారు బి. ఏ.

౧

ఛీ. దిక్కుమాలిన దేవుఁడు చావెట్టాడుకాడని తన్ను తిట్టుకుంటూ యెఱ్ఱబాఱిన కళ్లనించి కారే కన్నీళ్ల కాల్వల్ని మాసి చినిగి చీలికలైన కొంగునద్దుకొని, కిందఒలికిపోయినబియ్యం దొరకినన్నియేరుకొని, అల్లాగే నడవలేక ప్రాణావశిష్టమై ఏహ్యమై శరీరం ఉబికి పగిలి పగుళ్లమ్మట రక్తంచిమ్ముతూన్న తనభర్తను మెల్లిగానడిపించుకుంటూపోయింది. ఆనాడు శ్రోణీపాతంలావర్షించింది. రోడ్లు మురుగైపోయాయి. కాని క్షుద్బాధ. ఆవెఱ్ఱి మరోవీధికి పోయింది. 'అమ్మా! ముష్టెయ్యమ్మా' అని అరిచింది. 'ఏఁ అమ్మా! ఆవీధిని గుడ్డాళ్లకి కుంటాళ్లకీ సంతర్పణచేస్తున్నారు పోరాదా? లేకపోతే కూలిచేసుకోరాదా?' అని ఆ యింట్లో అబ్బాయన్నాడు. 'నాయనా! వెడితే మమ్మల్ని చూశేవారెవరు? ఇంకా ఉన్న ముష్టాళ్లు మమ్మల్ని తొక్కేశారు. నా బియ్యంఅన్ని ఒలికిపోయాయి. నాయినా! యిన్నాళ్లు కూలి చేసేదాన్ని. పక్షవాతాన్ని చెయ్యిపోయింది. అతనికి చెప్పరాని జబ్బు. బాబూ!' అని కన్నీళ్లెట్టుకుంది. 'అన్నయ్యా! చెయ్యిలేదురా పాపం. అతనికి కుష్టురోగం. అయ్యో? రక్తంయెల్లాకారుతోందో చూడు' అని లోపలికిపరుగెత్తి వాళ్లమ్మ నడిగి ఓపాతగుడ్డ యిన్నిబియ్యంవేసి వాళ్లని పంపేసి 'నారాయణ్ణారాయణా పగవాళ్లకైనా వద్దు బాబూ' అని అనుకుంటూ ఆ అబ్బాయిచెల్లెలు వెళ్లిపోయింది.

తోడిజీవాలికి దూరమై ఆహారానికి పరమశత్రువులై యేచెట్టో పుట్టో నిలవనీడచేసుకున్న ఆ దరిద్ర దంపతుల కానాడు నిజంగా సంక్రాంతి. అప్పటికి పన్నెండుగంటలయింది. జోలిలోబియ్యం చారెడైనాలేవు. ఆ యిద్దరు, వాళ్లనిచూసి ఉమ్మేశేవాళ్లని భరిస్తూ, మూరుమనిపన్న పెడమొహాలతో మొతిగేకుక్కల్ని తప్పించుకుంటూ పోయారు. ఆ పూరుబైటున్న వాళ్లచెట్టుకిందకిచేరి ఆ ముష్టిది తనభర్తకింత గంజికాచి కడుపు నిండాపోసింది. మరితనకో?......

౨

అది శీతాకాలం. ఒకసాయంత్రం. ఎనిమిదిగంటలయింది. మంచు వర్షంలాకురుస్తోంది. పొగ మొహం మొహం కనపడకుండా కమ్మింది. ధనికులు బలమైన శాలువలుకప్పుకొని కుంపట్లదరినికూర్చొని నిద్రాదేవత నాహ్వానిస్తున్నారు. పగలల్లా మేసిన పశుపక్ష్యాదులు సుఖసుషుప్త్యావస్థ ననుభవిస్తున్నాయి. మనవెఱ్ఱి మూడురాళ్లు పోగుచేసింది, ఇంతకంపయేరింది. పొయిచేసి మంటపెట్టింది. కుండఎక్కించిదించి పట్టెడన్నం అంతగంజి మొగుడికి పోసింది. మిగిలినది ఆదోప్పలోనే తనూ ఒంచుకునితాగింది. ఇంతగడ్డితుక్కుమీద ఓచినికిచాప పఱచి కాస్త చలిమంటేసి ఆరోగిని పడుకోపెట్టింది పగిలి, చీముపరదలైన అపుళ్లపై యింతమన్నోచిగురాకులో వేసి. అతని బాధమాన్పడమేకద ఆపేనురాలి జీవితాదర్శం. అల్లాగే తనభర్తని చంటిపిల్లను పెంచినట్లు పెంచుతూ దినాలు గడిపేది. అతన్నవ్వితే ఆ ఆడదానికి స్వర్గం. అతనికన్నీరు ఆమెకు నరకం. ఆతశ్శాంతికి అతనికి వెఱ్ఱినిద్రపట్టి పోయింది. రాత్రి పదిదాటింది. పన్నెండుదాటింది. కాని వెఱ్ఱికికంట్లో కునుకులేదు. ఎదురుగుండా తనదరిద్రం, పండినపొట్లకాయలాగున్న తనభర్తరోగం, ఆపైన చలిదేవతనిర్దయ ఒఖసారిగా దానికళ్లెదుట గజ్జెకట్టి తాండ

వించాయి. భావిజీవితం వెత్తికి ఉడికిపోతూన్న అగ్నిపర్వతమో, కలగుండుపడిన సముద్రమో లేక పడగవిప్పిన నల్లతాచో లాకనబడింది. అల్లాగే గుండె పాషాణంచేసుకుని చలిమంట వేస్తూ చేతులుకాచుకుంటూ చెట్టుకొరిగింది. కళ్లుమూసింది. తియ్యనినిద్ర. హృదయాల్నిపేల్చి పిప్పిచేసే విచారకీటకాలిపై ఒఖమాటుగా మోహినీ మంత్రంజల్లేనిద్ర. ప్రాణాల్ని వాటినిత్యజీవితంలో కొంతసేపు వెయ్యంతస్తులపై కెక్కించి మైమరపించేనిద్ర. అయితే ఏం? అరఘంటలో ఘమ్మున వెత్తిలేచింది. పక్కనిచూసుకుంది. ఎక్కడా రక్తంచుక్కైనా లేదు. తనభర్త నిశ్చలనిద్రలో, అర్ధచంద్రకాంతుల్లో ప్రశాంతంగాపారుతూన్న నిండునదిలా ఉన్నాడు. తనయిల్లు తను వదిలినట్లుగా వేసుంది. కాని హృదయానికి శాంతికలగలేదు. చలిమంటజోతిచేసి ముఖంపైనున్న దుప్పటీ తొలగించి భర్తనుచూసింది. సజీవుడై ఉన్నాడు. కదిపింది. 'అబ్బా' అని మూలుగుతూ పడుకొన్నాడు. తనభర్తనెవ్వరు చంపలేదని గ్రహించింది. తానున్నది తనచెట్టునీడేఅని తెలుసుకుంది. కాని వెత్తి తలకాయో కాళ్లు చేసుకుంది, శరీరాన్ని స్పృశించుకుంది. భర్తతో ముష్టివాళ్ల సంతర్పణలో కెళ్లింది. పైగా తనభర్తను వాళ్లు తొక్కటం అతనురక్తమయమై పోవటం చూసింది.

3

చలించి చితికినహృదయానికి, భయపూరితమైనమనస్సుకూ, చీమచిటుక్కుమన్నా యుగాంతమే. వెత్తికి తనభర్తనిద్ర విస్మ్రప్రాయమైపోయింది. అర్ధరాత్రి, కారుచీకటి, నిర్మానుష్యప్రదేశం, మహానాకృతి వహించిన ప్రకృతి. ఇహ అక్కడదిక్కెవ్వరు? చెట్టుమీద నిద్రించే పక్షులే తనతోడునీడనుకుంది. దూరాన్ని ఆ విశాల ఆకాశంమీద మిలమిల్లాడే నక్షత్రాలే తనతలిదండ్రులనుకుంటూ, వెయ్యిమొక్కులు మొక్కుకొని, తూర్పు రేఖలికెదురుచూస్తూ రాయిలా కూచుంది. కొంతసేపయింది. చలిమంట మెల్లిగాకునికుంది. ఇంతకుక్కసి ఓపుల్లతో ఆనిప్పటూ యిటూ తోసింది. 'కవ్వు' మని కేకవినపడిందేదో. వెత్తికి గుండె ఎగిరిపోయింది. త్రుళ్లిపడిలేచింది. రాత్రి మంచుకితడిసి ఒళ్లంతా చిడుంతో దర్గంధమయమై చలి భరించలేక ఎప్పుడోవచ్చి ఆ ఆరిపోతూన్న చలిమంటదగ్గరపడుకుంది అదో చిక్కిశల్యమైన ఓచిన్నికుక్కపిల్ల. అది తన్ను రక్షించవచ్చిన దేవుడో దయ్యమో అన్నట్లుదాన్ని వెత్తిఒళ్లోకి తీసుకుంది. కొంగొట్టిదాని శరీరమంతాతుడిచింది. ఆకుక్కపిల్ల భయంతో కూనైపోయి వెత్తిఒళ్లోదూరి దాక్కుంది. ఆ ముసిలిదానికి జాలికలిగింది. కుండడుగునమిగిలినగంజి కాస్తవెచ్చపెట్టి ఆకుక్కకోసింది. ఆత్రుతతో డొక్కలెగరేస్తూ ఒఖనిముషంలో అది ఆగంజి తాగేసింది. తోకెత్తుకు పరుగెత్తుతూ ఒళ్లోదూరుతూ మొఱుగుతూ కఱవబోతూ రకరకాలుగా ఆడుతూన్న ఆ కుక్కపిల్లని చూచుకొని ఎన్నాళ్లకోకన్నకొడుకునిచూచుకున్నట్లు ఆతల్లి తన్నుతాను మఱిచిపోయింది.

౪

కూటికోసం కోటివిద్యలు. పక్షవాతం. కుష్ఠుజబ్బు. ఇహ కూలీనాలీ వాళ్లకెదూరం. మిగిలిందిక ఎక్కేగుమ్మం దిగేగుమ్మం. అదైనా చేతిలోపనికాదు. దానికూడా కొంతప్రతిభకావాలి. అధ్యాత్మరామాయణమో, తంబురాకోయ్యో, గుమ్మిడికాయచెంబో, పొగడటంలో నేర్పో, ఏదికాకపోతే ఏ ఏడుకొండలవాడో అవసరంకదా. ఇవియేవీచేతకాని అటువంటిదానికి అజబ్బుమనిషికి దినంగడవటం కష్టమనిపించక మానలేదు. పైగా ఒకటికిరెండుజోడు. ఆ కుక్కపిల్లోటి. అయితే ఆముష్టిదానికి ఆపిరముష్టి బరువుగాలేదు. తానైనాగంజిమాని ఆ కుక్కకుపోసేది. అదే తనకొడుకు, తనఆనందం, తనజీవితఫలం అనుకుంది. బంతీ, బంతీ అంటూ ఆకుక్క ఒఖనిముషంలేకపోతే వెత్తి వెఱ్ఱెత్తినట్టుతిరిగేది. అదిలేకపోతే వెత్తికి అన్నం సయించేదికాదు. అదినిద్రపోతేనే కాని తనుపడుకునేదికాదు. వెత్తిభర్తకూడా ద్విగుణించినప్రేమతో తనగుడ్డలన్నీ బంతికి కప్పుతూ తనకి ఊను

పోకపోతే బంతి నెత్తుకు అడిస్తూ తనపక్కలో పడుకోపెట్టుకొని తన శరీరందానికప్పగించి దానిమీద యీగ వాలనిచ్చేవాడుకాదు. బంతికూడా అల్లాగే వాళ్లతోపాటు కలో గంజో తాగుతూ వాళ్లకుండకి కాపలా కాస్తూ కాకులు కుక్కలు రాకుండా కాపాడేది. ఆమొగుడూపెళ్లాం బంతికి కఱ్ఱపట్రావటం, లాంతరు మొయ్యటం, నీళ్లలోపడేసినవస్తువులు మునిగితియ్యటం, బండిలాగటం నేర్పేరు. బంతి వీధిలో ఓపక్కని లాంతరు, ఇంకోపక్కనిజోలీ కట్టినకఱ్ఱ నోటితో పట్టుకొస్తూంటే యింటింటివాళ్లు ఆతమాషాచూచి బియ్యం వేసేవారు. రాను రాను "అదిగో వెఱ్ఱివస్తోంది. అన్నంతినకపోతే ఎత్తుకుపోతుంది" అని తల్లులు పిల్లల్ని దడిపించుడం పోయి "వెఱ్ఱీ! మా అబ్బాయి అన్నంతింటే కుక్క వాడిస్తావుకాదూ" అంటూ యిన్నిన్ని బియ్యంవేసి ఆబంతిఆటలు పిల్లల్తోటిపాటు వాళ్లూ చూస్తూ ఆనందిస్తూఉండేవారు. దానివల్ల ఆ బీద కుటుంబానికంత అన్నం శరీరం దాచుకునేందుకు కాస్త బట్టా దొరికేది. కొన్నాళ్లయేటప్పటికి వాళ్లున్న చెట్టుకిందో రాటపాతుకొని రెండాకులుకప్పుకొని ఓమేడకట్టుకున్నారు. ఇంకోసంవత్సరంలో వాళ్లదరిద్రంపోయి ఎక్కడన్నాస్థిరంగా నివాసమేర్పరచుకొని ముష్టిమాని యేపంచనో ఓపళ్లదుకాణమో ఏదోవేసుకొని రోజుగడచుకోడానికి గాలిలో మేడలు కడుతూండేవారు.

౫

వేసవి. నిప్పుచెరుగుతూంది ఘాళుపు. ఓచంపనికొడితే ఓచంపని అగ్నికణాలురాల్తున్నాయి. పక్షులు నీళ్లులేక కూలిపోతున్నాయి. ప్రపంచం ఉడుకెత్తిపోయింది. ఆదరిద్రులకి అప్పశాలలో కాపురం దుర్భరమయిపోయింది. వడగాలికిభరించలేక ఊరుబైటున్న ఓపాడుదేవాలయంలోకిపోయి దేశంచల్లబడినతర్వాత తిరిగిరావచ్చునని వాళ్లనుకున్నారు. సాయంత్రం పెందలకడె భోంచేసి ఆముగ్గురుమెల్లిగా తమసామానంతా ఓగుడ్డలోమూటకట్టుకుని బయల్దేరారు. పుచ్చపువ్వులాటి చందమామ ప్రపంచాన్ని పాలలోముంచేశాడు. వీధిలో వచ్చేపోయేబళ్లకు దడిసి ఆ ముగ్గురూ మెల్లిగా రోడ్డుపక్కనే జనాన్ని తప్పించుకుంటూపోతున్నారు. చటుక్కున వెఱ్ఱి గుండెకొట్టుకుంది. కళ్లు చెలువులైపోయాయి. దీర్ఘంగా శ్వాసవచ్చింది. ఆప్రదేశమంతా అగ్నిమయంగా కనిపించింది. తనముందగ్ని జ్వాలలుబ్బిపడుతూన్నట్టు అనిపించింది. ఆనాడుతాను కళ్లోచూసిన చోటు. భర్తరక్తమయమైనప్రదేశం. మనస్సు పరిపరివిధాలపోతుంది. 'ధాం' అని చప్పుడయింది. అంతా దుమ్ముమయం. లబలబలాడుతూ చేపలా రక్తంలో దొర్లిపోతున్నాడు భర్త. పదడుగుల్లో గోడకితగిలి కృష్ణదాసు మోటారుసైకిల్ పడిపోయింది. బంతీ అతని జబ్బపట్టుకు గురకెడుతోంది. పోలీసు వచ్చేడు. లాఠీకఱ్ఱతో బంతీని ఒక్కదెబ్బతీశాడు. వెఱ్ఱి నేలకూలిపోయింది.

౬

డబ్బుకీ చట్టాలకీ దూరం. ఎంతకఠినచట్టాలైనా ఆదేవత ఎల్లాచెపితే అల్లావింటాయి. తాగుడు, వ్యభిచారం. కూనీ దానిపట్ల సద్గుణాలయిపోతాయి. ఇంక జమీందారైన కృష్ణదాసు కేంలోటు? తాను నిర్దోషిననీ, తాగలేదనీ, మోటారుసైకిలుమీదతాను వెడుతూంటే ఆముసలాడే ఖంగారుపడి సైకిలికడ్డంగాపడ్డాడని, పైగా ఆ ముసలిది కుక్కనిఉసికొలిపిందని వాఙ్మూలంయిచ్చేడు. ఊళ్లో ఆనాడప్పుడక్కడున్నవాళ్లూ లేనివాళ్లూకూడా అల్లాగే సాక్ష్యంచెప్పేరు. సరే. ఇహనేంకావాలి? ఆవృద్ధుడిచావు ప్రత్యక్షప్రమాదము (clear accident) అన్నారు. కృష్ణదాసు నిర్దోషి అన్నారు. డబ్బులేని ఆదరిద్రురాలు కుక్కని ఉసికొలపటం తప్పన్నారు. వెఱ్ఱికి ఒకసంవత్సరం కఠినశిక్షఅన్నారు.

౭

జైలులో జీవనం కొందరికి చాలా సుఖమే. కొందరికి మాత్రం మరణతుల్యం. వెఱ్ఱికి రెండూ లేదు. పనిచెపితే నవ్వేది, కొడితే నవ్వేది, అన్నం పెడితే మెతుకులు లెక్కపెట్టేది, గోడల్తో రహస్యాలు చెప్పేది, కాకుల్తో పోట్లాడేది, వెఱ్ఱిపాటలు పాడేది, వెఱ్ఱిమాటలు మాట్లాడేది. పైఅధికారులు చూశారు. ఇంకా పదిరోజులు చూశారు. నిజమే నన్నారు. వెఱ్ఱిని జైల్లోంచి పొమ్మన్నారు. చివరకు జైలులోంచి గెంటేరు.

౮

వెఱ్ఱి వీధివీధి తిరిగేది. బంతీ అని యేడిచేది. ఎవళ్ళేనా అన్నం పెడితే కుక్కకి వేసేది. రాత్రిళ్లు బంతీ అని కేక వేస్తూ తిరిగేది. శరీరం అస్థిచర్మమయం అయిపోయింది. ఓనాడు ఓకుక్క, పిల్లలు కనబడ్డాయి. కుక్కపిల్ల నెత్తుకొచ్చింది. కుక్క అరుచుకొచ్చింది. కాని వెఱ్ఱి పిల్ల నివ్వలేదు. అదిచూసినవాళ్లు కుక్కను కొట్టితరిమేశారు. వెఱ్ఱికి పిచ్చెక్కువై పోయిందని విచారించేరు.

వెఱ్ఱి ఆకుక్కపిల్ల నెత్తుకునేది. ముద్దెట్టుకునేది. ఆడించేది. దాని మెడనిండా పువ్వులు కట్టేది. దానికి గుళ్లుగోపురాలు కట్టేది. పాలు లేనిపసికూన పదిరోజుల్లో చచ్చిపోయింది. వెఱ్ఱిమాత్రం దాని కళేబరం విడవలేదు. దుర్గంధం భరించింది. ఆ ఎముకలపోగు పట్టుకు తిరిగేది. ఓనాడు తనున్న చెట్టుదగ్గిరికొచ్చింది. తనయిల్లు నేలకూలి చీకిపోతూండటం చూసింది. ఘొల్లున ఏడిచింది. ఆఎముక లక్కడపడేసింది. కళ్లెఱ్ఱజేసింది. నిప్పెట్టి ఆపాకంటించింది. నాలుకలు సాచుకుంటూ తనమీదకొస్తూన్న అగ్నిజ్వాలలు చూసింది. ఇల్లు మసైపోయింది. పక్కున్నవ్వింది. గమ్మున వెనక్కి తిరిగింది. వెళ్లిపోయింది.

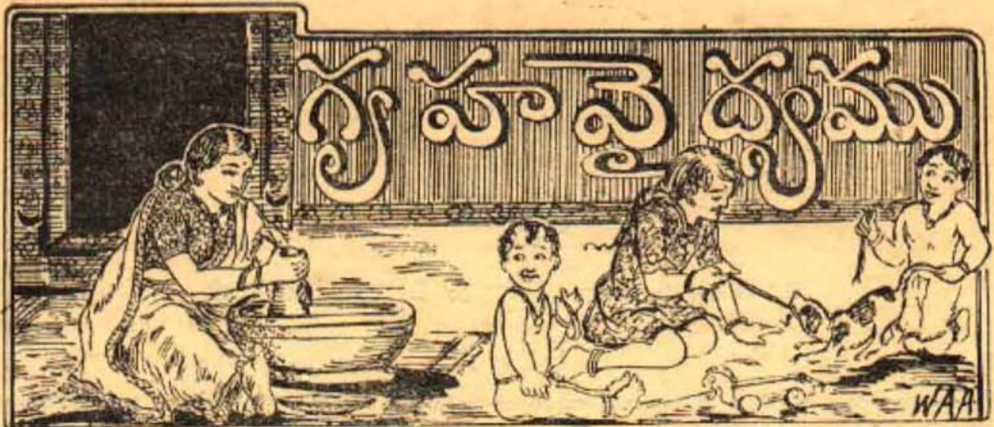
౯

వెఱ్ఱి. ఓనాటి ప్రొద్దున్న. శరీరం తూలిపోతూంది. ఊరికి ఉత్తరంగాపడిపోతూంది. తల జడలుకట్టి పోయింది. దీనంగా ఏడిచింది. బంతీ అని ఏడిచింది. నడుంవిరిగి, శల్యాలపోగై మరణోన్ముఖమైన బంతీ కాళ్లకు చుట్టేసింది. గొల్లునేడిచింది. వెఱ్ఱి నిద్ర మేలుకుంది. తనబంతీని చూసుకుంది. మనసార కౌగలించుకుంది. కాళ్లకింద చూసుకుంది. తనభర్తని పాతినదిబ్బని గ్రహించింది. విఱిగినచెట్టులా నేలకూలింది. ఇంతవరకూ ఆదిబ్బ కాస్తూన్న బంతీ కన్నీళ్లతో తలిదండ్రులకు తిలోదకములు విడిచి వెఱ్ఱిగుండెలమీద తలపెట్టుక ప్రాణాలు విడిచింది.

అరుంధతి

ఓలేటి సీతారామమూర్తిగారు

ఆమె యేదివ్యసల్లలితాంగియొ యిడు
పూతసీరాజనజ్యోతిభాతి చదల
వెలుఁగుచును కిరజల్లు క్రొందళుకులందుఁ
బావనత్వమె లలిజాలువాఱుచుండు.
లేమనవ్విన నవ్వుల రేకలందుఁ
గలికిపఱచిన సవ్యదృగ్వల్లులందు
భామనుడివిన జిలిబిలి పలుకులందు
పారిపొంగుఁ బాతివ్రత్య వలపుటలలె!
గగనముననుండి యప్పుణ్యకాంతవల్కు
శోభనాక్షతలను జల్లుచుండి ప్రీతి
"నిత్యమాంధ్రకుమారజనసీగృహములఁ
గలసతులు సాధ్వులౌదురుగాక" యనుచు.
"ఓయరుంధతీ! పావనజ్యోతి! నీ య
మేయపూతవర్చస్సులఁ బాయకెపుడు
బరపి మాపయి మాంగళ్యభాగ్య మొసఁగు"
మనుచుఁ బూజింతు రంగన లామె భక్తి.
కన్యకకుఁ దప్పక వివాహకాలమందు
నాయరుంధతిఁ జూపింతురార్యజనులు.
ఆమెవలె నామెయునుగూడ నైదువతన
మునఁ బ్రవర్తిల్లు సతతంబు ననెడియాశ.

డాక్టరు యస్. శేషగిరిరావుగారు యల్. ఐ. యమ్.

కాసములకు

ధనియాలు, శర్కర వీనిని బియ్యపుకడుగుతో ఇచ్చిన కాసములు నివర్తించును.

*   *   *   *   *

కర్పూరవల్లిఆకు వెచ్చచేసి శిరసుమీద నుంచిన శిశువుల కఫము హరించును.

*   *   *   *   *

నల్లజీలకర్రను స్తన్యముతోకాని కర్పూరవల్లి స్వరసముతోగాని నూరి తలపైన పట్టువేసిన శిశువు కఫము, కఫజ్వరము హరించును.

*   *   *   *   *

యవక్షారము, అతివస, కర్కాటకశృంగి, పిప్పళ్లు, పుష్కరమూలము వీనిని చూర్ణముగావించి అందు తేనెగలిపి శిశువులకొసంగిన వారికిగల పంచకాసములు నశించును.

అజీర్ణము

ఓమమురసము బిడ్డల అజీర్ణము, నీళ్లవిరేచనములు వీనిని కట్టును. (ఓమమునీళ్లు చిన్నబిడ్డలకు తులమెత్తు లేక తులమున్నర యివ్వవలెను.)

*   *   *   *   *

నేలవెలగచెట్టుఆకు రసము బిడ్డల అజీర్ణవిరేచనములు కట్టును.

*   *   *   *   *

పిన్నసదాపచూర్ణము బిడ్డల అజీర్ణము కడుపునొప్పి వీనిని హరించును.

*   *   *   *   *

బొక్కెసచెట్టు ఆకును వెచ్చజేసి తీసిన తేలికకషాయము ఇచ్చిన బిడ్డల అజీర్ణమును పోగొట్టును.

*   *   *   *   *

మునగచెట్టు. దీనిరసములో కొద్దిగ ఉప్పు కలిపి యిచ్చినబిడ్డల అజీర్ణము హరించును.

నవ్వు తాలు

తాతకృష్ణమూర్తిగారు బి. యె; యల్. టి.

లెక్కలు

హైస్కూలుమాస్టరు—ఆలెఖ్ఖ చెయ్యడానికి యింతగింజుకుంటున్నావేమి? చంటిపిల్లడికిస్తే అది సుళువుగా చేస్తాడు.

విద్యార్థి—అవునండి. చంటిపిల్లడుగా వున్నప్పుడు నేనూ చేసేవాడిని కాబోలండి యిలాంటిలెఖ్ఖలు. ఇప్పుడు మరి, మీరూ చంటిపిల్లలు కారు—నేనూ కాను.

సత్ప్రవర్తన

పరాయివాళ్లయింటికి వెళ్లినప్పుడు బుద్ధిగా నడుచుకునే విధం యేమిటో బోధపరుస్తూ తల్లి తనచిన్న కొడుకుతో "వాళ్లయింట తినుబడివస్తువులు యేవైనా చూసినా యిమ్మని యేడవకూడదు. వాళ్ల పిల్లల చేతుల్లో యేవైనా ఆటవస్తువులు వుంటే 'అమ్మా! నాకు అలాటివి కొనవూ?' అని నన్ను చికాకుపెట్టకూడదు." అని చెప్పింది.

"అలాగేలే. తెలిసింది. నాకు కావలసినవస్తువ యేదిచూసినా వాళ్లని యిమ్మనిఅడగను; యేడవను; నీతో చెప్పను. సరేనా?—గుప్‌చుప్‌గా వెంటనే లాక్కుంటాను."

ఔషధప్రభావము

రోగివొంట్లో బాగాస్వస్థతగా వుండడం కనిపెట్టి, సంతోషించి డాక్టరు చిరునవ్వుతో "ఏం? నింపాదిగావున్నదా యీవాళ?" అని అడిగినాడు.

"మీకు పంపిన మందుసీసామీద వ్రాసివున్న ప్రకారం మూడేసి గంటల కొకసారి, ఔషధంపుచ్చుకున్నారుకదూ? వైద్యుడు చెప్పినట్లు తిన్నగా రోగి నడుచుకుంటే నిజంగా మందులు మాట్లాడగలవు! ఒక్కరోజులో మీకెంత గుణం కనిపించిందో చూడండి మరి?"

"సరిగా ఆ మందుసీసామీద వ్రాసివున్న ప్రకారమే చేశానండి. 'బిరడా ఊడతీయవద్దు.' అని స్పష్టంగా దానిమీద వ్రాసివున్నది."

దయాళుడు

ఖైదీ—దిక్కులేనిపక్షిని మహారాజా! అన్యాయంగా నామీద ఈకేసు వచ్చింది. మీరే రక్షించాలి. నాకు తినిందికి తిండిలేదు; వుండిందికి యిల్లులేదు; మాట్లాడిందికైనా నాకొక్కబంధువుకాని, స్నేహితుడుకాని లేడు.

జడ్జీ—పాపం, నీదీనస్థితికి నాకు చాలావిచారంగా వుంది. ఈకేసులో సాక్షులు చెప్పినదాన్నిబట్టి నీమీద

నేరం యేమీ స్థిరపడలేదు. కాబట్టి, ఒకయేడుమాత్రం జెయిల్లో వుండడానికి నీకు శిక్ష వేస్తున్నాను. ఇల్లు, తిండి, బట్ట, స్నేహితులు—అన్నిలోపాలు తీరుతవి.

ఉభయకళా ప్రవీణత

"మావాడికి చిత్రలేఖనంలోనూ, కవిత్వంలోనూ కూడా సమానమైన అభిలాష వున్నదండి. ఏదో ఒక్కటి బాగాకృషిచేస్తే మంచిదేమో? ఈ రెండింట్లో మా వాడు యేదిఅభ్యసిస్తే బాగారాణిస్తుందని మీ అభిప్రాయం?"

"చిత్రలేఖనమే మేలని తోస్తుంది."

"కారణం? మీరు వాడి బొమ్మలేవైనా లోగడచూశారా యేమిటి?"

"లేదు. కాని, యీమధ్య యేదో పత్రికలో మీ వాడిపేరుతోవున్న పద్యాలేవో చూశాను."

చిత్రమైన జంతువు

రాత్రిపాఠశాల మాస్టరు—పెంటయ్యా! దీనికి తాత్పర్యం చెప్పరా:

"........................

తలతోక యనక యుండును

ఖలునకు విష మెల్లయెడల గదరా సుమతీ?"

పెంటయ్య—'ఖలునకు' అనగా 'ఖలున' అనేజంతువుకు 'తలతోక యొనక యుండును' అంటే తలకాయ తోక యొనకాల ఉంటాదటండి!

వచనము

ఉపాధ్యాయుడు—'ఒకవస్తువుం దెలుపు పదము ఏకవచనము; పెక్కువస్తువులం దెలుపు పదము బహువచనము.' ఉదాహరణము లియ్యగలవా?

విద్యార్థి—'ఒకటి' అను పదము ఏకవచనము. 'సేన, మంద' ఇట్టివి బహువచనములు.

మరణశిక్ష

మాజిస్ట్రేటు—ఇదివరలో నీకు యెప్పుడైనా శిక్షపడివుండెనా?

సాక్షి—లేదు బాబయ్యా! కాని నేను చిన్నపిల్లడుగా వున్నప్పుడు నాకోసారి మరణశిక్ష తప్పిపోయిందట!

మాజిస్ట్రేటు—అంతచిన్నప్పుడు నువ్వుచేసిన నేరం యేమిటి?

సాక్షి—నేనేమీ నేరం చెయ్యలేదండి. జ్వరంతగిలి నేను బాధపడుతూవుంటే మావాళ్లు డాక్టరుగారిని తీసుకొచ్చేరు. ఆయన నానాడీ, అదీ చూసి "లాభంలేదు. న్యూమోనియా! ఇప్పటిస్థితిని పట్టిచూస్తే బాలుడు యింకొక పదిపన్నెండు గంటలలో మరణించక తీరదు." అనిచెప్పి ఔషధం యిచ్చి వెళ్లిపోయినాడు. భయపడి మావాళ్లు ఆమందు నాకు పొయ్యలేదట!

వ్రాతపని

"మావాడికి దేనికీ తీరుబడి లేకుండావున్నది. వ్రాతపని రోజురోజుకూ లావై పోతుంది."

"కవిత్వం చెప్పగలడా, యేమిటి? నవలలు రాస్తాడా, నాటకాలా, అండీ?"

"దస్తావేజులు! సబ్ రెజిస్ట్రారు కచేరిలో గుమాస్తాగా ఉన్నాడు కదండీ, మరి."

ధైర్యవతి

పిమ్మరాజు రాజగోపాలము గారు బి. యె. (సారస్వత సమాజము)

౧

శ్రీనాథుకృతికెక్కి చెలువొందునేది,
వీరాళిరుధిరంబు ధారగాబాఱ
చందనమటు మైనలందుకొనెనేది,
శౌర్యదేవత కేది జన్మస్థలంబు,
బ్రహ్మనాయుడునేది పాలింపనలరె,
బాలచంద్రునివంటి బలువీరవరుడు
ప్రభవించుటను నేది పావనంబయ్యె,
ఆంధ్రమాతకు నేది యలరుభూషణము,
అటువంటి పల్నాడు నందొక్కపల్లె
భాసిల్లు విక్రమవల్లిచే మిగుల.

౨

ఆపల్లెనొకరాత్రి అత్యద్భుతంబు;
అది స్వర్ణశీర్షిక యగువీరచరిత--
కవిలేఖినినిఅద్ది కదలింపజాలు,
పూరుషావళినద్ది పులకింపగలుగు,
కాంతలెల్లర నద్ది గర్వింపజేయు,
కాలవాహిని నద్ది కలియకేనలచె,
నమృతత్వమదిపొంది యవనిలోపలను
నమ్మనెంచిన మీరు నమ్మకుండినను
జరిగనొక్కటి దాని సంతుష్టివ్రాతు
నిజమటంచును నేను నెఱనమ్మియుంట.

౩

క్రమ్మె చీకటి మెల్లగను గ్రామమెల్ల;
జరుగనుండినదాని కురుసహాయముగ
బారుబారులుదీఱె బలుచుక్కలూఱి
భావిదృశ్యముగాంచ భావాలుమించ
అంతలోపలనయ్యె నర్ధరాత్రంబు.
ఊరిలోవారెల్ల నుత్సాహమొప్ప
నొక్కరిద్దరినింట నుంచుచు వేడ్క
బొమ్మలాటనుజూడ బోయిరయ్యెడను.

౪

అప్పుడు నాయూర నానందమొదవ
నొకరాచవారింట నొకక్షత్రియసతి
బాలింతరా లెద పసికందుజేర్చి
బుజ్జగించుచు నెన్నొ ముద్దులనిడుచు
భావిభాగ్యములెన్నొ పరిగణించుచును
అర్థములేకున్న నత్యాదరమున
నేమేమొభాషించు చెంతెంతొసేపు
గృహములోనెవ్వారు లేకున్ననామె
బుడుతతో నిశియిట్లు గడుపుచునుండె.

౫

అంత నార్గురుదొంగ లాయింటనాడు
కన్నంబుగావించి కలధనంబెల్ల

దోచుకుపోవంగ జూచుచెంతేని
శ్రమజెంది వీల్గాఁమి సకలయత్నముల
జేయుచుండినదారి చేకూఱకుండె.
ఆకోటవాలెనున్న నాయింటవారు
కన్నంబుగావింప కష్టంబటంచు
నెట్టకేలకుదారి నీక్షించి రదియు
మండువాగొట్టాని పట్టియొక్కొకరు
దిగి లోనజొఱబారు తెగువ బూనుటయె.

౬

పాలిచ్చినిసువుకి బాలెంతరాలు
జోలపాటలపాడి జోకొట్టుచుండ
నలుకుడునేదియో ఆలించెదాని
పరిశీలనము జేయు భావంబుతోడ
నిద్రబోమెడుపిల్ల నెమ్మదివీడి
చొఱవతో మండువా జొచ్చెయాపైన
బ్రాకుచుదిగుచున్న బల్దొంగగనియె.
ఆపరివర్తనం బదియేమొ కాని
మెఱపుతళ్కునబోలె మెఱసియాయువతి
అరిగె ఱివ్వునలోని కదియకక్కజంబు.

౭

దొంగయు నేలపై దుమికినంతటనె
శరవేగమునవచ్చి క్షత్రియకాంత
కత్తితో నవ్వానికంఠంబు ద్రుంచె
నెత్తురెల్లెడజింద మిత్తిరౌద్రమున.
పైవార లీరీతి పరికింపలేక
వారెల్లరనుకొన్న తీరుగానపుడు
నొక్కరివెంబడి నొకడుగా దిగగ
రెండవచోరుండు మొండిధైర్యమున
కాలాహిసర్పంబు కాలునదన్ను
వెకలి నాక్రిందకు వ్రేలాడసాగె.

౮

పైకెత్తియున్నట్టి పటుఖడ్గమొకట
కప్పనొక్కటిబట్టి కబళింపగాను
జూచుచుపడగెత్తు త్రాచుగాతోప
ఇంకొకహస్తంబు నెత్తియూతముగ
ఒక్కపాదముముందు నుద్రేకమొప్ప
సాచి రెండవదంత నాచివెన్కగను
చీర సంతట నెత్రు చిందంగసాగ
ధైర్యదేవత మేను దాల్చెనోయనగ
వీర మోహినినృత్యవిక్రమమనగ
నుఱుకు వానినిద్రుంప నుండెనచ్చటనె.

౯

ఉఱికె నొక్కడు వాని నఱకెచివ్వనను;
పడియెమూడవవాడు వధియించెవాని;
కూలెనాల్గవవాడు కొట్టెరెండింటిగ
అట్టులేక్రమముగా నందఱజంపి
ఘోరరూపముతోడ ధీరురాలామె
రక్తహస్తముతోడ రక్తాంగియగుచు
చండికకంటెను సాహసంబూని
జనవధాదాహంబు గను మారివోలె
వ్రాలునేమోదొంగ వ్రాలునాక్షణమె
చీల్చివైవగనుండె సిద్ధమైయచటె.

౧౦

ఒక్కరి గతి మరియొక రెఱుంగకను
దిగిగొట్టమునసుండి తెగిరిచోరులును
ఒక్కడుమిగులక నక్కడాకరణి.

కానియయ్యెడల నాకాంతామతల్లి
యడుగునై ననుదీయ కట్టులే నిలచె
చెక్కడంబునభోలె నిశ్చేష్టయగుచు
నెత్తియుంచినకత్తి నెత్తియేపట్టి
పైనిగిడ్చినచూపు పైననేనిలపి
యింకవత్తురయేని ద్రుంగింపదలచి.

౧౧

ఆదిశక్తియెకాని అదికాంతకాదు
మృత్యుదేవతకాని మెలతకాదామె
నాశయంత్రముకాని నాతికాదింక
ప్రళయచిహ్నముదాల్చె లలితరూపంబు
క్రూరఖడ్గముబూనె కోమలకరము
విమలసౌందర్యంబు వీరత్వమొందె
లావణ్యపుంజంబు రక్తంబుచిందె.

౧౨

ఎదుటగాబడువార లింకెందరైన
నాకొన్నఖడ్గంబు కాహారమొసగ
వేచియుండెనునామె వికృతాంగియగుచు;
ఉయ్యెలలోబిడ్డ యూహయేలేదు
పరిసరింబొక్కింత పరికింపదామె
ఎన్నిగంటలునేగె నెన్నదొక్కింత
ఎంతటిరౌద్రంబొ యెన్నంగలేము
ఎంతటిధైర్యంబొ యెఱుగంగలేము
ఎట్టులశమియించు నెంతసేపటికొ
సమయసాహసమున్న చానదేయగును.

౧౩

తెల్లవాఱగజొచ్చె దిక్తటాంతముల
అంగనాసచ్ఛౌర్యయశవల్లినింపె
దనరారదొడగిన ధావళ్యకాంతి.
బొమ్మలాటయునంత ముగియంగనుండె.
విసువుటకొందరు ప్రేక్షకులపుడు
నేగుచుండిరి మెల్ల నిండ్లలోగూర్క-
కోడలివిడియత్త కొడుకుతోవచ్చి
యాసక్తికూర్చున్న దప్పటిదాక
తెల్లవారుటగాంచి తీవ్రంబుజెంది;
క్షత్రియసుతుతోడ సాగె నాయమయు.

౧౪

ఇంటిగుమ్మముజేరి యెంతేనివడిని
తలుపుతలుపనుచు పిలచెనాతండు
ముద్దునిద్దరయందు మొఱవెట్టనత్త
ఎంతయార్చిననేమి యెవ్వరాతలుపు
తీయరైరి స్నుష జాబీయనేలేదు
అందుచేక్షత్రియుం డనుమానమొంది
తలుపురంధ్రమునుండి తిలకింపనచట
కాగడావలెనుండె కాలుదీపంబు
కాళరాత్రియువోలె ఖడ్గంబునెత్తి
నెత్తురుమేనితో నిలచుండెసతియు.

౧౫

అదిచూచిభయమొంది యాశ్చర్యపడుచు
తల్లితోచెప్పియంతయునుజూపించె
ఆగంద్రగోళంబు నాలించియపుడు
నిరుగుపొరుగువార లేతెంచిరటకు
సాహసంబునజేసి జనులందరపుడు
నురుకవాటమునూడ్చి జొఱబాఱిరిల్లు;

ఎంతచప్పుడుచేసి యేమిజేసినను
కదలదుమెదలదు కాంతచిత్రంబు
అగొట్ట మందుండె నామెవీక్షణము.

౧౬

ఈసంకులముజూచి యేడ్వంగసాగె
పండుకొన్నట్టి యాపసికూనలేచి.
ఎట్టకేలకువార లెంతో యోచించి
యెదుటికేగగరాదు యీలాటితఱిని
చేతిలోనటుకత్తి చెలగుచునుండ;
కావున చాటుగా కత్తిలాగుటయె
చాలమంచిదటంచు చర్చించిరపుడు;
ఎవ్వరులాగెద రీకత్తియన్న
చెప్పవారలెకాని చేయలేరెవరు.

౧౭

క్షత్రియసతిభర్త స్వాంతంబులోన
చచ్చినచోరుల శవములజూడ
నేడ్చుచుండినపిల్ల నీక్షించుచుండ
కాళికవలెనున్న కాంతనుజూడ
నెట్టులోతీవ్రంబు నెగయుచువచ్చె-
అందుపై సతిజేరి యాకత్తినిటులె
వెనుకతట్టునబట్టి వింతగానపుడు
తల్లిని జలమింత జల్లవేయనిమె,
తెప్పపాటుననట్టి కృత్యంబుజరిగె
ముదిత యాసంస్పర్శ మూర్ఛిల్లెనొకట.

౧౮

వగచుచుండినబిడ్డ వడినెత్తిరొకరు
యింటిలోజొఱబడ్డ యీదొంగలకిది
శాస్తియనుచును బ్రశంసించిరొకరు;
రాచపౌరుషమిట్లు రంజిల్లెననుచు
మీసంబువడిద్రేసె మేటియింకొకడు
మనకాంతలిటువంటి పనులెన్నొ మునుపు
చేసియుండిరటంచు చెప్పెమరొకడు;
బాలెంతరాలను బడనైచియింట
నేగినారనితిట్టె వృద్ధుడింకొకడు.

౧౯

కాలంబు వ్యర్థంబు గావింపకటుల
నొకపాన్పుపయిజేర్చి యొయ్యారిసతడు
వీవనతో మెల్ల విసరంగసాగ
కనుదమ్ములనువిచ్చె కలగాంచినటుల
"దొంగలెల్లరుగూడ ద్రుంచిరా" యనుచు
జిఱుసిగ్గువిభ్రమ చెలగంగనడిగె
"నీవిక్రమంబట్లు నెగడంగవారు
తెగిపోవకను నెట్లు మిగిలెద" రనుచు
ముంగురుల్సవరించె ముదమొందిభర్త;
మరలకన్నులమూసె మగువ సంభ్రమను.

భోజన పదార్థములు

II

నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు బి. ఏ. (సారస్వతసమాజము)

ప్రాణకృత్తులు

మనము భుజించు పదార్థములలో దేహము నిర్మాణమున కవసరములగు పదార్థములేగాక నిర్మాతలుకూడ నున్నవని క్రిందటిభాగమున నుడివియున్నాను. వీనియునికి మీ కెట్లు తెలిసినదని చదువరులడుగవచ్చును. ఇవి కంటి కగుపించవు. ఇంతవరకును ఏ శాస్త్రజ్ఞుడుగాని వీనిని ప్రత్యేకముగా విడదీసి వాని గుణవర్ణనమును జేసియుండలేదు. కాని కొన్ని ప్రయోగములవలన వీనియునికిని సంశయదూరముగ జేసినారు. అట్టి ప్రయోగముల నొకటిరెంటి నీక్రిందవివరింతును.

పావురములు గింజలను తిని బ్రతుకును. పెంపుడుపావురములకు వడ్లగింజలను చల్లినచో నవి వానిని కొరికి, పైనున్న ఊకను వదలి లోని బియ్యపుగింజను తినును. ఇవి తిను బియ్యపుగింజలకు తవుడు ఉన్నది. మరబియ్యమునకు తవుడుండదు. అందు చేతనే అవి తెల్లగనుండును. ఆతెల్లనిబియ్యమునుమాత్రమే ఆపెంపుడుపావురముల కిడినచో అవి వానిని తినును. కాని కాలక్రమమున క్షీణించి ఆరోగ్యమును గోల్పోవును. అట్టివానికి తవుడుతో కలిపినగింజలను పెట్టితిమా ఆరోగ్యమును తిరిగి పొందును. కాని ఆతవుడును వేయించిపెట్టినచో నా పావురములు పునరారోగ్యమును పొందజాలవు.

ఈప్రయోగమువలన తేలిన యంశములు :—

i చేబియ్యము ఆరోగ్యకరము.

ii తెల్లబియ్యము అనారోగ్యకరము.

iii తవుడుతో కలిసిన తెల్లబియ్యము ఆరోగ్యకరము.

iv వేయించినతవుడుతో కలసిన తెల్లబియ్యమును అనారోగ్యకరమే.

కనుక తవుడులో ఆరోగ్యమునిచ్చు అదృశ్యవస్తువున్నదనియు, దానిని వేయించినతోడనే ఆవస్తువు నశించుచున్నదనియు విదితము. ఈ వస్తువు ఆరోగ్యమునకు ముఖ్యాధారముగ గన్పించుటచే దీనిని 'ప్రాణకృత్తు' అని పిలుచుచున్నారు.

ఇటులే పచ్చిపాలలోగూడ ప్రాణకృత్తులున్నవని తెలియనగును. మూతపెట్టి తగుమాత్రముగ కాచినపాలు పిల్లలకు ఆరోగ్యకరములు. వానినే మూతలేకుండ చాల వేడిగ కాచినచో అనారోగ్యకరములగును. ఎండిన పండ్లును, చాయపప్పులును గూడ ప్రాణకృత్తులు లేనివని తెలిసికొనవచ్చును.

సృష్టిలోని ప్రతివస్తువులోను ప్రాణకృత్తులు కొలదిగనో, గొప్పగనో ఉన్నవి. కాని మనము రుచికొఱకు వాని ననేకవిధములమార్చి వంటకములుగా చేయుటలో అదృశ్యములును, చంచలములునగు అమూల్యపదార్థములను నశింపజేయుచున్నాము. ఇది కేవలము అజ్ఞానకృతము.

ప్రాణకృత్తులలో గల భేదములు

గృహనిర్మాణమున తాపీవాడు గోడలు కట్టునట్లును; వడ్రంగి దూలములను, తలుపులను, కిటికీలను చేసి అమర్చునట్లును; చాకలి వెల్లవేయునట్లును దేహమునందలి వివిధ భాగములను పోషించుటకు వివిధములగు ప్రాణకృత్తు లున్నవి. ఇవి ముఖ్యముగ నాలుగు తరగతులు.

మొదటితరగతి ప్రాణకృత్తులు

ఇవి శరీరవృద్ధికిని, పునర్నిర్మాణమునకును, అంటురోగములనుండి శరీరమును గాపాడుటకును అవసరము. ఇవి లేనిచో రేచీకటి, కండ్లుఎఱుపు, క్షయ, ఉబ్బు మొదలగు వ్యాధులు కలుగును.

సూర్యరశ్మి పచ్చనిఆకులపై పడినపుడు వానిలో రసాయనికసంబంధములగు మార్పులు కొన్నికలుగును. ఆమార్పులవలన నీతరగతిప్రాణకృత్తులు కలుగును. అట్టి యాకులను తినినజంతువులు వీనిని జీర్ణించుకొని తమలో నుంచుకొనును. వానిపాలలో గూడ నివి విరివిగా చేరును. ఆపాలు త్రాగినవారికెల్లను మొదటితరగతి ప్రాణకృత్తులు లభించును. ఇటులే మానవులును బచ్చలకూర, తోటకూర, చుక్కకూర మొదలగు వానిని ప్రాణకృత్తులకు హానిలేకుండ పచనముచేసికొని తినుటవలన వానిని విరివిగా జీర్ణించుకొందురు. అట్టి స్త్రీలవద్దనుండు పాలలోగూడ నివి సమృద్ధిగనుండి వారి శిశువులకు ఆరోగ్యకరములగును. కాని కృత్రిమాహారప్రియులగు నేటినాగరికులు సరియగు ఆహారమును గొనుటలేదు. అట్టివారిపాలు ప్రాణకృత్సమృద్ధములు గాకపోవుటచే వారి శిశువులు ఆరోగ్యవిహీనులై రోగిష్ఠులై మృత్యుముఖులగుచున్నారు. సముద్రములందును, చెఱువులందును పెరుగు మొక్కలను తిను చేపలలోగూడ నీప్రాణకృత్తులున్నవి. కనుక

వాని నూనెలో గూడ నివియుండును. కందులు, పెసలు మొదలగునవి నాని మొలక లెత్తుసమయమున వానిలో నివియుండును. అట్టివానివి తినుటవలనగూడ నివి మనకు లభించును. పెండలము, కంద మొదలగు దుంపలు సూర్యరశ్మితగులని స్థలములలో పెరుగునుగాన వానిలో నీప్రాణకృత్తులుండవు.

చేపనూనెలు; (కాడ్లివరుఆయిలు మొదలగునవి) గ్రుడ్డులోని చందమామ; మాంసము; బచ్చల, తోటకూర, పొన్నగంటికూర మొదలగు ఆకుకూరలలోను; క్యాబేజి లోను; వెదురుచిగుళ్లలోను ఈ ప్రాణకృత్తులు విస్తారముగా నున్నవి. టమాటాలు (కాశీవంగ), మొక్కమొలచిన పప్పుగింజలు, రాగులు మొదలగు వానిలో నాతి విరివిగ నుండును; మీగడకట్టిన పాలలోను, కొబ్బరనూనె, కొబ్బర, చోళ్లు, గోధుమలు, చిక్కుడు, బఠాణీ మొదలగు వానిలో కొలదిగనుండును.

రెండవతరగతి ప్రాణకృత్తులు

ఇవి మేధస్సును, నాడులను సరియగుస్థితిలోనుంచును; కండరములను బలపఱచును; జీర్ణక్రియనుసరిజేసి యాకలికలిగించును; హృదయమును, కాలేయమును, మూత్రాశయమును చురుకుగా పనిచేయించును. ఈ ప్రాణకృత్తులు దేహమునకు ఎంతయు నవసరములు. ఇవి దేహమునందు నియమితసంఖ్యకు తగ్గియున్నచో అన్నమునెడ అరుచియును, మలబద్ధము, అజీర్ణము, కడుపునొప్పి, నిస్సత్తువ మొదలగునవియును పుట్టును. ఉబ్బుకూడ చూపవచ్చును. అంటువ్యాధులను నిరోధించుశక్తి తగ్గును.

మొదటితరగతి ప్రాణకృత్తులవలె రెండవతరగతివికూడ మొక్కలచేతనే తయారు చేయబడుచున్నవి. ఇందుకు సూర్యరశ్మియంతగా ముఖ్యముగాదు. గాలిలోనుండియును, భూమినుండియును వీనిని మొక్కలు తయారుచేయుచున్నవి. ఇవి మొక్కలయాకులలో కొలదిమాత్రముగ నున్నవి. వాని పండ్లలోను, గింజలలోను విరివిగానుండును. వానిని తినిన జంతువుల మెదడు, హృదయము, కాలేయము, మూత్రపిండములు మొదలగు వానిలోగూడ నివి విస్తారముండును. కావున మాంసాహారులీభాగములను ముఖ్యముగ భుజింపవలెను. ఈ జంతువులనుండి లభించు పాలలోగూడ నివి యున్నవి. పక్షుల గ్రుడ్లలోగూడ నివి విరివిగానున్నవి.

రెండవతరగతి ప్రాణకృత్తులు విస్తారముగానుండు వస్తువులు: కాలేయము, గ్రుడ్లు, సజ్జలు, టమాటాలు మొదలగువానిలో విరివిగానున్నవి; ఆవుపాలు, గోధుమలు, రాగులు, చోళ్లు, బార్లీ, పచ్చజొన్నలు, తవుడు, పప్పుగింజలు, కొబ్బర, వేరుసెనగ,

నీరుల్లి, బచ్చల, తోటకూర, పొన్నగంటికూర, మెంతికూర మొదలగువానిలో మధ్యరకముగాను; పాలు, నేయి, మజ్జిగ, మాంసము, వెల్లుల్లి, బంగాళాదుంప, దోస, వంగకాయ, బెండకాయ, నారింజ, నిమ్మపండు, బొప్పాయి మొదలగు వానిలో కొలదిగాను ఉన్నవి.

మూడవతరగతి ప్రాణకృత్తులు

ఇవి జీర్ణకోశమును శుభ్రముగ నుంచును; పండ్లను, ఎముకలను గట్టిపఱచును; నెత్తురును సరియగు స్థితియందుంచి అంటురోగములను పాఱదోలును. ఇవి లేనిచో చర్మవ్యాధులు (Scurvy) కలుగును.

పండ్లలోను, పచ్చని ఆకులలోను హెచ్చుగానున్నవి. పెసలు మొదలగువాని మొలకలలోగూడ సమృద్ధములు. జంతువుల కాలేయములోగూడ నివియుండును. పచ్చిఅనపగింజలలోను, బంగాళాదుంపలలోను, వెల్లుల్లిలోను, క్యాబేజిలోను, కాశీవంగలోను, దోసకాయ, నిమ్మపండు, నారింజపండు, అనాస, బొప్పాయి, మామిడి, జామ పండ్లలోను నివి హెచ్చుగానున్నవి. చింతపండులోగూడ కొలదిగనున్నవి. దానిమ్మ, పుచ్చకాయలలోగూడ కొలదిమాత్రముగ నున్నవి. పాలలోగూడ వీని యునికి స్వల్పమే.

ఇవి ఏమాత్రము వేడితగిలినను నశించును. అందుచే మన వంటకములన్నిటిలోను చివరకు ఈప్రాణకృత్తులు మిగులుటలేదు. అందుచేతనే మనదేశమునందు చర్మవ్యాధులు విరివిగానున్నవి. చంటిపిల్లలకు ఆవుపాలను కాచిపోయుదురు. అందుచే వానియందున్న మూడవతరగతి ప్రాణకృత్తులు నశించుచున్నవి. ఇటులే డబ్బాపాలు, గ్లాకోస్, హార్లిక్సు మొదలగునవి యుపయోగించువారుకూడ వీనియందు కొఱవడుదురు. అట్టి పిల్లలు ఆరోగ్యము చెడి బాలారిష్టముల పాలగుదురు. అట్టి వారికి కాశీవంగ, నారింజ, కమలాఫలము మొదలగు పండ్లరసమునుగూడ పాలుత్రాగినతరువాత నిచ్చుచుండుట శ్రేయోదాయకము. మనము భుజించు వరి,జొన్న, గోధుమ మొదలగు ధాన్యములలో నీ ప్రాణకృత్తు లసలే లేవు. కావున మనదేశీయులు మూడవతరగతి ప్రాణకృత్తులుగల పై పదార్థములను సాధ్యమైనంతవరకు పచ్చివానినే తినుచుండవలెను.

నాల్గవతరగతి ప్రాణకృత్తులు

ఇవి పండ్లను, ఎముకలను గట్టిపఱచును. ఇవి తగ్గియున్నచో పండ్లపటిమ తగ్గి త్వరలో నూడిపోవును. ఎముకలు గట్టిదనమును బాసి మెత్తబడి, కడుపు ఉబ్బుకొని కాళ్లుచేతులు ఈచుకొని కీళ్లుకదుములు కట్టుకొనెరోగమును (Rickets) ప్రబలజేయును.

ఇవి కాడ్లివరునూనెలో మిక్కిలి హెచ్చుగానున్నవి. చేపనూనెలో అంతకు కొంచెము తక్కువ. పాలలో స్వల్పముగనున్నవి. మంచినూనెను లోతులేని పళ్లెములలో బోసి యెండలో పెట్టియుంచినచో వానియందివి బయలు దేరును. ఒడలికి మంచినూనె పూసికొని ఎండలో కొంచెము సేపుండుటవలనగూడ నవి శరీరములో నుత్పత్తియగును. అసూర్యంపశ్యలగు వారికి ఈప్రాణకృత్తులు లభింపమిచే వారి ఎముకలు మెత్తబడి రోగమున కాస్పదములగును.

హితము

శాకాహారులగు భారతీయులకు ప్రాణకృత్తులు సులభముగలభించును. వారికివి యన్నియు సూర్యరశ్మినుండి ముఖ్యముగ దొరకును. కేవలము గంజినీళ్లతో కాలము గడుపు పాటకపుజనముగూడ బలిష్ఠులై యుండుటకిదే కారణము. వా రొడలుదాచుకొనక ఎండయనక కొండయనక దేహములను చాలవరకు అనాచ్ఛాదితములుగానుంచుకొని తిరిగి పనిచేయుటచే సూర్యరశ్మి వారికి విరివిగా తగులును. అపుడు వారికి కావలసిన ప్రాణకృత్తులు లభించును. అట్టి గంజినీళ్లను సూర్యరశ్మికూడ కఱవగు శీతలదేశవాసులు త్రాగియున్నచో వా రచిరకాలమున రోగులగుదురు.

శ్రీమంతులు సూర్యరశ్మి నోర్వజాలకపోవుటచే తల్లాభములను పొందలేకున్నారు. పోనీ శాకములు, పత్రములు నొసంగు లాభములనైన గొందురా యన్నచో నదియును లేదు. జిహ్వాచాపల్యమున వాని ననేకవిధముల మార్చి వండుదురు. తరుగుటలో కొన్ని ప్రాణకృత్తులు పోవును, కడుగుటలో మరికొన్ని పోవును, మూతపెట్టకుండ ఉడకబెట్టుటలో ఇకకొన్నిపోవును, చివరకు మిగిలినవి గట్టిపడి పంటికి కరకరలాడు నట్లు వేయించుటలో పోవును. కావున వారికి వీనివలనగూడ లాభముచేకూరుటలేదు.

ఈ నష్టములను కూడదీయుభారము గృహిణిపైనున్నది. ఆమె శ్రమయనియెంచక ప్రాతమార్గములపై మూఢవిశ్వాసములను విసర్జించి ఆరోగ్యమును ప్రధానముగాగొని దేహమునకు మంచినిచ్చు వస్తువులనే వండిపెట్టవలెను. అట్లుచేయునపుడు ఏమరుపాటున గూడ మూతబెట్టుట మరువగూడదు. కూరలు కడిగిన నీరును, వార్చిననీరును పులుసు, చారు మొదలగు వాని కుపయోగించవలెనుగాని పారబోయరాదు. సాధ్యమైనంతవరకు కూరలు వార్చకూడదు. పిండకూడదు. వేపుడుకూరలను విషతుల్యములుగా భావించవలెను.

ఈసారి మాంసకృత్తులనుగూర్చియు నిరింద్రియలవణములనుగూర్చియు వ్రాయుదును.

సౌందర్యము—సద్గుణములు

శ్రీమతి జ్ఞానాంబగారు

సౌందర్యసంపాదనకు మనశ్శుద్ధి మొదటిదై యున్నది. శరీరమును తగిన స్థితిలోనుంచుట రెండవది. ఘనమగు నభిప్రాయములను పవిత్రభావములను కలిగియున్నంత మాత్రమున చాలదు. అవి కార్యరూపమును ధరింపవలయును. స్థిరముగ వేరూని దైనికాభ్యాసములోనికి రావలయును. దినమునకు పదినిమిషములచొప్పున కొన్ని సామాన్యములగు కసరత్తులను చేయవలయును. ఇందువలన కండరబల మభివృద్ధియై ఆంతరంగికములును ప్రాణసంబంధములునగు నవయవములపై పనిచేయును. శరీరవ్యాయామమును బోధించు నే చిన్నపుస్తకమైనను కొన్ని సామాన్యమైన కసరత్తులను తెలుపగలదు. ఈకసరత్తుల నభ్యసించునపుడు గాలినిదీర్ఘముగా లోనికి పీల్చుటయు, మెల్లగా బయటకు విడుచుటయు (ముక్కుతో) నావశ్యకము. కొత్తగా నీరసపడి యుండువారు వెల్లకిలబరుండి ప్రతి కండరము యొక్కయు బిగువు సడలి సమగ్రశరీరము మృదువగునట్లు చేయవలయును. ఇట్లు కొంతసేపు ఉండవలయును. అపుడు నిద్రవచ్చునేని పోవచ్చును. శరీరము యొక్క బరువు మితిమీఱి యుండువారు వేడినీటి స్నానముచేసి బలమైన కసరత్తులు చేయవలయును. ఈ రెండు విషయములలోను అనగా కొత్తగా నీరసించినట్టియు అమితమగు బరువు గలిగినట్టియు రెండు విషయములలోను యుక్తమగు పథ్యమే గుణమునిచ్చునదియై యున్నది. అనగా సరియగు తూనిక నిచ్చునదియై యున్నది. నీరసించియున్నవానికి బలము నిచ్చుటయు, అమితబరువుకలవానిబరువు తగ్గించుటయును యుక్తాహారధర్మములు. మూడవది పథ్యము. పథ్యమునకును రూపమునకును జనులు భావించుదానికంటె నెక్కువ దగ్గర సంబంధమున్నది. అనేకవిషయములలో వారివారి నైజము ననుసరించి కొన్నికొన్ని పదార్థములు మిగుల చెడ్డగుణముల నొదవించుచున్నవి. కొన్ని యాహారపదార్థములును పానీయములును విషతుల్యములై యున్నవి. కూడని పదార్థము తిని వానికి విరుగుడుగా భేదిమందు నుపయోగించుట కద్దు. ఇది జీర్ణాశయమును చెడగొట్టును గనుక మంచిపద్ధతి కానేరదు. కూడని పదార్థములను తిననేకూడదు. సామాన్యమును, స్వాభావికమునగు పథ్యమే యుత్తమోత్తమమగు పథ్యము. ఇట్టి పథ్యమువలననే సౌందర్యమును, దీర్ఘజీవితమును లభించును. సౌందర్యము, ముఖవర్చస్సు పరిశుభ్రతతో నారంభమగును. దృఢమైనట్టియు, మృదువైనట్టియు శరీరము పైనవర్ణింపబడిన మూడుసూత్రముల నభ్యసించినవారి సొమ్ముగాని యితరులది గాదు. ఎల్లపుడు నానందముగ నుండుట కభ్యసించినచో బలారోగ్యములు వర్ధిల్లును.

—ప్రకృతి.

మేనటికము

సాహిత్య విద్యాప్రవీణ బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు

మన వివాహవిషయములలో భారతీయసంప్రదాయవిరుద్ధమును, సకలధర్మశాస్త్రవిరుద్ధమునగు నొక యాచారము దక్షిణహిందూదేశమున నందు నాంధ్రదేశమున మిక్కిలి ప్రబలియున్నది. అయ్యది మాతులకన్యాకరగ్రహణము. అనఁగా మేనటికము. ఈయాచారము ద్రావిడేతరులగు నాంధ్రులయందంతటను గలదు. మేనటికమును దప్పింపరాదని పట్టుదల వైశ్యులలో మిక్కిలి ప్రబలియున్నది. పరిశీలించి చూచినచో నీయాచారము ప్రాచీనమైనదికాదు కాన యర్వాచీనపరికల్పితాచారమనియే తోఁచుచున్నది.

శ్రుతిస్మృత్యాదులు ప్రభుసమ్మితములగు నిబంధనలు. అనఁగా నవి "ఈపనిచేయవచ్చును, ఈపనిచేయరాదు" అని శాసించును. రాజశాసనమువలె నవిగీచిన గీటును దాటవీలులేదు. అట్లైనను ధర్మపద్ధతులందుఁ గేవలమును నైరంకుశ్యములేదు. ఆనిబంధనలలో ననేకములగు గూఢార్థము లిమిడియున్నవి. చూడుఁడు. "సత్యంవద", "ధర్మంచర", "నపరదారాన్‌గచ్ఛేత్", "నసురాంపిబేత్" మొదలగు శ్రుతులు వెల్లడించుమంచిచే, నీతిచే, వానియందలి ప్రభుసమ్మితత్వము కప్పివేయఁబడుచున్నది. అద్దిసకలశ్రుతి స్మృతి పురాణములలోను వివాహమునకు యోగ్యలుకాని కన్యకలఁ బేర్కొనుచు నీక్రిందిరీతిని వివరింపఁబడినది—

> పైతృష్వసేయీం భగినీం స్వస్రీయాం మాతురేవచ ।
> మాతుశ్చభ్రాతుస్తనయాం గత్వా చాన్ద్రాయణంచరేత్ ॥
> ఏతాస్తిస్రస్తు భార్యార్థే నోపయచ్ఛేత బుద్ధిమాన్ ।
> జ్ఞాతిత్వేనానుపేయాస్తాః పతత్యుపయన్నధః ॥ —మను॥

[మేనత్తకూతురును, తల్లియప్పచెల్లెండ్ర పుత్రికలను, మేనమామకూతురును, వివాహము చేసికొనఁగూడదు. ఎవరేని వివాహము చేసికొనినచో వారినివిడిచి చాంద్రాయణవ్రతము ప్రాయశ్చిత్తార్థము చేసికొనవలెను. మీఁదఁజెప్పఁబడిన ముగ్గురుకన్యకలును జ్ఞాతులు కనుక వారిని వివాహమాడరాదు. వారిని పెండ్లియాడిన వాఁడధఃపతితుండగును.]

గౌతముఁడు వివాహవిషయమై వ్రాయుచు, "అసమానప్రవర్తనైర్వివాహః, ఊర్ధ్వం సప్తమాత్ పితృబంధుభ్యః, మాతృబంధుభ్యః, పంచమాత్" అని నిరూపించెను. మనువును—

"అసపిండా చ యా మాతు రసగోత్రా చ యాపితుః।
సాప్రశస్తా ద్విజాతీనాం దారకర్మణి.........॥"

అని పితృసగోత్రయు సపిండయు, మాతృసగోత్రయు సపిండయునగు కన్యకను వివాహమాడరాదని చెప్పెను. పితృసంతానమున నేడవపురుషుని పర్యంతమును సాపిండ్యముండునని చెప్పంబడుటచే నెనిమిదవ పురుషాంతరమైన కన్యకనే పెండ్లియాడవలెను. మాతృవంశమున మాతృప్రపితామహుఁడు కూటస్థుఁడగుటవలన నతని సంతానమున నైదుపురుషాంతరములు సాపిండ్యముండును. కాన నావంశమున నాఱవ పురుషాంతరపు కన్యకనే వివాహమాడవలెను. నారదుఁడును, విష్ణువును, మరీచియు, ఆపస్తంబుఁడును మొదలగు వారందఱు నీప్రైరీతినే చెప్పిరి. మఱియుఁజాల స్మృతులలో

"పఞ్చమాత్సప్త మాద్ధీనాం యః కన్యాముద్వహేద్ద్విజః।
గురుతల్పీపలిఙ్గేయః సగోత్రాంచైవముద్వహన్ ॥"
"బ్రహ్మహా సురాపగురుతల్పగ మాతాపితృయోని సంబంధాగస్తేన,
నాస్తిక నిందిత కర్మాభ్యాసి పతితాత్యాగ్య పతితపతిత్యాగినపతితాః॥" [గౌతమః]

అను రీతులఁజెప్పుటచే మీఁదిరీతిని బురుషాంతరములు దాఁటని కన్యలం బెండ్లియాడుట మహాపాతకమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇట్లు ధర్మశాస్త్రములనే జూపవలెనన్నఁ బెక్కులు లభించును. కాన విరమింతును.

పురుషాంతరములు దాటని కన్యకలనే వివాహమాడినచో శోణితసంబంధము దూరముకాకుండుటవలన నట్టివారలకుఁగల శోణితశక్తి క్రమక్రమముగ సన్నగిల్లి వారలకుఁ గలుఁగు సంతానముకూడ దుర్బలమైపోవునను ముఖ్యాశయమునే మనంబున నిడికొని ధార్మికులగు మన శాస్త్రవేత్తలిట్లు నిబంధములనొనర్చిరి. అట్లుకాక పురుషాంతరములు దాటినవారితో శోణితస్పర్శ దూరమగుటచే వ్యత్యస్తములగుట మీఁది యనుపపత్తి వారియెడఁ గలఁజాలదు. పాశ్చాత్యసిద్ధాంతము కూడ నిదియేయైయున్నది.

కాని క్రమక్రమముగ నెట్లు వచ్చినదోకాని మాతులకన్యాకరగ్రహణాచారము ప్రబలిపోయినది. మనయాంధ్రదేశము మొదలగు స్వల్పదేశములలోఁగాక తక్కిన భారతీయభూభాగములలో మేనత్తకూతులకును, మేనమామ కూతులకునుగూడ సోదరీరూపవ్యవహారమేకలదుకాని మఱొక వ్యవహారము వాడుకలోను లేదు. అన్ని దేశములలోను లేని యీ యాచారమాంధ్రదేశమునందును, అందాంధ్రులయెడలను గలుగుటకు సాంసారికకారణములే తప్ప వేఱు కారణములు లేవని నాతలంపు.

ఇపుడులోకమున నతిబాల్యవివాహములు నిరాఘాటముగ జరుగుచున్నవి. తల్లిదండ్రులు వానివలనఁగల్గు బాధకముల నింకయొకింతయినను విచారింపక, తమ పిల్లనెట్లయినను గట్టపెట్టనిచోఁ బైవారువచ్చి యాస్తిగల యాసంబంధమును దన్నుకొనిపోవుదురని తలఁచి పిల్లని మెత్తునకుఁ గొన్ని రెట్లెక్కువధనము తూఁచి తమ సంబంధమును

చేయుదురు. వరశుల్కమున కాసించియే పిల్లవాని దలిదండ్రులా వివాహమున కంగీకరింతురు. అదే మాదిరిగ నాస్తిలేని మేనల్లునికిఁ బైవాఁడు పిల్లనీయనందున తన యక్కయో చెల్లెలో పోరుపెట్టి యేడ్చి సాధించుటవలన, తనయొద్ద ధనములేక మేనల్లుఁ డాస్తికలవాఁడగుటవలన నిట్లనేక కారణములవలన మేనఱికము జరుగుచుండును. కావున నది యభిమానపూర్వకముగాని, ధనపూర్వకముగాని యగుచున్నది. వానికి ధర్మముతో నించుకంతయును బ్రయోజనములేదు. ఇట్టి వీరు మేనత్తకూఁతును వివాహమాడరాదనియు, నదియెనురు మేనఱికమనియుఁ, బినతల్లి పెదతల్లులకుమార్తె లక్కసెల్లెండ్రగుదురనియు, నందుచే వారలను వివాహమాడఁగూడదనియు, ధర్మోద్ధరణ మాచరించునట్లు పల్కుటేలనో? నిషేధమన్నింటికిని సమానమగునపుడు మేనఱికమునే యంగీకరించి, తక్కిన వానిని విడుచుటలో హేతువేమి?

మాతులకన్యావివాహము ఘోరమని, అట్టివివాహమాడుట అధర్మమని, సకలధర్మశాస్త్రములును జెప్పుటచే నట్టి వివాహములను విడుచుట యుక్తము. ఈ యాచారము సనాతనమగునదికాదు. ఒక దృష్టాంతము—ఈ విషయముననే చూపుదు. సోదరీపుత్రికాకరగ్రహణము ధర్మశాస్త్రవిరుద్ధముకదా! అది ప్రాచీనాచారము కాదను నంశమందఱు నెఱింగినదేకదా? సోదరీపుత్రికకును, నిజపుత్రికకును భేదమంతగాలేదు. అట్టిసోదరీపుత్రికను వివాహమాడుట ఈనడుమనే ప్రారంభమైనది. అందులకు కారణము ధనము. అదియే పావనము. ఒకరట్టిదానికి దారితీసిరి. వెంటనే వారిని బహిష్కరింపక ధనాశచేఁ బదుగురు వారియింటికిఁబోవుచు, భుజించుచు నుండుటవలన రెండవ వారా దారినిబోవ వీలుకలుగు గదా! తొలుతటివారిని మొదటనే బహిష్కరించి యుండిన నెంతటి బాగుగనుండెడిది? ఊరకయుండుటంబట్టియే యది యిపుడాచారముగఁ బరిణమించుచున్నది కదా! దానిని నిరోధించువారెవరు? ఆరీతినే యీమేనఱికముకూడ తానొకయాచారమై పోయినది. కాన భగినీసుతావివాహముభాతి మాతులకన్యావివాహముకూడ దూష్యమనియే యెఱుంగవలెను. మఱియు సమీపబంధుసంబంధములు చేసికొనుటవలనఁ గల్గు సాంసారికసామాన్యకష్టములు మగవారికంటె వనితలకెక్కువగఁ దెలియును. కావున వారీకష్టములఁదలఁచుకొని కొంచెముదూరమును, సాంప్రదాయికమునగు సంబంధమునే కూర్చుచుండఁ బ్రయత్నింపవలయును.

ఇప్పుడు మేనఱికములు చేసికొనినవారు మనలోఁ జాలమంది యున్నారు. వారందఱును వారి భార్యలను విడిచిపెట్టివేయవలెనని నాయాశయముకాదు. కాని ధర్మశాస్త్రములంబట్టియు, బ్రాచీనాచారములంబట్టియు మేనఱికము నిషిద్ధమగుటచే నింతటినుండియైనను మేల్కొని యట్టివివాహమును జరుగకుండఁ బ్రయత్నింపవలెనని విన్నవించుచున్నాను.

ర యి తు బి డ్డ

న ర హ రి శె ట్టి వేం క ట ర త్న ము గా రు

పశ్చిమగోదావరిజిల్లాలోనిపూళ్ల: మధ్యాహ్నము రెండుగంటలవేళ: అదిఆషాఢమాసము. పల్లెటూరు. ఆమె గట్టుపైనున్న గున్నమామిడిచెట్టుక్రింద పసికూనను మెత్తనిగుడ్డలపై పరుండపెట్టి అచటకూరుచుండి యున్నది. ఆమె ప్రక్కనే పదునైదేండ్లకుమారుడు ఆసీనుడైయున్నాడు. పదిఅడుగులదూరములో నొకతాటియాకులయిల్లు దానిప్రక్కనే గోడలేమియు లేక మొకరములపైననే యున్నపాక. సమీపముననే కంచెవేసియున్న గడ్డివాముదొడ్డికలదు. ఆమెకు ఎడమచేతివైపు చిన్నిచెలువు. దానిగట్టుపైన అంటుమామిడిమొక్కలు, రెండుమూడు అరటిచెట్లు, నాలుగైదు కొబ్బరిమొక్కలు, సంగీతపుచెట్టు, మల్లెతీగలు, తెల్లగన్నేరుచెట్లు, గుబురుగానున్న వేపచెట్లు, తాటిచెట్లు కలవు. గట్టుక్రిందనున్న పొలములో కొందరు స్త్రీలు వరుసగా నిలుచుండి మెత్తని తడినేలపై లేతవరియూసు ఊడ్చుచున్నారు వంచిననడుములు ఎత్తకుండగనే. ఆమె, ఆమెకుమారుడు గొంతెత్తి సన్నని మధురస్వరమున ఇట్లుపాడుచున్నారు:

ఈ గ డ్డి పూ వు లే
ఈ దా రి పొం త నే
అ ల సి పో నీ వో యి
దే వా, దే వా!
నీ యి ష్ట మై న చో
నీ పూ ల దం డ లో
మె ర సి పో నీ వో యి
దే వా, దే వా!

—'శ్రావణి'నుండి.

తడినేలలో చెమటగార్చుచు పనిచేయుచున్న ఆ స్త్రీలు ఈ యిర్వురుపాడిన పదమును మరల ఆలపించుచుండిరి. వీరుపాడిన పాదమునే యొకసారి మరియొకసారి దాని తరువాతిపాదమును నవ్వుచు, నడుమనడుమ నొకరినొకరు వేళాకోళాముచేసికొనుచు, ఉత్సాహముతో, ఉద్విగ్నహృదయములతో నా ఊడ్పు కత్తెలు పాడుచున్నారు. ఈ పాటవలన కలిగే ఆనందములో వారు పనిచేయుచున్నమాట, పనివల్లకలిగే బాధ మరిచిపోయేవారు. నిమిషనిమిషమునకు ఇనుమడించుచున్న ఉద్వేగము, ఉత్సాహము వారికి మైమఱపు కలిగించినది. 'ఆకట్టుయిల్లాయియ్యవో అమ్మా!' అనీ, 'ఆమె రొంతలేతగావుందే మేలిమితీగలాగు' అనీ, 'ఆయమ్మకి యేం నోపికే మనకీపాట నేర్పడానికి' అనీ, 'అల్లాటి కంఠం నాకేవుంటేనా' అనీ మధ్యమధ్య వారిలో గుసగుసలు మాత్రము బయలుదేరుచున్నవి.

ఇంతలో తొమ్మిదేండ్లబాలుడు మణుగుబూరి పరపరనములుచు పరుగునవచ్చి 'అమ్మా! మన రవుడీ రెవరో మనిషిమీద భోంయిభోంయిమని మొరుగుతోంది' అన్నాడు.

ఆమె 'దాన్నియిల్లా తీసుకరాకపోయావా మరెందుకూరుకున్నావు?' అన్నది.

బాలుడు 'ఎంతపిలిశినా రాలేదమ్మా. గబగబా వెళ్లి గబాలున మెడపట్టుకొని బతిమాలాను కూడా రమ్మని. నేనురానుపో నీకెందుకూ అంటావుందమ్మా!' అన్నాడు.

మళ్లా అందుకొని 'యేయిరవుడీ! జాగ్రత్త, నీ పని పట్టిస్తా, పో, యింట్లోకిపో, అంటే భోంయి మనివచ్చి భోంయి నీ మణుగు బూరితినేస్తా జాగ్రత్త, అని మీదపడబోలే వచ్చేశావమ్మా' అని గంతులు వేయుచు, నవ్వుచు మణుగుబూరి నములుచునే పసిబిడ్డపరుగెత్తి

నీ పూలదండలో
మెరసిపో నీవయ్యా
దేవా, దేవా!

అని సన్నగా మెల్లగా తనలోతానే పాడుకొనుచు అచటనే కూరుచుండిపోయినాడు.

తల్లి అజ్ఞానువర్తియై పెద్దకుమారుడు రౌడీని తీసుకవచ్చుటకై పరుగున వెళ్లినాడు. అయ్యది భయంకర మూర్తి అయినను చనవుతో బాలుడు దాని పట్టా పట్టుకొని అచటనున్నవానిని వెంటబెట్టుకొని తల్లిదగ్గరకు వచ్చినాడు.

ఆతడెవరో క్రొత్తవాడు. నవనాగరకుడు. మల్లెపూవువంటి తెల్లనివస్త్రములు; కండ్లకు బంగారు సులోచనములు; చేత నొకచక్కని చేకర్ర.

ఆమె లేచి నిలువబడి యింకను కుక్కను పట్టుకొనియేయున్న పుత్రునిజూచి వారిని తీసుకవెళ్లి యింటిలో కుర్చీ వేసి కూర్చోబెట్టిరా అన్నది.

ఆ నూతనపురుషుడు మారుమాటాడకనే బాలునివెంట వెళ్లి యింట వాసీనుడైనాడు.

రవుడీని కట్టివేసి వచ్చినపుత్రునితో 'తండ్రీ! వానితరువాత పాదములుకూడా వాళ్లకునేర్పుతూవుండు; నే నిప్పుడేవస్తాను' అని పనిపాపదగ్గరనున్న కుర్రవానిని తీసుకొని, అదివరకు జారుముడివేసియున్న కేశములు విడదీసి మరలముడివేసి పయ్యెదసర్దుకొని ఆమె బయలుదేరినది.

చిన్నిబాలుడు: 'అమ్మా! ఈ మణుగుబూరి యేంచెయ్యమా?' అన్నాడు.

తల్లి: 'అక్కడ పెట్టిరా. మళ్లీవచ్చేక తిందువుగాని' అన్నది.

ఆమె ముప్పదియేండ్ల లావణ్యవతి. చూపులకిరువదియేండ్ల యౌవనవతివలె కాన్పించును. చామన చాయ. పలుచని, బలిష్ఠమైన నునుపైనశరీరము. వదనమున సౌమ్యమైన తేజస్సు. వేషమున పల్లెటూరిపడుచువలె నుండినను ప్రకాశమైన మోము, వెన్నెలవెలుగుగలనేత్రములు, మృదుమధురమైన వాక్కు, మందగమనము యివన్నియు నామె సామాన్యరమణి కాదనియు, నామెలో అపూర్వమైన, అనిర్వాచ్యమైనశక్తి, తేజస్సు యేదో కలదని అపరిచితులకు తోచును.

మెల్లగా నామె చిన్నిబాలునితోవచ్చి 'అయ్యా! దాహమేమైనపుచ్చుకుంటారా?' అని అడిగినది.

అతడు అవనతవదనుడయియే ఏమోఆలోచించుచునే 'కొంచె మిప్పించండి' అన్నాడు.

ఆమె లోనికిజని శుభ్రమైన కంచుపాత్రనిండా చిక్కని గేదెమజ్జిగపోసి అతనికి స్వయముగానే యిచ్చినది. 'నీపేరేమిటి?' అని అదివరకే ప్రశ్నింపబడియుండుటచే నా బాలుడు 'ఊం—నాపేరా—మరి బాలచంద్రుడు' అనుచున్నాడు.

అతడు చిఱునగవుతో 'ఏ వూరి బాలచంద్రుడువయ్యా నీవు! చుక్కల్లోచంద్రుడు నీకేమవుతాడు.' అన్నాడు.

బాలుడు: 'నేనా పల్నాటిబాలచంద్రుణ్ణిఅండీ. చుక్కలు, చందమామ, కొంగలు, ఎద్దులు, మారవుడీ కుక్క అన్నీ మాచుట్టాలేనండీ, మా అమ్మ చెప్పింది' అన్నాడు.

అంతలో కంచుపాత్రతీసుకవచ్చిన తల్లి ఆ పలుకులు విని పాత్రనందించిన తర్వాత బాలునెత్తుకొని 'ఎవరు నేర్పినారయ్యా! ఈ చిట్టి బుద్ధులు? నువ్వు పల్నాటిబాలచంద్రుడవా?' అన్నది చిఱునగవుతో.

'అవు నమ్మా! నాన్నగారు నామీద పద్యాలు నేర్పారుకూడాను. ఆ పల్నాటిచంద్రుడే నువ్వు. బ్రహ్మనాయిడు నేను, ఐతమాంబ మీయమ్మ అన్నారు కూడాను నాన్నగారు'.

ఆమె ఆ ముద్దుపలుకులు విని వికసించిన హృదయముతో తేజోవంతములైన కళ్ళతో నవ్వుచు బాలుని శిరస్సు మూర్కొని 'అయ్యా! తమరేమి పనిమీద వచ్చినారో? మగవారు యింటిదగ్గరలేరు. ఇప్పుడే గంట క్రిందట అకుమళ్ళ చెరువుకేసి వెళ్లినారు. తమరు కూర్చుంటే ఒక అరగంట, గంటలో వారు వస్తారు. మీరు మాట్లాడి వెళ్లవచ్చు' అన్నది.

అతడు: 'వారితో నాకేమియు ప్రత్యేకపు పనిలేదండి. వీలైతే దర్శనముచేసి వెళతాను. కేవలము అందుకనే కాదు నేనురావడము. రోడ్డుప్రక్కనే వొంటరిగావున్న యిల్లు, మీరిందాక యేదో పాడుతున్నారు, చాలా శ్రావ్యముగావుంది, విని చూచి పోదామని వచ్చాను. ఇంతలో దాహముకూడా అయింది.'

ఆమె: 'మాపాటలేమున్నవి లెండి! ఏవో పల్లెటూరిపదాలు. పనివాళ్లకు నేర్పితే వాళ్లుకూడా నేర్చుకొని ఆనందించుతారు కదా అని తోచుపోక నేర్పుతున్నామే కాని—'

అతడు: 'అమ్మా! అల్లా అనకండి. పల్లపుటూళ్లలో మీసంగతి అనుకుంటూవుంటే విన్నట్టుజ్ఞాపకము. మీ భర్తగారు చాలావిద్యావంతులనీ, మీకుకూడా ఇంగ్లీషు, సంస్కృతము బాగా చదువుకున్నవారనీ అక్కడివారు చెప్పుకుంటూవుంటే విన్నా. అయినా ఆపాట పల్లెటూరిపాట యెల్లాఅవుతుందిలెండి, మీవంటి వారు పాడుతూవుంటే.'

ఆమె: 'ఏమండీ! అల్లా అంటారు మేము పల్లెటూరివాళ్లము కామా? మాతండ్రిగారు రైతు, భర్తగారు రైతు, చిన్నప్పటినుంచిపెరిగింది కేవలము పల్లెటూళ్లలో. కాస్తచదువుకున్నంతమాత్రానే బస్తీవాళ్లమై పోతామా?'

అతడు: 'దానికేమిలెండి. ఇందాక అబ్బాయి పద్యాలేవో నాన్నగారు నేర్పారన్నాడు ఏమైనా చదవమనండి. చిన్నపిల్లలు చదువంటే నాకు అమితమైనకోరిక.'

తల్లి: 'ఏది నాయనా! బాలచంద్రుడుపద్యాలు చదువు మీనాన్నగారు నేర్పినవి. వారు వింటారట' అని బాలుని క్రిందదింపినది.

బాలచంద్రుడు తీవిగానిలువబడి చేతులు ముడుచుకొని:

"ఈ విశాలప్రపంచాన నింతదనుక
నెందరోపుట్టి గతియించిరేమిఫలము?
వీరులగువార లేనాటివారలైన
శాశ్వతులువారె కీర్తిరాజ్యమున నెపుడు.
శత్రువులగుండె లవియ దేశంబుకొఱకు
ఘోరముగబోరి పల్నాటివీరుడైన

బాలచంద్రుండు తన యెలప్రాయమందె
స్వర్గమున కేగి యెన్నేండ్లొ జరిగిపోయె.
నాటి పల్నాటివీరు డొనర్చినట్టి
వేడి నెత్తుటి మడుగు లానాడె యింకె;
అతనిచే కూలినట్టి యోధాళితనువు
లవనిగర్భంబుతో నాడె యైక్యమయ్యె.
పాడువడె నాటి పల్నాటిపౌరుషంబు;
చెరగె నావీరు విక్రమచిహ్నలెల్ల;
గాని యీనాటికిని గూడ వానియశము
పులకరింపజేయు నాంధ్రులయొడళ్ల.
వీరుడగు బాలచంద్రుని విక్రమంబు
నేడు నానాడుజూచి పవిత్రమైన
నాగులేరిప్పుడును పలనాటియందు
నా యమృతశౌర్యగీతము లాలపించు.
వీరుడగు బాలకుం డుద్భవించినట్టి
వెలమకులమెల్ల విఖ్యాతి వెలయుచుండె.
అతని పదధూళిచే ధన్యమైన యట్టి
వీరమేడపి లోకైకవిదితమయ్యె.
అతని తలిదండ్రులై యెంతొ యశముగనిరి
బ్రహ్మనాయుడు, నైతమాంబయు ధరిత్రి;
ఖిలముగా నెప్పటికిని వీరులసమాధి
శౌర్యసుమముల ధర్మవాసనల జిమ్ము."

—'గీతామంజరి' నుండి.

మధురమైన కంచువంటి కంఠమున పాడినాడు.

అతడు: 'శభాష్! తెలివిగలపిల్లవాడవోయి. మీాకు పేరుప్రతిష్ఠలు తెస్తాడు. అందులో సందేహము లేదు. ఏదైనా బడిలోకి పంపిస్తే క్రమమైనపద్ధతిగా విద్యనేర్చుకోవడానికి, రేపు ఏ బి. యే; ఎం. యే. ప్యాసవడానికి వీలుంటుందిగా, అల్లాచేయకపోయారూ?'

ఆమె: 'ఏమోలెండి. వీళ్లనిల్లాబ్రతుకనిస్తురూ! వాళ్లతండ్రిగారు–యిదివరకు ఆయన కాలేజీలో ప్రొఫెసరుగా పనిచేశేవున్నారు–యిప్పుడు మాపిల్లలకే ప్రొఫెసరైనారు. ఏదో పదిపుట్లనేల పండించుకుంటూ యీా

పొలముగట్లమీద వున్నవాళ్లనుకూడా పంచమబాలుర్లను పెంచామనీ, మేముపంచములమనీ వూరువారంతా బహిష్కరించేరు. ఇదీ వొకందుకు మంచిదే అనుకున్నాము. ఇక ఈ పిల్లవాణ్ణి బడిలో అడుగుపెట్టనిస్తారూ, ఆ మొండిగాళ్లు ?'

అతడు: 'ఓహో! అల్లాగటండీ? అయితేనేమిలెండి, ఏపిల్లవాడివల్ల మీరుచిక్కులు పడతారో, ఆపిల్లవాడి మూలంగానే మీరు శాశ్వతకీర్తిపొందుతారు. బాగావృద్ధిలోనికి వస్తాడు తప్పకుండా.'

ఆమె: 'కీర్తియెందుకులెండి. ఈ కుర్రవాడితోనే అఘాందనులకు బుద్ధి కరిపించవలె నని మా మగవారి అభిప్రాయము. అందుచేతనే ఆయన స్వయముగా ప్రత్యేకశ్రద్ధతో ఈ పిల్లవాడికి విద్య చెప్పుతూవుంటారు. ఇద్దరిపిల్లల సూక్ష్మబుద్ధి, చురుకుదనము చూచి వాళ్లనాన్నగారు పట్టరాని సంతోషములో ఇబ్సన్ నాటకములో చెప్పినట్లు Then you shall drive all the wolves out of the country, my boys! అంటూవుంటారు. అందరము నవ్వుకుంటాము.'

అతడు: 'అంతకంటే యేమికావాలండి మీకు? నిక్షేపమువంటిసంతానము; కోట్లధనముకంటే విలువైన విద్యాసంపత్తి. అయితే తోడేళ్లుఅంటున్నారు. ఎటువంటితోడేళ్లో నాకర్థముకాలేదు.'

ఆమె: (హెచ్చుకొనిన ఉద్రేకముతో) 'సంఘము: కొయ్యబారిన సంఘం. క్రూరమైనసంఘం. దట్టముగా ఒకప్రక్క అడివిపెరిగిపోయి అందులో తోడేళ్లు, యెలుగుబంట్లు స్థిరనివాసము యేర్పరుచుకుంటే కళ్లుమూసుకొని కొయ్యబొమ్మలవలె వూరుకున్నారు. ఇప్పటికే అవి చాలామట్టుకు నాశనముచేసినవి. ఇల్లాగే కళ్లు మూసుకుని పశువులాగా వూరుకుంటే ఈ పశువులనన్నింటినీ అవి తినివేస్తవి. ఇప్పుడా కారడవిని కొట్టివేసి ఆ క్రూరజంతువుల్ని—కొన్నిటిని నాశనముచేసి—కొన్నిటిని సముద్రములోనికి తరిమివేసి ఈదగలిగితే యీదుతవి లేకపోతే చస్తవి—మరలా దేశమంతా సస్యశ్యామలము చేయవలె.' అని తన వీరావేశముగాంచి తానే నవ్వుకొనినది.

బాలుడు: 'అమ్మా! అడివి నేనుకూడా కొట్టివేస్తా. మొన్న నాన్నగారు బ్రహ్మజెముడుతుప్ప కొట్టివేస్తూవుంటే నేనుకూడా కొడవలిపట్టుకొని పరపర నరికివేశా. యేఁఅమ్మా! నేనుకూడా నీతోరానా అడివి నరకడానికి?'

తల్లి: 'వత్తువుగానిలే నాయనా! నేను వెళ్ళేటప్పుడు—'(గంభీరవదనముతో) 'అయ్యా! దేశమంతా మూర్ఖులు. నూటికి తొంబదితొమ్మండుగురు పరమపశువులు. ఎవ్వడైనా ఒక్కవ్యక్తి మానవుడుంటే అతడు నిద్రబోతూవుంటాడు. ఈ తొంబదితొమ్మండుగురే సంఘాన్ని, దేశాన్ని నడుపుచున్నారు. ఆ వొక్కడు తెలిశవుండికూడా పశువులలో చేరిపోతాడు. ఇదంతా మార్పుకావడానికి కొంతకాలము పడుతుంది—అయ్యా! లేకపోతే చూడండి. ఈ పసిబాలుణ్ణి చేరదీశామని ఈ మూర్ఖులకింత పట్టుఎందుకూ? అందరిలోనూ వెలిగే వెలుగు వొక్కటేఅని ఆ మూర్ఖులకు తెలియచెప్పితే మాత్రము తలకెక్కుతుందీ? సూర్యునికి కిరణములెల్లాగో మనముకూడా పరమేశ్వరుడికల్లాగుఅని మా మగవారు అనేకవిధాల ఆ మూర్ఖులకు చెప్పిచూశారు. పశువులకు మనుష్యులమాటలేమి అర్థమవుతవి, పోనీ మీరేచెప్పండి?'

అతడు: "అవునండి. ప్రపంచము. ఎదురుచెప్పితే కష్టాలున్నమాట నిజమే. ఏమిచేస్తాము?"

ఆమె: 'ఏమండీ! మీరుకూడా అల్లాగేఅంటారు. చూస్తూచూస్తూ విషము త్రాగమంటే యెల్లాగండీ? అల్లాగైతే కుక్కలకు, కాకులకు, మనుష్యులకు తేడాయేమున్నదీ? కొన్నివిషయాలలో ఈ మూర్ఖులకంటే కుక్కలు, కాకులు నయమనిపిస్తవి.—అయినా ముప్పు దేనినుకుంటే ప్రయోజన మేమున్నదిలెండి! చేసేరీతిగా

చేయవలెనుగాని. రేపు ఈ వుగ్రవాడే వాళ్లకళ్లు తెరిస్తే అప్పుడు మేలుకుంటారు.' తల్లి ఉద్రిక్తయై మాట్లాడుటగని అంతవఱకు పరాయత్తచిత్తుడైయున్న బాలుడు ఆమె చెంగుపట్టికొని 'అమ్మా! ఆయనతో ఎందుకే అంతకోపముగా మాటలాడుతున్నావు? రవుకీని తీసుకరానా యేమిటి? అదే వెళ్లమనిచెపుతుంది. మనము చెప్పడ మెందుకు?' అన్నాడు.

వా రిద్దరు నవ్వుచు:

అతడు: 'గడుసువాడవోయి, చంద్రా!'

ఆమె నవ్వుచు 'ఆయన వాళ్లవూరు పెద్దపట్టణం తీసుకువెళ్లి పెంచుకుంటారట వెళతావా?'

బాలుడు: 'ఊఁ, నాకేఁ వెళ్లేదాకా. ఇక్కడైతే నాన్నగారిదగ్గర చదువుతుంటా, కోతికొమ్మచ్చి ఆడుకుంటా, నాపెంపుడు పొదకోడి నేమిచేయమంటావు? మరిదానితో ఎవరు పరిగెత్తుతారు—అమ్మా! నేవెల్లితే పాప నెవరాడిస్తారు?'

తల్లి: 'రవుకీ ఆడిస్తుందిలే. లేకపోతే చందమామవస్తే అది ఆడిస్తుంది.'

బాలుడు: 'నేనూ చంద్రుడినేగా, నాకే యివ్వరాదూ? నేను తీసుకెళ్లి చిలకలకిస్తే అవి జాంకాయలు పండువి పెడతయి. ఏంచక్కగా తిని మళ్లా నాదగ్గరకొస్తాడు. మనతెల్లావు పాలిచ్చిపెంచి దానిదూడ, నేనూ, పాపాయి గంతులేస్తూ దాగుడుమూచి ఆడుకుంటాము.'

తల్లి: 'ఆటలో తల్లి యెవరుంటారు మరిమీకు?'

బాలుడు: 'మనసంగీతపుచెట్టుచిటారికొమ్మల్లో గూడుపెట్టిన కాకిపిల్లలతల్లి మాఆటలో తల్లి. అవన్నీ నీ కెందుకేమిటి? నీవు మాజత లే నన్నావుగా, నన్ను ఆయినతో వెళ్లిపొమ్మన్నావుగా.'

తల్లి: 'లేదయ్యా! అల్లా అనలేదు. నిన్ను నేను విడిచిపెడతానా ఆయన యివ్వమంటే మాత్రము. మనమందరమూ రేపు ప్రొద్దున్న దాగుడుమూచి ఆడుకుందాములే.' అతనివైపుతిరిగి 'అయ్యా! మీరు పాట విందామని వచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. అక్కడికి వెళుదామురండి. పల్లెటూరిపాట ఎల్లావుందో చెపుదురుగాని.'

ముప్వురు బయటికి వచ్చినారు.

కోకిలరాగము. పెద్దకుమారుడు కళాయుక్తముగా మధురమందముగా, ఆగి ఆగి వీచుచున్న పెనుగాలి కెగయు జలతరంగములవలె నడుమ నడుమ కంఠము విసరుచు ఉత్సాహోద్వేగములో, ఉన్మీల నేత్రములతో లేతఅరటిమువ్వలవంటి చేతులు ఊపుచు ఈరీతి పాడుచున్నాడు:

'ఈ చిన్ని సెల యేళ్ల
నీ కొండ కోననే
ఎండిపోనీవోయి
దేవా! దేవా!
నీ యిష్టమైనచో
నీ ప్రేమ రాశిలో
నిండిపోనీవోయి,
దేవా! దేవా!

ఊడ్పుకత్తెలుకూడా అంత ఉత్సాహోద్వేగముతోనే మధ్య మధ్య బదలికచే గొంతు నొక్కి నొక్కి ప్రతిపదము ప్రతిధ్వనించుచున్నారు.

చిన్నబాలుడు పరుగునవెళ్లి పసిపాప ప్రక్కలో దాచివచ్చిన మణుగుబూరి పట్టుకొని: 'అమ్మా?'—అని ప్రశ్నాప్రకాశితమైన కనులతోనే అడిగి అనుమతిపొంది పరపర నములుట మొదలు పెట్టినాడు.

ఆమె: 'అయ్యా! యిటుదయచేయండి' అని పసిపాపదగ్గరకాతని తీసికొని వెళ్లి అచట కూరుచుండ జేసి తానుకూడా రెండుబారలదూరములో పసిపాప ప్రక్కలో కూరుచుండి 'అయ్యా! మాకేమున్నది? రైతులకు భూదేవితల్లి పదివేళల పచ్చగావుంటే చూడడమే పండుగ. పచ్చని పొలము బంగారురంగుగా మారిందాఅంటే సంక్రాంతిపండుగ వస్తుంది; యిక అప్పుడు పాటకజనమేమిటి, పక్కా రయితుబిడ్డ లేమిటి ఒళ్లు మరిచి పండుగ జరుపుకుంటారు. కొందరు కోడిపందాలు, కొందరు పొలిమేరమ్మకు పోటుపోతులు, వచ్చే కూతుళ్లు, అల్లుళ్లు—యివే రైతులకు పదివేలు. ఇకమేమో ఆసంక్రాంతి పదిరోజులు మామగవారి పెత్తనము క్రింద ప్రార్థనలు—పొలము బాగాపండించి వర్షములు సమృద్ధిగా కురిపించి తనసంతానాన్ని ప్రేమదృష్టితో ఆశీర్వదించినందుకు ఆపరమపితకు నమస్కారము——చేస్తాము. మాపనులుచూచి వాళ్ళు మేము పిచ్చివాళ్ల మంటారు. వాళ్ల క్రూరమైన నీచమైన కోడిపందాలు, అమ్మవారికి కల్లు పోరబోయడము యిటువంటివి చూచి మేము చీకాకుపడతాము. ఏమున్నదండీ? మరీ ఈకాలవక్రింద వూళ్లలో తృణకాష్ఠజలసమృద్ధిగా వుండడము, ఈ పశువులను సరియైన త్రోవలో నడిపే పశువులకాపరిలేక పోవడమువల్ల కన్నుమిన్నుగానకుండా వున్నారు. ఏమైనా ఎంతచెడినా బస్తీవాళ్లకంటే చాలా మడుగులు మీళ్లు నయిమేలెండి. ఇప్పుడు కాక పోతే వొకప్పటికైనా మోక్షమున్నదని ఆశవొకటైనా వుంది.'

అతడేమో ఆలోచించుచు వినుచున్నవానివలె నంతదనుక కూరుచుండి 'అయితే యేమమ్మా! కరమూ పొలా లేవీ అంత పచ్చగా వున్నట్లు కనిపించవు; ఈచుట్టుప్రక్కల అప్పుడే వూడ్చివేసినట్లు కనిపిస్తుంది. యేమి కారణము?' అన్నాడు.

ఆమె: 'చెప్పడము లేదండి. పొలము చక్కగా దుక్కిదున్ని జాగ్రత్తగా వొల్లువంచి దమ్ముచేసి ముదురుగా వూడిస్తే భూమా పాడుకాదు. పంటా బాగాపండుతుంది. ఈ చుట్టూ పచ్చగా కనిపించేదంతా మనదే. దీన్ని దేవుడుచెరువుపొలమంటాము; ఇది అరవయియెకరాల ఖండ్రిక. అందరికన్నా ముందుగా ముదురుగా వూడ్చవలెఅని మామగవారి పట్టు. ఈ యేడు అల్లాగే చేశాము. నిరుడు ఈకనిపించే అరుమడులూ చెఱకు వేయడమువల్ల కొంచెము చెల్లాచెదురైనయి. ముందు యీమడులు బాగుచేశి మరీ తర్వాత తక్కిన మడులు దమ్ముచేశాము. అదృష్టవశాత్తు నిరుడు చెఱకుపంట సమృద్ధిగా పండింది: పదిరాళ్లు చేతులోమోగినయి. ఆపై సంవత్సరము— అయిూశాన్యపుమూలగా యీతచెట్లువున్న గట్టు చూశారూ, అక్కడ సామర్లకోటఫారమునుంచి తెప్పించి క్రొత్తరకము అరటిచెట్లు వేశాము. ఓపికతో శ్రద్ధతో చెమటపూడ్చి యిద్దరమూకూడ అందులో పనిచేశాము. కన్నుచెదిరేటట్టుగా కంపెనీ చక్రకేళీగెలలు కాచినవి. ఇల్లాగే శ్రద్ధగా పనిచేసుకుంటే ఫలము దక్కుతుంది. మావూరి వాళ్లకు భూదేవిమాటే మరుపుకు వచ్చి మత్తెక్కి రెండురాళ్లు చేతులో వేసుకొని బస్తీమీదపడి నానాపాడు అవుతున్నారని చెప్పలేదటండి. పొలమంటే హాయిగా మెల్లగా పనిచేసుకుంటే యెంతోదయతో అది ఫలితము చేతికందిస్తుంది. ఈ కాస్త పని కూడా మా రైతు పోకిల్లాలకు భారమై పోతూంది. కోతలైన తర్వాత దంటుతనుపు పెట్టి పొలాలకు దంటుతడుపుపెట్టవలె, మోరకవేసిన ఒడ్డుమళ్ళు మరమ్మతు చేయవలె, గొర్రెల పెంటకట్టేదానికదీ, పాటి మట్టి పోయివలసినదానికదీ, మోరకపల్లాలు బాగుచేసుకోవడము, ఆసుమళ్ల చెరువు మోరకవేస్తే మళ్ళీత్రవ్వించడము, చిదికిపోయినగట్లు మరలాపోసుకోవడము—ఒకటేమి టండీ వేయిన్నూరు పనులున్నవి భూదేవికి

చేస్తే. గట్లమీద జనుము, కంది వేస్తే పండుతుంది. పొలము గొడ్లుతొక్కి పాడుచేయకుండా కనిపెట్టి జాగ్రత్తచేసుకుంటే భూమి పాడవదు. ఇవన్నీ చిన్న విషయాలే. అందుచేతనే మరీయెక్కువ శ్రద్ధతో గమనించవలె. మామగవారు జాగ్రత్తగా యివన్నీ చూచుకుంటారు. నాకూ పిల్లలకూ చదువు చెపుతారు. కోఆపరేటివు యూనియన్ పనిచూచుకుంటారు. ఇప్పుడు బిల్డింగు సొసయిటీ నొకటి పెట్టవలె అని ఈ నడుమనే ఇంగ్లండుకువ్రాసి నేషనల్ బిల్డింగు సొసయిటీవారి దగ్గర్నుంచి యావత్తు భోగట్టా తెప్పించేరు. ఏదో యీ విధముగా క్రిందపడుతూ, మీదపడుతూ కాలము వెళ్లబుచ్చుతున్నాము.'

అతడు: 'అబ్బా! యెన్నివిషయాలు క్రొత్తవి తెలిసినవండీ యీరోజున. మీవంటి స్త్రీలుపదిమందివుంటే దేశము బాగుపడదటండీ?'

ఆమె: 'నాశక్తియేమున్నదండీ. ఆయన అన్నీశ్రద్ధతో నాకుబోధచేస్తూ వుంటారు. అవన్నీ మనసుకు పట్టించుకుంటాను. చేయగలిగినంతా సాయపడుతూ ఉంటాను.'

అతడు: 'అయితే యేమమ్మా! ఎంతతృప్తి, ఎంత ఆనందము ఈ పనుల్లో ఉన్నప్పటికీ యీనడిదీవిలో మానవపురుగు సంబంధములేకుండా వుంటే లోకముతో సంబంధము తెగిపోయినట్లూ, వొంటరితనముగాను బెంగగాను ఉండదూ? మీరేమో, మీపొలాలేమో అయితే ప్రపంచమెల్లా నడుస్తూందో ఏమేమి రోజా రోజుకి క్రొత్తవిశేషాలు జరుగుతూన్నవో తెలియకపోతే నడిసముద్రము మధ్యదీవిలో వున్నట్టు కష్టముగానూ, లోటుగాను అనిపించదూ?'

ఆమె: 'ప్రపంచపు సంగతులు తెలియకేమండీ? తెలుగులో ఆంధ్ర, కృష్ణా, ధర్మసాధనీ పత్రికలు; ఇంగ్లీషులో బొంబాయి టైమ్సువార పత్రిక, హిందూ వారపత్రిక, మాడరన్ రివ్యూ వస్తవి. ఇవి నన్ను, పిల్లలను, పనివాళ్లనుయెదట కూర్చోబెట్టుకొని ఆయన చదివి వినిపిస్తూ వుంటారు. ఇంకా విదేశాలనుంచికూడా పత్రికలు వస్తవిలెండి'.

అతడు: 'ఓఅల్లాగటండీ. అయితే కేవలము స్వర్గలోకమండీ మీది. ఏమేమి పత్రికలు వస్తవండీ, విదేశాలనుంచి.'

ఆమె: 'అమెరికానుంచి లిటరరీ డైజస్టు, ఫిజికల్ కల్చరు, ఎగ్రికల్చరిస్టు, ట్రూస్టోరీ; ఇంగ్లాండు దేశమునుంచి మాంచెస్టరుగార్డియను, అవుట్ లైను, టిట్ బిట్సు, టవున్ అండు కంట్రీహోమ్సు, ఆర్గొసీ పత్రికలు ఆదివారమునాడు ఫారిన్ మెయిలు రోజున వస్తూవుంటవి. ఏవో యివీ అవీ చదువుకుంటూ, కబుర్లుచెప్పుకుంటూ, మధ్య మధ్య పొలముపని చూచుకుంటూ—అన్నట్టు మరిచిపోయినాను పూలతోట చూపిస్తాను రండి' అన్నది.

ఆమెవెంట నాతడు, బాలచంద్రుడు బయలుదేరినారు. రెండు అడుగులువేసిన తర్వాత బాలచంద్రుడు పట్టుకొనిన తల్లిచిటికనవ్రేలు వదలి రెండుగంతులువేసి ప్రత్యేకమేర్పడుపబడిన గూటిలోనున్న పొదకోడిని పట్టుకొనివచ్చి తల్లి కెదురుగావెళ్లి ఆమెనాపుచేసి కోడిరెక్కల విడదీసిపట్టుకొని 'అమ్మా! నాకుకూడా యిటువంటి రెక్కలే వుంటే నా చెట్లు ఎక్కకుండానే నేరేడిపళ్ళూ, తాటిపళ్ళూ, కొబ్బరిబొండాలూ కోసుకొచ్చి ఒక్కగంతులో నీకివ్వకపోయాను—అమ్మా! యింకా యేమిచేస్తానో తెలుసా? ఎప్పుడు

బెంగపుట్టితే అప్పుడే నాన్నగారిదగ్గిరికెళ్లి అడుమళ్ల చెరువులో వాల్తాను.' ఆమె చెంగుపట్టుకొని లాగుచు ఆమె కనులవంక చూచుచునె అన్నాడు.

అతడు: 'పోనీ నీపాదకోడి నెక్కి ఎగిరి రారాదూ మావూరికి త్రోవ చెపుతాను.'

బాల: 'అల్లాయెక్కి యెగరడమే చేతవస్తేనా మీవూరువచ్చేదాకా నాకేమిపని; యీపాటికే లాహోరు వెళ్లి లజపతిరాయుని'

తల్లి: 'బాలా—'

బాల: 'లేదండి, పోనీలెండి, ఆరోజున లజపతిరాయి చచ్చిపోయాడని తెలియంగానే మాయమ్మ, మానాన్నగారు ఏడ్చారండీ. నేనుకూడా యేడ్చానండీ! పాపం,—'

తల్లి నవ్వుచు సంభాషణమార్చే యుద్దేశముతో 'నాయనా! పాదకోడి నెక్కి చందమామదగ్గిరికి వెళ్లరాదూ, నీకు పెద్దన్నయ్య అవుతాడుగా అతను' అన్నది.

బాల: 'అవునమ్మా! నిన్న చందమామ మేఘాలతో పరిగెత్తలేక వెనుకపడిపోతే మనమంతాచూచి నవ్వుకోలేదూ! ఏమి పిచ్చిఅన్నయ్యా! యింతేనానీపస అని చెప్పిపద్దామనుకున్నాకూడాను—అమ్మా! అటు చూడు కొండమీద నల్లమబ్బులు ఎల్లా పరుగెత్తుతున్నయ్యో. వాటి తోటి సమానంగా భూమిమీద నేనూ పరిగెత్తగలను.'

నూతనుడు, ఆమెకూడా ఒకేసారి ఆకసము వంకజూచి:

ఆమె: 'ఎంతలో మబ్బులు క్రమ్మేసినయి'

అతడు: 'అవునండీ, ఈమాటల సందడిలో మనము చూడనేలేదు' అన్నాడు.

బాలచంద్రుడు గంతులు వేయుచు 'అమ్మా! చినుకులుపడుతున్నయ్యే'అని

‘వానాలు కురవాలి
వరిచేలు పండాలి
మాగరిసె నిండాలి
బుడుగో, బుడుగో!
మాదాసి దంపాలి
మాయమ్మ వండాలి
మాబొజ్జ నిండాలి
బుడుగో, బుడుగో!

అనుచు పరుగెత్తి పోయినాడు.

చటాలున వెనుకకుతిరిగివచ్చి బాలచంద్రుడు: 'అమ్మా! వానకురిస్తే నేలంతా తడుస్తావుంది; కొండ తడవలేదేమే?' అన్నాడు.

తల్లి: 'కొండతడవదు నాయనా! అక్కడ సూర్యుడుండి తడవకుండా కాపాడుతాడు.'

—మిగిలియున్నది.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పదము

తొక్కుపలుకులు

శ్రీమతి అద్దంకి అనసూయాదేవిగారు

ధిమిత ధిమిత—
ఏమిధిమిత?
పసుపుధిమిత—
ఏమిపసుపు?
వంటపసుపు—
ఏమివంట?
పిండివంట—
ఏమిపిండి?

తెలకపిండి—
ఏమి తెలక?
గొత్తె తెలక—
ఏమిగొత్తె?
పాలగొత్తె—
ఏమిపాలు?
జెముడుపాలు—
ఏమి జెముడు?

పాతజెముడు—
ఏమి పాత?
గోచిపాత—
ఏమిగోచి?
పట్టుగోచి—
ఏమిపట్టు?
చెంప పెట్టు—

౨. పాటలు

నిశాప్రార్థనము

శ్రీమతి జాగర్లమూడి జానకమ్మగారు

మాపాలిదైవమా! మాపాలిధనమ!
మాపాలిభాగ్యమా! మాదుఫలంబ!
మాపాలిపెన్నిధి! మమ్మేలుప్రభువ!
మముగన్నతల్లియు మాతండ్రినీవె
మాగురుదైవంబు మాబంధుజనులు
మాగృహారామంబు మాధవ! నీవె
మిత్రులు పుత్రులు మించుసుఖములు
రాత్రియుండీవని దలచితిమయ్య!
దినమెల్ల సుఖముగా దిరుగగజేసి
ఘనబుద్ధిబలమున పనుల జేయించి
మననిచ్చినావయ్య! మముగన్నతండ్రి!
నెనరుతో దండముల్ సర్పింతుమయ్య!
రాతిరయ్యెనునిదే రావయ్యతండ్రి!
ప్రీతితో మమ్మిపుడు పాలింపుమయ్య!
నిద్రాతిశయమున నొడలెరుంగకను
ఇద్దరిత్రిని మేను లింపుతో జేర్చి
మాప్రాణదేహముల్ మాధనంబులను
మాగృహారామముల్ మాబంధుజనుల

జాగ్రతతో గాచు దొరనీవయనుచు
నీవశము జేసితిమి నీవతోడయ్య !
జారచోరాదుల జేరంగనీక
క్రూరమృగంబుల బారిబడనీక
విషజంతువులు మమ్ము వీక్షింపనీక
విషరోగంబు మా వెరవు రానీక
కాచిబ్రోవవె తండ్రి! కరుణాసముద్ర !
బ్రోచి రక్షించవే బంగారుతండ్రి !
చిరునవ్వుముఖమున చిందులాడంగ
కనులయానందంబు కడువెల్లివిరియ
ముద్దుకారు ముఖంబు మిసమిసలాడ
యద్దంపుచెక్కిళ్లు నెంతయు వెలుగ
నిగనిగలాడెడు నీమేనిమెరుగు
ధగధగమని మీదుదృక్కులదోప
మెరుగుబంగరువల్వ మేనిసొబగునకు
మెరుగివ్వ వెల్గెడి మేల్మిభూషణముల్
తేనెగారెడు మంచితెలిపుష్పములను
బూనినహారంబు భుజములగ్రేల
గానలోలుండవై కడునింపుతోను
గానుపింపవె తండ్రి ! కలలోనుమాకు
మానక నీవు మామానసంబునను
గానుపించుము దేవకరుణతో నెపుడు
దండంబు దండంబు ధర్మస్వరూప !
దండంబు దండంబు దయజూడుకృష్ణ !

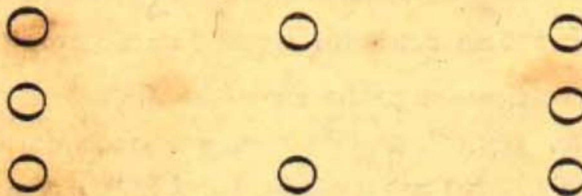
3. బుద్ధిపరీక్ష

యుక్తి లెక్క

శ్రీమతి ఘాణశార రమణమ్మగారు

[ఇది బాలురయు, బాలికలయు బుద్ధిబలమును పరీక్షించుటకు ఉద్దిష్టమైనది. కావున ఈ యుక్తిలెక్కకు ఉత్తరము స్వతంత్రముగ నాలోచించి 12 సంవత్సరములకు లోబడిన బాలబాలికలు ఏప్రియలు 10-వ తేదీలోపున లేఖాముఖమున మాకు తెలియజేయ కోరెదము. సంపాదకుడు

ఈ క్రింది చక్రములో ఎనిమిది గడులున్నవి. అంచులయందు ఏప్రక్క చూచినను అవి 3 గడులు వరుసగా వచ్చునట్లు ఏర్పాటు చేయబడి యున్నవి. చూడుడు.

ఏప్రక్క చూచినను 16 కాయలు ఉండునట్లు 56 గచ్చకాయలు ఆగడులలో పెట్టవలయును. మరల ఆగచ్చకాయలన్నియు పోగుచేసి వానిలోనుంచి 20 కాయలు తీసివేసి మిగిలిన 36 గచ్చకాయలును తిరిగి ఆగడులలో ఏప్రక్క చూచినను ఆ 16 సంఖ్యగల కాయలే ఉండునట్లు పెట్టవలయును. ఎట్లు?

నమ్మి కొలిచినవారికి నాశము లేదు

ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహ శాస్త్రిగారు

పాంచాలపురపాలకుడు, మృగయాలోలుడునగు దుర్జయుఁడు మృగయోచితపరికరంబులంబట్టి యనేకములగు బోయసైన్యముతో నరణ్యమును బ్రవేశించెను. వేఁట యారంభమయ్యెను. సైనికు లొకవంక, రాజొకదిక్కు సింహశార్దూలాది మృగనికాయంబుల రూపుమాపుచుండిరి. అట్టి సమయమున చండకుఁడను నొక సైనికుఁడు మృగముల నెమకుచుఁ బోవుచుండగా నాయరణ్యములో నొక స్థలమునఁ బాడుదేవాలయ మొకటి కనుపించెను. వెంటనేవాఁడు పోయి దానిఁదిలకించఁగా లోగుడిలో నొక శివలింగము పొడగట్టెను. మహాభక్తుఁడగు నాసైనికుఁ డాలింగమును సత్యాదరమున శిరమున నిడికొని రాజసన్నిధికిఁబోయెను. రాజు బోయవాండ్రు తన్నుఁబరివేష్టించి కొలుచుచుండ వేఁటబడలికచే నొక చెట్టుక్రింద నాసీనుఁడై యుండెను. అప్పుడు చండకుఁడు శివలింగమును దించి రాజునకు తనకది దొరికిన విధమును వివరించి "ఓ మహారాజా! నాకీ శివలింగమును బూజింపవలయునని కోరికపుట్టినది. ఎట్లు పూజింపవలయునో శలవీయఁ గలందులకు వినయముతో వేడుచున్నాను." అని అడిగెను. రాజు సేవకుని భక్తివిశేషమున కచ్చెరువంది "చండకా! వినుము. నీవు ప్రతిదినము వేకువను మేల్కాంచి, కల్యకృత్యము నిర్వర్తించి; స్నానమునుచేసి, ధౌతవస్త్రముల ధరించి, అనంతరము శివలింగమును శుద్ధోదకముతో శుభ్రపరచి గంధములందుము. పిమ్మట పురాణోక్తవిధినిఁ బూజింపుము. ఆసమయమున స్మశానభస్మను శివున కర్పింపుము. దానిచే శివుఁడు పరితృప్తుఁడగును. అట్లుచేసిన శివసాయుజ్యము నీయరచేతిలోనిదని నిశ్చయించుకొనుము." అని చెప్పెను. ఇట్లు రాజు చెప్పినమాటలు గురూపదేశముగాఁ దలంచి ప్రభువర్యునకు వందనశతము లర్పించి చండకుడు రాజుతో స్వగ్రామము చేరుకొనెను. నాఁటఁగోలె రాజు చెప్పిన ప్రకారము ననుదినము పూజఁజేయుచుండెను.

ఒకనాఁడు చండకుఁడు యథారీతిని బూజ కారంభించెను. చితాభస్మ నర్పించుటకై యాపాత్రను జూచెను. దానిలో భస్మ లేదు. అప్పుడు చండకునకు మతిపోయెను. ఏమి చేయఁగలడు? భస్మకై వెదుక నారంభించెను. ప్రొద్దుతిరిగి పోవుచున్నది. భస్మదొరకుట లేదు. చుట్టుప్రక్కలఁగల గ్రామములుగూడ శోధించెను. ఎచ్చటను లభించుట లేదు. పూజఁజేయక భోజనము చేయఁడు. అది గురూపదేశము. గురూపదేశము నతిక్రమించిన సర్వము వ్యర్థముకదా? భగవంతునిపై భారముంచి విచారింపుచుండెను.

ఆబోయవానిభార్య సర్వోత్తమురాలు. భర్తను మించిన భక్తురాలు. ఆమె దీనాననుఁడగు భర్తనుజూచి "ప్రాణనాథా! యెందులకు ఖిన్నులై యున్నారు? దయతో శెలవిచ్చిన ఈమీదాసి అందు పాల్గొనుటకు సిద్ధమయి యున్నది" అనెను. అనవుడు బోయవాఁడు "ప్రేయసీ! చితాభస్మ లేనందునఁ బూజయాగిపోయినది. ఏమియును దోఁచుటలేదు. అందుచే నిట్లు విచారించుచున్నాను. ఎచ్చటను లభింపదాయెను. ఏమి చేయఁగలను?" అనెను. నావుడు బోయెత "ప్రాణేశ్వరా! యిట్టి స్వల్పమున కింత విచారమేల? మీసేవకురాలున్నది కాదా? నేనొక యుపాయము చెప్పెద. వినుడు. కట్టెల సిద్ధముచేసి యొకచితిని చేర్చుడు. దాని కగ్నిఁదగిలింపుడు. ఆయగ్నిలో నాశరీరము శివప్రీతిగా నాహుతిఁ జేసెదను. నాభస్మను శివునకర్పించి కృతార్థతఁ జెందుడు" అని పలికిన ధర్మపత్నివాక్యము లాకర్ణించి చండకుఁడు ఆమె మనోధైర్యమున కచ్చెరువంది "ప్రాణేశ్వరీ! నీవు చాలఁజిన్నదానవు. సంతానములేదు. సంతతిలేనిచో సద్గతికి దూరులమగుదుము. మఱియొక యుపాయ మేదైన నరయుము." అని చెప్పెను. నావుఁడు బోయెత "నాథా! ఈ శరీరమునకు స్థిరత్వములేదు. రేపో నేఁడో నశించును. ఇట్టి తుచ్ఛశరీరమును భవనాశకుఁడగు పరమేశున కర్పించిన దాననే సద్గతిచేకూరును" అనిచెప్పెను. భార్యపలుకు లాలించి వాఁడు నెట్టకేలకు నామె చెప్పినయుపాయమునే యంగీకరించెను.

పిమ్మట చితినొకదాని సంసిద్ధపరచెను. అగ్ని నంటించెను. అంతనాతని ధర్మపత్ని పరమేశ్వరుని ధ్యానించుచు స్నానమొనర్చెను. శరీరమునకు పసుపు నలందికొని, గంధము పూసికొని, పుష్పమాలలచే నలంకరించుకొనెను. ముఖము పసుపుకుంకుమములచేఁ గలకలలాడు చుండెను. తరువాత నామె భర్తకు నమస్కరించి, చితికిఁ బ్రదక్షిణముచేసి చితిలోఁబడి భస్మమాయెను. ఆబోయవాఁడు ఆభస్మచే శివప్రీతి చేసెను. పిమ్మట శివుని ధ్యానింపఁ దొడంగెను. ధ్యానపరవశుఁడై మైమఱచెను. వెనుక జరిగిన సంగతి మరచిపోయెను. శివున కారగింపుకుఁ బ్రసాదము తెమ్మని భార్యను బిలిచెను. అప్పుడు భక్తపరాధీనుని యనుగ్రహమున నాతనిభార్య ప్రసాదము నొక పళ్లెరములో నుంచి భర్త సన్నిధి కేతెంచెను. చండకుఁ డాశ్చర్యమునొంది భక్తవత్సలుని విలాసమును వేనోళ్లఁ బొగడెను. పిమ్మట భార్యతోఁగలసి శివున కారగింపు చేసెను. భగవంతుని నమ్మికొలిచినవారి కెందును నాశములేదు. అట్టివారికి గలుగు కష్టములు వారి మనోద్రఢిమను పరీక్షించుటకు భగవానుడు కల్పించు విలాసములు.

౫. బోధనావిధానము

రామం చదువు

ఆండ్ర రంగారావుగారు

కందకులేని దురద బచ్చలికివచ్చునా? కన్నతండ్రికే శ్రద్ధలేనపుడు మేనమామకు వచ్చినదా? చదువీడువచ్చిన రెండుసంవత్సరములవరకు ప్లీడరుగారి కుమారుడైన రామము నకు చదువే లేదు. తరువాత అక్షరాభ్యాసము చేసిరి. ఆతనికి యింటివద్దనే చదువు చెప్పుటకై ఒకఉపాధ్యాయుని నెలకు ఎనిమిది రూపాయిలపై నియమించిరి. ఒకదినమున రామము అతనిస్నేహితుడును ఈక్రిందివిధమున మాట్లాడుకొనిరి.

"రామం! నీవు యింటివద్ద చదువు చెప్పించికొనుచున్నను నీకేమీ రాదేమి?"

"రాజూ! నీవేమోఅనుకొనుచున్నావుగాని నేను ఎందుకువచ్చిందిరా భగవంతుడా అని మాపంతులుగారిదగ్గిరకూర్చుంటున్నాను. కాని నేనేమీ పాఠాలు చదువుటలేదు. నాకెందుకు చదువు? నాకు సంవత్సరానికి రెండువేలరూపాయిలు వచ్చునని మామామ చెప్పగా విన్నాను. నాచేత చదివించలేక కోపమెక్కువయిపోయి మాపంతులు నన్ను కొట్టిన దెబ్బలకు నాశరీరము కాయలుకాచినది. బండతేలినది. ఇంకనన్నెన్ని కొట్టినా నాకు లక్ష్యములేకుండాపోయినది. నేను పాఠములు చదవను. కొట్టుటచేతతప్ప మఱియొక పద్ధతిచేత నాచే పాఠములు చదివించు నేర్పు ఆయనకులేదు. కొట్టిన నేను లెక్కచేయు వాడనుకాను".

"రామూ! నీవు యీవిధముగాపాడగుటకు కారణం ఏమిటో చెప్పవూ?"

"రాజూ! నీకు నేను పాడగుచున్నట్లు కనిపించు చున్నదంతేకాని నాఅంతహాయిగా కాలముగడుపు పిల్లవాండ్రను చూపించు. ప్రొద్దునలేవగనే చల్దిభోజనము తరువాతతొమ్మిది గంటలవఱకు ఏగోళీకాయలో గోటీబిళ్లలో ఆడుకొనుట. పదిమొదలు పండ్రెండువరకు మాపంతులుదగ్గిర చదువు. పిమ్మటభోజనము. రెండుగంటలపర్యంతము నిద్ర. అప్పటినుంచి యూరిచుట్టు తిరుగుట. నాయిష్టమువచ్చినట్లు ఖర్చుపెట్టుకొనుటకు మానాన్న నెలకు పదిహేనురూపాయిలు పంపించు చున్నాడు. మాపంతులు నాకు చదువు ప్రారంభించి సుమారు రెండువత్సరములైనది. కాని యిప్పటివరకు నాకు వాచకమేనియు సరిగా చదువుటరాదు. మొన్న పరీక్ష చేసెదనని పంతులు తెల్పినాడు. సరేనని కూర్చున్నాను. మాపంతులు ఏవేవో ప్రశ్నలు కురిపించినాడు. జబాబు చెప్పుటకు నాకేమన్నా వస్తేకదా?

పంతులు కళ్లెఱ్ఱచేశాడు. పళ్లు పటపటకొఱికినాడు. కోదండరామున్ని తీసి శ్రమపడ్డాడు. ఆయన చేయ్యే నొప్పిపెట్టినది. దెబ్బలంటే లక్ష్యములేకుండా పోయిన నాశరీరానికి బాధకలుగచేయగలడా? ”

ఈవిధముగా రాము, రామంస్నేహితుడు వీధిలో నిలబడి మాట్లాడుకొనుచుండగా రోల్డు గోల్డు ఫ్రేముగల చలవ అద్దముల కళ్లజోడు, అంచులుకనిపించునట్లు మడతపెట్టి వల్లెవాటుగా వేసుకొన్న శేలంసిల్కు ఖండువా, చమటవల్ల శరీరమున కంటుకొనిపోయిన గ్లాస్గోమల్లు అఘారం, సైకిలుకట్టు కట్టిన కలకత్తాఅంచు మల్లుపంచె, కలకత్తావి సగము స్లిప్పర్సు ధరించి టక్కుటక్కుమని శబ్దముచేసికొనుచు వచ్చుచున్న పంతుల్ని చూచెను. “మా పంతులు వచ్చుచున్నాడోయి” అని రాజుతో చెప్పి రాముంలోపలికి పరుగెత్తెను.

రామానికి తొమ్మిదోవత్సరంవచ్చినది. ఒకదినమున పంతులుగారు పెట్టుబాధల కోర్వజాలక రామం మామకేనియు తెల్పకుండనే తనతండ్రిని జేరుకొనెను. రామంతండ్రి వద్దకువచ్చి సుమారైదు నెలలాయెను. రామానికి ఎవరును చదువుచెప్పుటలేదు.

ఇట్లుండ ఒకదినమున గోష్పాదమంతజుట్టును, బిళ్లగోచీ గల పంచకట్టు, ఒక కబ్బా, ఒకబోడసరంఅంచు స్వదేశీఖండువా, చంకలో యొకమూటయు ధరించి సుమారిరువదేండ్లవయస్సుగల యొక యువకుడు వెలవెలబోయిన ముఖముతో ప్లీడరుగారియిల్లు ప్రవేశించెను. ఖద్దరువస్త్రములయందుండు గౌరవమువలన ప్లీడరుగా రాయువకుని ఆసీనునిగాజేసి మిన్నకుండిరి. ఆయువకుడు తనగాథ నిట్లు చెప్పకొనెను.

“నేను బి. ఏ. చదువుచుండగా నాఅర్ధాంగి నన్నుబాసి దివికేగెను. పెళ్లాము పోవుటతోడనే పెండ్లికొడుకులగు భారతపురుషులజాతికే చెందినను నేను మనసార ప్రేమించిన భార్య చనిపోగా నాజీవితాంతమువఱకు తిరిగి వివాహముమాట తలపెట్టనని నాహృదయమున శపథము చేసికొంటిని. అప్పటినుండియు దేశాటనము చేయుచు భోజనము పెట్టుచోట భుజించుచు లేనిచోట మానుచుకాలము వెళ్లబుచ్చు చున్నాను.”

వెదుకబోయిన తీగ యెదు రగుటచే ప్లీడరుగా రపరిమితానందుడై “మీపోషణ భారమంతయు నేను భరింపనున్నాను. నాకుమారునికి విద్యచెప్పు”డని యనేకవిధముల తెల్పగా యువకు డందుల కియ్యకొనెను.

మొదటి యెనిమిదిరోజులును రామమునకు క్రొత్తపంతులుగారు కథలును పాటలును చెప్పుచు అనేకవిధముల చదువనిన యిష్టము పుట్టునట్లు చేయ ప్రయత్నించెను.

కాని యీ ప్రయత్నము బూడిదలో పోసిన పన్నీరువిధమాయెను. మన పంతులుగారతనితో గోళీకాయలు, గూటీబిళ్లలు ఆడుట మొదలిడెను. సాయంకాలములందు పంతులు శిష్యుని తనకూడ తీసికొని వెళ్లుచు ప్రకృతిసౌందర్యమును చూపించుచు అతనికి ప్రకృతిశాస్త్రము నేర్పుచుండెను. కాని రామమునకిది చదువని తెలియదు పాపము. తెలిసినచో అదికూడ మానియుండునేమో! పాఠశాలకుపోవు బాలుర నాడుకొనుటకు పిల్చుచుండ వారు "మాకేదే యుద్యోగమనుకొంటివా? మేము చదువుకొనవలెను" అని చెప్పుచుండిరి. రామం ధనముతో పంతులుకూడ సినీమాలకు నాటకములకు పోవుచుండెను. పంతులితనితో ఇట్లు కాలక్షేపము చేయుచుండెనే గాని యితనికి చదువనిన ఇష్టము పుట్టించుటెట్లని మనస్సున పరిపరివిధముల కుందుచుండెను.

ఒకదినమున గురుశిష్యు లిద్దరు రెండు రూపాయిటిక్కెట్లను కొని సినీమాహాలులోనికి పోయికూర్చుండిరి. వారిప్రక్కనే వారింటికెదురుగా నున్న డాక్టరుగారు, వారి కుమారుడు కూర్చుండిరి. డాక్టరుగారితో వారికుమారుడు "నాన్నగారూ! రామంపంతులు రామండబ్బంతయు ఖర్చుచేయుచు అతనితో చిల్లరియాటలాడుచు చదువేమియు చెప్పక అతన్ని సర్వవిధముల పాడుచేయు చున్నాడు. పంతులు ఖద్దరుకట్టగానే అయిందా? చేసేవి గంగాస్నానాలు దూరేవి కుమ్మరిగుడిసెలు అన్నట్లు వారింటియందు రెండుపూటలూ సుష్టుకుర్తుగా భోజనముచేయుచుప్లీడరుగారి ధనము వృథాగా పాడుచేయు చున్నాడు." అని అనెను.

గురుశిష్యు లిద్ద రీమాటలు వినిరి. పంతులు యిప్పటికైనా రామం బాగుపడతాడేమోనని పరమానందం పొందెను. రామం ఆలోచనాసముద్రములో మునిగెను. సినిమాయందు దృష్టిలేదు. ఈపంతులుకు ఇచ్చుచున్న ధనమంతయు దుర్వినియోగమేకదా అని రామం గ్రహించెను. మొదటిపంతులే నయమని అతడు అనుకొనెను. సినీమా సమాప్తమయిన తోడనే వారు యిండ్లకు వెళ్లిరి.

పంతులుగా రుదయముననే శిష్యుని గోళీకాయలాడుకొనుటకై రమ్మని పిలచెను. శిష్యు డాటంకము చెప్పకుండా వెళ్లెను. ఆటప్రారంభమైనది. రామం గోళీకాయ చేతిలో పట్టుకొని నిలబడియుండెను. "అల్లాగు చూచెద వేమి? ఆడు"మని పంతు లనెను. "మీాకు మాయింటియందు భోజనం పెట్టుట నాతో ఆడుకొనుటకా? నాకు చదువు చెప్పుటకా?" అని రామం అన్నతోడనే "ఎన్నిదినములకు కృతార్థుడైతినని హృదయములోని సంతోషమును పట్టజాలక నేలపైఁ జతికిలబడి పంతులు పట్టరాని సంతోషమున నవ్వుచుండెను.

రామాని కానవ్వుముఖము చూచుట తోడనే కోప మపరిమితముగా వచ్చెను. "ఈ నిమిషము నుండియు మీరు నాకవసరములేదు. నాతో మీరు మాట్లాడకుడు." అని రామం యింటికివెడలి జరిగిన విషయము తండ్రి కెఱిగించెను.

పంతులుగారి ఈచర్య అంతయు నెందులకో కొంతవఱకు గ్రహించిన ప్లీడరుగారు పంతులుకొఱకు వెతకుట ప్రారంభించెను. ఆదినమునకు కనబడలేదు. మరునాడుదయమున ప్లీడరుగారు కోర్టునకు వెళ్లుచుండిరి. త్రోవలో భోజనములేకపోవుటచే నీరసముగానున్నను తనలో తాను నవ్వుకొనుచు వెళ్లుచున్న పంతులు అప్పుడు వారికంటబడెను. ప్లీడరుగారు పంతులుగారిని యెన్నియోవిధముల బ్రతిమాలి యింటికి తీసికొనివెళ్లిరి. పంతులుగారు తిరిగివచ్చి మూడుమాసములైనది.

రామం శ్రద్ధతో చదువు మొదలిడెను. పంతులు అతగాని నొకవత్సరములోనే మూడవఫారములో చదువగలుగునట్లుచేసెను. తల్లినిబట్టి పిల్లఅన్నట్లు గురువుగారి పూర్వాచారాలు ఖద్దరుబట్టలు రామానికిఅంకురించినవి. రామం మూడవఫారములో జేరెను. ఈలోగా పంతులు ఆయుర్వేదం బాగాకృషిచేసెను. ఈవిధముగా అయిదువత్సరములు జరిగిపోయెను. రామం స్కూలుఫైనలు పరీక్షలో కృతార్థుడాయెను. గురువుగారివద్ద ఆయుర్వేదంనేర్చుకొనెను. ఊరియందుండువారి కందరకు నోట్లోనాలుకైనాడు. కుమారుడు ప్రయోజకుడాయెనని స్వతంత్రజీవనము చేయగలవిద్య నేర్చుకొనెనని ప్లీడరుగారు పట్టరాని పరమానందమును పొందెను. రామం ప్రాతఃకాలమున లేవగనే గురువుగారికి నమస్కరించి వీరిమూలముననేకదా నేనింతవాడ నయితినని అనుకొనుచుండును.

ధర్మపత్ని

కందుకూరి రామభద్రరావుగారు

నలినగర్భుని వదనంబున వసియించి
వేదగానము వినిపించె వాణి
వారిజనాభుని వక్షాన నివసించి
శ్రీనివాసునిఁజేసె చెలియకమల
సర్వసంగత్యాగి సామేనుగైకొని
మహిమాఢ్యుఁజేసె సుమాలలామ

సీతమ్మ జేపట్టి శ్రీరామచంద్రుఁడు
క్రూరదానవవంశహారియయ్యె
వారువీరేల? భువనైకవీరులెల్ల
పత్నులంగొని కీర్తిసంపన్నులైరి
మహిమనార్జింప, ధర్మంబు మహిని నిలుప
ధర్మపత్నియె చూపె యుత్తమపథంబు.

విడాకుల చట్టము

౧౧

శ్రీమతి కొడాలి పరిపూర్ణబాలామణిగారు

కొందఱు స్త్రీ లీశాసనమునకై ఆందోళన జరుపుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. అది మిగుల సంతాపకరమైన విషయము. అట్టి శాసనము పవిత్రమైన భారత భూమి కాచరణయోగ్యము కాదని నాయభిప్రాయము. బహుపతిత్వము గాని బహుపత్నీత్వము గాని దేశమున కనర్థదాయకములు. పశువులలోనైన నిట్టి జ్ఞానమున్నది; కొన్ని పక్షులు విజోడులైనచో తిరిగిజోడు కట్టవు. కాన స్త్రీలు వివాహవిచ్ఛేదనమునకై యూనుటకంటె ఘోర పాతకము మఱియొకటి యుండబోదు. అట్లు శాసనమునకై యాందోళన జరుపుటకంటె నీచతమమైన కార్యము వేరొకటి యుండబోదు. వివాహవిచ్ఛేదనము చేసికొని స్త్రీలు మఱియొకని కొఱకు వెతకుకొందురా? అతనికాదని పిమ్మట మఱియొకరి కొఱకా? ఇట్లెందఱు? శాసనములో దీనికి హద్దేమి? క్షణభంగురమై తుచ్ఛమైన ఈ జీవితమునకిన్ని పాట్లుపడవలయునా? యోచించి చూచిన లోకములో నిత్యమేది?

కొడాలి పరిపూర్ణబాలామణిగారు

యౌవనంబును, రూపంబు, జీవితంబు
ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములుగావె?

అని మనము వినలేదా? అట్టిచో దుర్నీతికి పాల్పడుట న్యాయమా? విద్య నీతికొఱకు గదా?

ఆ. వె. నీతిలేనివాని నిందింత్రు లోకులు
లేదు సేగి లాతి లేకయున్న

అని మనము వినమా? అదియటుండనిండు. శాసనమువలన పాతివ్రత్యభూషణమునకట్టి ముప్పువాటిల్లునో ఒక్కసారి తలపోయుడు!

తే. గీ. అనపహార్యంబు, తేజోమయంబు సర్వ
గుణములకు నలంకారంబు, గురుతరంబు
భామలకు బతిభక్తియు పరమమైన
భూషణం బిట్టివే పెరభూషణములు?

అని నేర్చి యుండలేదా? అట్టిభూషణము పోయినచో మనకిక కావలసినదేమి? వెండినగలచేతను బంగారు నగలచేతను శరీరమునలంకరించి తిరిగిన చాలుగా? ఇది యిల్లాలులక్షణమగునా? మనకు భర్తయే ప్రియమని తలంచవలెను. కాని ఇట్టిపని న్యాయమగునా? భర్తకు మనమే ప్రియము. శాసనముచే ఏల శాంతి ప్రత్యమును చౌక చేయవలయును?

సీ. ... ... హృదయ

సంతోషమునకు సంజననంబు భార్యయచూవె భర్తకు నొండ్లు గావుప్రియము.

అని పంచమవేదమైన భారతిమున జదివితిమి. స్త్రీలు తలంచిన దౌర్లైనను కలుగును. కాన పురుషుల మనసుల సంతసింపజేసి వివాహవిచ్ఛేదనమునకై జేయు యాందోళన మాని శాసనము లేకుండనే పురుషులనేక పత్నీవ్రతులై యుండునట్లు వారిని ప్రార్థించుచుండిన ఉభయులకు శ్రేయోదాయకమగునని నాయభిప్రాయము.

౧౨

శ్రీమతి లలితకుమారి

ప్రస్తుతపరిస్థితులలో శారదాబిల్లు ప్యాసగుటచే కన్యకలు జ్ఞానావస్థయందే వివాహములు చేసుకొందురు. అట్టిచో ప్రేమానుబంధమును త్రెంచుకొని విడాకులు చెప్పనెడల అట్టి స్త్రీ సహజచంచలయని లోకము గర్హింపక మానదు. మరియు చట్టపు సహాయము చూచుకొని కామాంధులు అబలలను వారిపతులనుండి విడదీయుట సంభవించును. పతికి సతిలోబడుట అతిబాల్యవివాహముబోలె పురానుగతసాంఘికదురాచారముగా పరిగణింపక ప్రకృతి సహజదాంపత్యపరమావధిగ ఎన్నుకొనవలెను. విడాకుల చట్టము హిందూ సంఘమునకు అనవసరమే కాక అనుపకారికూడను. విదేశములందు జరుగు విప్లవములు తెలిసి కూడ అత్యధిక నాగరికతా చిహ్నమగు ఈచట్టము అనాగరికులనబడు ఈదేశమువారికి అనర్థదాయకమే కాక ప్రబలసాంఘిక దౌర్జన్యకారకమగునేమోయనిశంక. పురుషులకుకూడ భార్యలతో విడాకులు చెప్పుయోగ్యత ఉండరాదు.

౧౩

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

భారతసాధ్వీమణుల కప్పుడైనను ఏవిషయమందైనను స్వాతంత్ర్యము యుగయుగాలనుండియు వలసినంత కలిగియేయున్నది. ప్రస్తుతమున్నూ కలదు! ఈ స్వాతంత్ర్య మంతయూభ్యతమై వర్ధిల్లుచున్నది. ఇట్టియెడ స్వాతంత్ర్యము లేదని విచారించుట శోచనీయము; ఇప్పుడు విడాకులచట్టము నేర్పాటు చేసుకొనుట ఏవిషయమందైనను భర్తయెడ భార్యగాని భార్యయెడ భర్తగాని ఏదోయుభయులున్నూ దోషారోపణ యొకటి గావించుకొని స్వస్తిచెప్పుకొనుటకని తేలుచున్నది. ఇది వివాహధర్మమునకు తోడుపడు సంస్కరణ యనుట పరిహాసాస్పదము. ఈ విడాకుల చట్టము ఆర్థిక, మానసిక, రాజకీయాది మార్గములకైనను మన భారతీయులకు శ్రేయోదాయకమనిగాని గౌరవదాయకమనిగాని నుడువుట సాహసమనవచ్చును. ఏది ఎట్లున్నను ఈ విడాకులు అత్మకులేవుగదా! భారతదేశమునకు ఇప్పుడు విడాకులచట్టముయొక్క ఆవశ్యకత అపసరమనియు ముఖ్యమైనదనియు చెప్పజాలను. పుణ్యాత్ములగు భారతమానవతీమణులు ఈ విషయమును సూక్ష్మస్థూలదృష్టులతో బాగుగా పరిస్థితుల గమనించి మరియు తీర్మానించెదరని తలంచెదను.

☞ పై మాసమున మరికొందరు మహనీయురాండ్ర అభిప్రాయముల వెలువరింతుము.

—సంపాదకుడు.

డాక్టరు. కే. ఎస్. కేసరిగారి బంగరుపతక బహుమానమునందిన వ్యాసము.

"స్త్రీ అబల కాదు"

౧

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

[నెల్లూరు ప్రోగ్రెసివ్ యూనియనువారు ప్రతివత్సరము ఆంధ్రస్త్రీలకు వ్యాసరచమున పోటీపరీక్ష నొకదానిని నిర్వహించుచున్నారు. ఈపరీక్షకుగాను పంపబడు వ్యాసములలో నుత్తమమగుదానికి డాక్టరు. కే. యస్. కేసరిగారు ఒకస్వర్ణపతకమును ఇచ్చుచుండుటవాడుక. ఈవత్సరము పోటీవ్యాసము 'స్త్రీ అబల కాదు' అనువిషయమునుగూర్చి. ఇందుకు పన్నెండుగురు స్త్రీలు పోటీచేసిరి. అందు శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి వ్యాసము బహుమానార్హమని పరీక్షాధికారులు నిర్ణయించిరి. బహుమానము పొందిన ఆవ్యాసమిచ్చట పూర్తిగ ముద్రించుచున్నారము. మిగిలినవ్యాసములలోని ముఖ్యభాగముల నెత్తి పైమాసము ప్రచురింతుము. శ్రేష్ఠతమమైన వ్యాసమువ్రాసి 'కేసరి స్వర్ణపతకమును' బహుమానమందిన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిని ఈపట్టున మనఃపూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము. ఆమె పాండితీగరిమ మాకు సుపరిచితమైనది. ఆమెవ్రాసి పంపువ్యాసములు అక్షరము మార్చకుండనే అచ్చువేయవచ్చునంతటి నిర్దుష్టములై యుండునని అనుభవముచే చేయెత్తి చెప్పుచున్నాము. శ్రీవరలక్ష్మమ్మగారి శైలిలో ఒకవిధమైన వేగమున్నది. అలతి పదములచే కూర్పబడిన చిన్నివాక్యము లావేగమునకు ముఖ్యపరికరములు. ఆమెకుగల వస్తుపరిశీలనాశక్తి ఆమె వ్యాసములందలి ప్రతివాక్యమున పొడగట్టుచుండును. శైలికి వ్యక్తిత్వము నీయగల సామర్థ్యము, వస్తువులను పరిశీలించుటలో అపూర్వమైనశక్తి, విషయములనుండి మంచినీతిని వడపోసి ప్రదర్శింపగల ప్రతిభ శ్రీవరలక్ష్మమ్మగారికి సహజగుణములు. అవి ఈవ్యాసమున బాగుగ ప్రదర్శితములైనవి. వ్యాసము ముగించుటలో ఈమె కొంత తొందరపాటు చూపించినను ఎత్తుగడ, నిర్వహణమును ప్రశస్తముగనున్నవి. పరీక్షాధికారు లీవ్యాసమునకు నూటికి నలుబదితొమ్మిది మార్కుల నిచ్చిరి. —సంపాదకుడు.]

చరాచరాత్మకంబగు విశాలసృష్టికి హేతువులు ప్రకృతి పురుషులు. పురుషుఁడన పరమాత్మ. ఆ పరమాత్మ స్వరూపముయొక్క సంకల్ప వికారమే ప్రకృతి. ఆ ప్రకృతియే మాయయనియు, శక్తియనియు వేదాంతశాస్త్రమున వచింపఁబడుచున్నది. శక్తియననేమి? బలము.

శక్తియొక్క తోడ్పాటులేక జగము ఉత్పాదింపఁబడుట లేదు, పెంపొందుట లేదు, లయమగుట లేదు. ఈవిశ్వమునందలి ప్రతిపరమాణువును శక్తిసహితమైయేయున్నది. సృష్టిస్థితిలయకారకులగు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులేమి, దేవేంద్రాది దిక్పాలకులేమి, శక్తిసహాయ

మునసే తమతమకృత్యముల దక్షతతో నిర్వర్తింపగలుగుచున్నారు. సూర్యచంద్రాది గ్రహములును పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశములనెడి పంచమహాభూతములును శక్తి సహాయమునసే నిజధర్మముల నెఱపుచున్నవి. ఈబ్రహ్మాండమునందలి స్థావరజంగమాత్మకంబగు సమస్తపదార్థములకును నిట్టి సామర్థ్య మొసఁగుచున్న యాశక్తియెయ్యది గలదో అదియే జగన్మాత, ఆదిశక్తి. శివునియిల్లాలు శివ. ఈమెశక్తికిఅధిష్ఠానదేవత. ఈమె పెనిమిటి కర్థాంగమై దేహబలమునుగూర్చుచున్నది. ధాతయిల్లాలు వాణి. ఈమెసమస్తవిద్యలకుఅధిష్ఠానదేవత. ఈమె పెనిమిటి వాక్కున నిలిచి వాగ్బలమును జేకూర్చుచున్నది. విష్ణువునిల్లాలు రమ. ఈమె సంపదకధిష్ఠానదేవత. ఈమె పెనిమిటి మనఃపీఠమునసిల్చి మనోబలమును గలిగించుచున్నది. వ్యవహారసౌకర్యమునకై ముమ్మూర్తులు కల్పించి మూఁడభిధేయములఁ బిలువబడుచున్నను యీమువ్వురును మూఁడుమూర్తులా? కాదు. ఒక్కటే పరమాత్మస్వరూపము. మూఁడు మూర్తు లొక్కటైనపుడు ముగ్గురు దేవేరు లొక్కటియే గదా! కాన మనోవాక్కాయకర్మంబులకు బలంబుచేకూర్చెడి ప్రకృతి స్వరూపయగు జగన్మాతయు నఖండమే. ఆయఖండజ్యోతిర్మయస్వరూపమునుండి యుద్భూతమైన యొకానొకకళయే స్త్రీ.

కావుననే మనభారతవర్షమున స్త్రీశక్త్యంశసంభూతగా నెన్నబడుచున్నది. శక్తి యన బలమని యర్థముకదా. కాన శక్త్యంశసంభూతయగు స్త్రీ యబలయెట్లగును? కాదు. స్త్రీయొక్క యాత్మబలమనుపమానమైనది. ఒకప్పుడు స్త్రీయొక్క యాత్మబలము బొందితో స్వర్గమున కుద్గమింపగలిగెను. దివినుండి భువికి వాహినియై ప్రవహింపగలిగెను. సూర్యోదయముకాకుండ కాలము నరికట్టగలిగెను. ముమ్మూర్తుల ముద్దుబాలురగావింపగలిగెను. రాళ్లుశనగలు చేయఁజాలెను. దండధరునితోఁ బోరాడి భర్తృజీవములను గొనిరాగలిగెను. కనులజూడకనే సమస్తమును జూడగలిగెనుశక్తి, చెప్పకయే సర్వమును తెలిసికొనెడు సామర్థ్యము, నస్త్రశస్త్రప్రయోగములేకయే యెదిరిని నిర్జింపఁజాలెడు మహామహిమను నాత్మశక్తిచే స్త్రీ సంపాదింపఁజాలెను. అహహా! స్త్రీయొక్కయాత్మబలమెంత నిరుపమానము!

స్త్రీయొక్క కంఠమాధురియు వాక్సౌజన్యమును నసదృశములు. సర్వసంగపరిత్యాగులై కాఱడవులఁజేరి నిరుపాసంబుల గడుసుతపంబులు సల్పెడు సంయమివర్యుల నిశ్చలచిత్తములను సైతము చలింపఁజేయఁ జాలినదనినచో స్త్రీయొక్క గానశక్తియొక్క బలీయత వేఱే వివరింపనేల? "శ్రీర్వాక్చనారీణాం స్మృతిర్మేధాధృతిఃక్షమా". స్త్రీల

యందుండెడి సంపద, వాక్కు, స్మృతి, బుద్ధి, ధైర్యము, ఓర్పు నేనేయని భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు వాక్రుచ్చియున్నాఁడు. కాన శ్రీగీతావచనముప్రకారము స్త్రీవాక్కునందు దేవాంశగలదు. దేవాంశగలవాక్కు స్త్రీకిఁ గలిగియుండ వాగ్బలమున స్త్రీ లబలలెట్లగుదురు? మృదులము, మధురము, మనోజ్ఞమునగు స్త్రీవాక్కు బహుసత్త్వముగలది. ఒకప్పుడు స్త్రీవాక్కు మృదులమై దీనజనులయెడ కరుణార్ద్రమై దీనజనోద్ధారకమగును. మఱియొకచో తీక్ష్ణమై యలసులగు దేశీయుల యుత్సాహము నుద్దీపింపఁజేయఁజాలును. వేఱొకచో కఠినతమమై శత్రుహృదయవిదారణచణమగును. మఱొకచో శాంతమై ధర్మయుతమై మహాసభల ధర్మప్రసంగములఁజేయఁ జాలియుండును. ఒండొకచో లలితశృంగారభావసమన్వితమై రసికజనమనోభిరామమై యలరారును. స్త్రీయొక్క వాగ్బలిమి యెందును నిస్సత్త్వముగాదు. జనకునితో వాదించిన సులభ, యాజ్ఞ్యవల్క్యునితో వాదించిన మైత్రేయి, ఆదిశంకరునితో వాదించిన సరసవాణి, దండధరనితో ప్రసంగించిన సావిత్రి స్త్రీలవాక్పాటవమును నిరూపింపగల తార్కాణలుగదా!

దేహబలమునగూడ స్త్రీ లబలలుగారు. బలప్రదర్శన మనేక విధములుగనుండును. అందు సమరము సేయుటనునది బలనిరూపణ యందధికమైనది. పౌరాణికయుగమున నేమి, ఐతిహాసిక యుగముననేమి, చారిత్రక యుగముననేమి పెక్కుమంది స్త్రీలు యుద్ధముచేసినట్లు గ్రంథములవలన తెలిసికొనుచున్నాము. నేఁడు భారత దేశమునకట్టి యుద్ధావసరములులేక పోవుటచే తారాబాయి, రుక్మాబాయివంటి బలవంతురాండ్రగు నారీమణులను వినోదార్థముగ సర్కసులలోఁగనుచున్నాము.

పౌరాణికయుగమున సత్యభామ నరకునితోఁ బోరి దేహబలమున స్త్రీయబల కాదని నిరూపించెను. చారిత్రక యుగమునగూడ పెక్కుమంది నారీమతల్లు లశ్వారోహణగజారోహణాది విద్యలయందును, సాముగరిడీలయందును, నస్త్రశస్త్రప్రయోగములయందును నిపుణలై యుద్ధములు చేసినట్లు నిదర్శనము పెక్కులున్నవిగదా. కావున దేహబలమున స్త్రీయబలకాదు.

త్రికరణముల చేతనేగాక సత్త్వరజస్తమంబులనెడి త్రిగుణములచేతను స్త్రీయొక్క బలిమియల్పముగాదని నిరూపింపనగును. ఏది మనస్సుచే మనస్సును జ్ఞానబలముచే జయింపఁజాలునో యది సాత్త్వికబలము. అట్టి బలమునకు కాయముతో బనిలేదు. మైత్రేయియొక్క జయము, సులభయొక్క జయము, సరసవాణియొక్క జయము యిట్టి సాత్త్వికబలముతో లభ్యమైనది. మహాభారతములో చెప్పబడిన పతివ్రత దురహం

కారియగు కౌశికుని యహంకృతిని గుర్తించిన దిట్టి సాత్వికయుతమైన జ్ఞానబలము చేతనే. కుసుమముయొక్క శోభ చెడకుండనే భ్రమరము మకరందము నాస్వాదించునట్లు సాత్వికబలము మనుష్యుని శరీరము నొవ్వఁజేయకనే మనస్సును జయించి వశీకృతము గావించుకొనును.

అస్త్రశస్త్రాదిసాధనములచేత నొకరినొకరు జయించుట రాజసబలము. సత్య భామాది శూరనారీమణులు యుద్ధము చేసిన చందమిట్టి రాజసబలమునకుఁ జెందినది.

తాటకాదియంగనల బలము తామసగుణయుతమైనది. ఈ తామసబలమునందు నెట్టి ధర్మసూక్ష్మతయు లేదు. కేవలము క్రౌర్యయుతమైన హింసయొక్క వికారమే తామసబలముయొక్క నైజము. త్రిగుణవికార సత్యమునందుగూడ స్త్రీ లబలలుగారను నది నిరూపించుటకే యీయంశము ప్రస్తావింపఁబడినది; కాని గర్హ్యమగు తమోబల విషయమున స్త్రీలబలలై యుండుటయే యొప్పు. ఇఁక యుగవిభాగముచే స్త్రీబలిమిని విచారింతము. వేదయుగమున స్త్రీ పురుషునితో సమానముగ బ్రహ్మవాదినియై వేదములను వేదాంతములగు నుపనిషత్తులనుకూడ రచియించెను. ఏకాగ్రతతో బ్రహ్మ విచారముసల్పి బ్రహ్మసాక్షాత్కారము బడసెను. అవివాహితయై వీర వైరాగ్యము ననుష్ఠించెను. తత్వజ్ఞయై మహాసభలతో తత్వప్రసంగములు గావించెను. సన్యసింపఁబోవు మగడి పెనిమిటితో శాస్త్రప్రసంగము గావించిన మైత్రేయియు, జనకుని సభలో యాజ్ఞవల్క్యునితో వాదించిన గార్గియు, జనకునితోఁ జర్చచేసిన సులభయు వేదయుగమునకుఁ జెందినవారే. వేదయుగస్త్రీయగు ఆత్రేయి సుమధురసామగానమునకుఁ జొక్కి పశుపక్ష్యాదిజంతు జాలముగూడ నాహారవాంఛమాని తన్మయతతో నిలుపబడి పోవునన స్త్రీ యొక్క వేదపఠనాబలిమి వేఱె వర్ణింపనేల?

పౌరాణికయుగమున స్త్రీ నిజపురుషునకును బరమాత్మకును నభేదము నుపల క్షించి యామహాప్రభావతచే యనేకమహామహిమంబుల జూపగలిగెను. అనసూయ, అరుంధతి, సుశీల, సీత మున్నగు మహాపతివ్రతల కాకరమైన కాలమదియే.

బౌద్ధయుగమున స్త్రీ యొక్కశక్తి మహోకమూఉజ్వలముగఁ బ్రజ్వలించెను. ఆనాడు స్త్రీ పురుషునితో సమానముగ శ్రమణియై భోగము లుజ్జగించి, శరీరాభిమాన మును జంపుకొని, గురుశుశ్రూషలుచేసి, బౌద్ధమతగ్రంథములు పఠించి, తత్వదర్శినియై గౌతమబుద్ధుని యహింసామతమును బోధింపుచు నానాదేశములు పాదచారిణియై గ్రుమ్మరెను. ఆకాలమున సామాన్య స్త్రీలేగాక కాశీసుందరి, మాలిని, సంఘమిత్ర మున్నగు

రాజకుమారికలు కూడ సన్యాసినులై బౌద్ధమతవ్యాప్తికి మహోకృషి చేసిరి. అవివాహిత యగు కాశీసుందరి నిరుపమానశేముషికిని సౌందర్యమునకును మోహితులై రాజకుమారులు కొందఱామెను పరిణయమాడ నుత్సహించి గురువుకడ తత్వబోధలందుచున్న యామెను బలాత్కారముగ గొనిపోవ సంకించిరి. యోగశక్తిచే నామె మింటికెగసెను. అమ్మహాసామర్థ్యమునుగని రాజకుమారులు తమ యకృత్యమునకు సిగ్గిలి పశ్చాత్తాపతప్తహృదయులై యామెను క్షమింప వేడిరి. మాలినియను మఱియొక రాజకుమారి హిందూమతాభిమానియగు తండ్రిచే ప్రవాసశిక్ష వేయబడినదై తాను వెడలిపోవు సమయమున మహాసభలో వారము దినములు తత్వప్రసంగము సేయుటకు తండ్రిచే యనుజ్ఞవడసి ధర్మప్రసంగము చేసెను. విద్వద్వర్యుల తోడను, మంత్రిసామంతాదిమహాజనులతోడను బరివేష్టితుండగు తండ్రి సమక్షమున మాలిని చేసిన ధర్మప్రసంగమునకు సభ్యులు ముగ్ధులై పోయిరి. హింసాప్రాధాన్యమగు కర్మకాండతో నొప్పిన హిందూమతమును తుండెములుగా ఖండించి బౌద్ధమతము నందలి మహోదారతను వివరింపుచుండ ఆ సభాపరివేష్టితులగు పండితులలో నొక్కరికైన యామె వాదమును కాదను సామర్థ్యము లేదాయె. అందఱామె వాదమునకు ముగ్ధులై తలలూపుచుండిరి. వారము దినముల యుపన్యాసము పూర్తియయ్యెను. ఎల్లరకును హిందూమతమునందు భక్తితొలంగిపోయెను. బౌద్ధమతము నందనురక్తి గలిగెను. మహాతత్వజ్ఞురాలగు నా రాజకుమారికకడ తండ్రి మొదలుగా సమస్తసభాసదులును బౌద్ధమత దీక్షగొనిరి. ఒకరు గాదు. ఇద్దఱుగాదు. పదివేలమంది గృహస్థులను హిందూమతాభిమానులైన వారిని నొక్కమాఱుగా బౌద్ధమతమును స్వీకరింపజేయ జాలిన పాండిత్యగరిమ యెంత యుత్కృష్టమోగదా? అహో! ఎట్టి వాగ్మిని!

అశోకుని తనయయగు సంఘమిత్ర కేవలము తన దేశమున బౌద్ధమతప్రచారము గావించుటతోఁ దృప్తిఁగనలేదు. ఆమె బౌద్ధశ్రమణులతోఁ గలిసి సుమిత్ర, జావా, చీనా, జపాను, సింహళము మున్నగు పలుదేశముల కేగి బౌద్ధమతమును వ్యాపింపఁజేసెను. గౌతమబుద్ధుని ప్రేమమయమగు నహింసాతత్వ మానాడు సంఘమిత్ర రమణీయ మంజులసుధామయోక్తుల మఱింత సొబగుదేఱి నానాదేశములఁ దనజయపతాకలను బ్రతిష్ఠింపఁగలిగెను. ఈ విధముగా బౌద్ధయుగపుస్త్రీ తన సేవాపరాయణతచే, సపూర్వ త్యాగముచే, కార్యదీక్షచే, వైదుష్యసంపదచే, తత్వజ్ఞానముచే మనోవాక్కాయ కర్మంబుల స్త్రీ లబలలుగారని నిరూపింపఁ గలిగినది.

మహమ్మదీయయుగమున స్త్రీకి ఘోషా. అటు నిటు స్వేచ్ఛగా మసలుటకును జదువుటకును స్వాతంత్ర్యములేదు. అయినను నూర్జహాను జహనారాలున్నగు మొగలాయి రాజకుటుంబస్త్రీలు రాజ్యతంత్రములలోఁ బాల్గొని స్త్రీబుద్ధివైశద్యము సామ్రాజ్యములను బాలింపఁ జాలినదని చాటిరి. ఉయ్యెల లూచుహస్తములే సామ్రాజ్యముల బాలింపఁజాలునను సామ్యము వారివలన రూఢియయ్యెను.

రాజపుత్రయుగమున స్త్రీయొక్క అపూర్వత్యాగము, క్షమాశీలత యనుపమానము. రజపూతకాంతలయొక్క బలప్రదర్శన మొకవిధమైనదిగాదు. అసాధారణమైన మతివిశేషము, అసదృశమైన కార్యదీక్ష, అజేయమైన సంగ్రామకుశలత, అపూర్వమైన ఆత్మార్పణము, అకుంఠితమైన దేశాభిమానము, అనితరమైన యాత్మగౌరవము నాదిగాగల యసామాన్యగుణములచే విరాజితమైనది రాజపుత్రయుగమునాటి నారీవ్యక్తి! ఆయుగపునారీమూర్తియందు స్త్రీయొక్క యంతఃశక్తులన్నియు నసమానముగాఁ బ్రకాశించినవి. ఉజ్వలమై దుర్నిరీక్ష్యమైన యాతేజోరేఖకు ఖండఖండాంతరములును నిప్పటికిని జోహారు లర్పించుచున్నవనినచో నారాజపుత్ర నారీరత్నముయొక్క బలశౌర్యములు వేఱె వర్ణింపనేల?

పైనివర్ణితములైన బహువిధనిదర్శనములచే ప్రాచీనకాలమున స్త్రీ యేవిషయమునను ననగా త్రికరణములను, త్రిగుణములనుగూడ అబలకాదని విదితమయ్యెను. వర్తమానయుగమునందును స్త్రీ యబలగా నుండుటలేదు. రాజకీయముగను, సాంఘికముగను, విద్యావిషయమునను, నార్థికముగను, నైతికముగను, కళావిషయముగను గూడ నాధునికస్త్రీబలసంపన్నత యల్పముగాదనుటకు నేఁడు స్త్రీలు తీర్ణులగుచున్న బహువిధ యుత్తమపరీక్షలు, నడుపుచున్న మహాసంస్థలు, చేయుచున్న మహత్కార్యములు, ఇచ్చుచున్న మహోపన్యాసములు, పొందుచున్న మహోన్నత పదవులే తార్కాణ. స్త్రీయొక్క భవిష్యమింతకంటె తేజోవంతమై సత్వవంతమై విరాజిల్లఁగలదు. ఇపుడు స్త్రీల కొనగూర్పఁబడుచున్న నవీనశాసనములు స్త్రీసామర్థ్యమును బహుముఖముల వికసింపఁజేయుటకు సాధనములు కాఁగలవు. అయితే స్త్రీ కబలయను పేరేలఁగలిగినది? ఈవిషయమింక విచార్యము. స్త్రీయొక్క బుద్ధిశక్తులవకాశము లభించినచోట నుజ్వలముగాఁ బ్రజ్వలించినను నవి యథేచ్ఛముగా నెపుడును విజృంభింపఁబడలేదు. పురుషుని స్వార్థమనీషయెప్పుడును స్త్రీప్రాబల్యమునడచివేయుటకే యత్నించినది. స్త్రీకి వేదకాలమున గల విద్యావైవాహికస్వాతంత్ర్యము స్మృతులకాలమునలేదు. స్మృతులకాలమునగల స్వాతంత్ర్యము

పౌరాణిక కాలమున లేదు. పౌరాణిక కాలమునగల స్వాతంత్ర్యము చారిత్రక కాలమున లేదు. ఈవిధముగా యుగయుగమునను స్త్రీయొక్క సహజశక్తులు, బుద్ధివైశద్యము శాస్త్రవచనములచేతను, మతవిధులచేతను, సాంఘిక ములగు కట్టుబాటులచేతను, ఆచార పాశములచేతను, కుటుంబపరిస్థితులచేతను, నవిద్యాప్రాబల్యముచేతను నణచి వేయఁబడు చుండెను. స్త్రీపురుషులమధ్య సమత్వధర్మముపోయి పాలకపాలిత పద్ధతియు, యజమాన దాసీధర్మములును ప్రవేశించెను. ఇట్టిదుర్భరనిర్బంధములచే క్రమక్రమముగా స్త్రీ పురుషుని భోగోపకరణముగాను, జడపదార్థముగాను మాఱిపోయెను. దురతిక్రమణీయములగు నిట్టి నిర్బంధములు స్త్రీ వికాసావకాశమును నిరోధింపుచుండ నారీహృదయము దుర్బల మగుటలో నాశ్చర్యమేమి? కాని యిట్టి నిర్బంధ పరిస్థితులలోఁగూడ సమయము చిక్కి నప్పుడెల్ల స్త్రీయొక్క బుద్ధిబలముగాని, వాగ్బలముగాని, దేహబలముగాని పురుషు నకుఁ దీసిపోలేదు. ఎన్ని నిర్బంధవిధుల బద్ధపఱచినను స్త్రీశక్తిని పూర్తిగాఁ దుడిచి వేయుటకు ఎవరికిని సాధ్యముకాలేదు. అల్పముగానైన స్త్రీసామర్థ్యమును గుర్తింపకుండ నిరసించుటకు ధర్మశాస్త్రములకైన వీలుకాలేదు. స్త్రీసహాయము లేనిపురుషుఁడు నిస్సహా యుఁడు కావునననేయవివాహితుడగు పురుషుని యర్థశరీరునిగా శాస్త్రములు వాకొని యున్నవి. "స్త్రీ పుంసయోరాత్మ శక్త్యైకత్వ సంపాదనం వివాహః" "ధర్మార్థకామ మోక్షాణాందారాః సంప్రాప్తి హేతవః" ఇత్యాది శాస్త్రవచనములచేత స్త్రీయొక్క ప్రాముఖ్యత వివరింపఁబడినది. స్త్రీశక్తిగాని పురుషుని శక్తిగాని యేకియు పరిపూర్ణముగా దనియు, వివాహబంధముచే నీయుభయశక్తుల నేకీభవింపఁజేయుటచేతనే మానవశక్తి యొక్క పరిపూర్ణత యేర్పడుననియు పైశాస్త్రవచనముల తాత్పర్యమని చెప్పనచ్చును. కాని కాలక్రమమున బహువిధవిధినిషేధములచే దేశమునకు, సంఘమునకు సంబంధించిన ఘనకార్యములకు స్త్రీ దూరము చేయఁబడినను స్వగృహమునందు స్త్రీయొక్క కార్యభార మమితముగనే యుండెను. స్వగృహమున స్త్రీపురుషున కాలోచనఁజెప్పు నెడ మంత్రిణిగను, హితముగఱపు నెడ నొజ్జగను, నుపచారములు సేయు నెడ పరిచారికగను, శృంగారవిలసన మున గృహమునకుశోభదెచ్చెడిలక్ష్మిగను, గృహచ్ఛిద్రముల సహించు నెడ సహనవతియైన భూదేవతగను, భోజనభాజనాది సౌకర్యములు గలిగించు నెడల దల్లిగను, భోగావసర మున రంభగను, సుభోచితసంభాషణల యానందానందమును గల్గించెడి మిత్రురాలుగను, ఆపద లనుభవించుతఱి నర్ధాంగిగను స్త్రీ వినియోగపడుచుండెను. ఇంతియేగాదు. దేవ గురుపితృపూజ, బంధుసత్కారము, అతిథియభ్యాగతసమారాధనము, గృహనిర్వాహ

కల్వము, శిశుపోషణాది బహువిధకార్య నిర్వాహములకుగూడ స్త్రీయే బాధ్యురాలు. ఇన్ని కార్యభారములు తనశిరముపైఁగల నారీమణి యబలయగుటకు సాధ్యమా? గర్భ ధారణాది క్లేశములుగూడ నీశ్వరు డబలపైనే యిడెనుగదా.

అయినను సహజముగా కోమలహృదయయు, మృదులవచనయు, శిరీషకుసుమ పేశలసదృశసుకుమారశరీరయునగు మనభారతమహిళకు బహుకాలముగా నబలయను నామము వాడుకయందుగలదు. ఈయబలానామముయొక్క ఉత్పత్తికి హేతువులు తొలుదొలుత పురుషునకు స్త్రీయందుండెడి ప్రేమయు, గౌరవమును, కారుణ్యమును కారణముగావచ్చును. కాని రానురా నీయబలాభిధేయము స్త్రీకి బంధహేతువై పోయి నది. ఏమన? 'అబల' గదా యేమిచేయు ననుభావము మగవానికిని, 'అబల' ను నేనేమి చేయగలననుతలంపు స్త్రీకిని మనస్సున నాటిపోయినది. ఇందువలన స్త్రీయసినచులకన మగవానికిని, స్వసామర్థ్యమునం దవిశ్వాస మాడుదానికిని యేర్పడినది. బహ్వానర్థ దాయకమగు నియబలానామము స్త్రీజాతికిఁ గలిగించిన నష్టము కొంచెముగాదు. అయితే యీయబలానామము భారతదేశమునసేగాని పశ్చిమఖండములలో లేదు. పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీయొక్క యబలానామ మిదివఱకే తుడిచివేయఁబడినది. ఆ దేశమునందలి స్త్రీ మతసాంఘిక రాజకీయార్థిక సారస్వతికశాద్యనేకవిషయములందు పురుషునితో సరితూగి, యొకచో మిన్నయై తనశక్తి సామర్థ్యములు పురుషునిశక్తి సామర్థ్యములకుఁ దక్కువగాదని నిరూపించియున్నది. కావుననే యాదేశమునందలి పురుష వరేణ్యులు స్త్రీయొక్కశక్తినిగూర్చి యిట్లు వ్రాయుచ్చియున్నారు. " * స్త్రీలు బుద్ధిమంతులై నచో వారొక గొప్ప శక్తికాగలరు....స్త్రీయొక్క ఆశీర్వాదయోగముచే ప్రపంచమున నూతనశక్తి యావిర్భవించునని నా విశ్వాసము." హెన్రీఫోర్డు కోటీశ్వరునియొక్క యీ యభిప్రాయ మఖిల పశ్చిమఖండాభిప్రాయమని చెప్పనొప్పును.

నేటి భారతదేశావసరములుగూడ స్త్రీ యబలానామముయొక్క యనర్థకమును గుర్తింపవలసినదిగా నున్నవి. సర్వతోముఖముగా పునర్నిర్మాణమును గోరుచున్న భారత దేశమున స్త్రీయొక్క సహాయ మత్యవసరము. స్త్రీయొక్క సహాయములేక యేమతము గాని వ్యాప్తినందదు. ఏసాంఘికవ్యవస్థయుఁ జక్కఁబడదు. ఏసంస్కారముగాని ప్రచార

* కృష్ణాపత్రికలోని దాంపత్యధర్మము అను హెన్రీఫోర్డు అమెరికా కోటీశ్వరుని వ్యాసమునుండి గ్రహింపఁబడినది.

మునకు రాదు. ఏశిథిలరాజ్యముగాని పునరుద్ధరింపఁబడదు. ఏపరాధీన దేశముగాని స్వాతంత్ర్యమును బడయదు. కాన భారతమహిళ తనశక్తిని గుర్తింపక యింకను 'నబల' యను భావముతో నుండుట దేశపురోవృద్ధికి భంగకరము. ఎప్పుడు స్త్రీ పురుషునితోఁబాటు తన మనోద్రఢిమను, ధీశక్తిని, వాగ్నైపుణిని, దేహబలమును దేశపురోభివృద్ధికి వినియోగించునో యప్పుడే యేదేశమైనను సత్వరాభివృద్ధిఁగాంచును. అయితే స్త్రీయందంతర్గర్భితమై నిద్రాణమైయున్న యీమహచ్ఛక్తిని జాగరిల్లఁజేయు కర్తవ్యము మాత్రము పురుషులది. మహాప్రభావముగల నీశక్తియే యుద్దీపించెనేని దానిఫలము సామాన్యము గాదు. అవకాశ మొసగినచో స్త్రీశక్తి రాజ్యముల నిర్మించును. రాజతంత్రముల నడుపును. యుద్ధములఁజేయును. శాస్త్రములరచియించును. కవితలల్లును. కళలఁబోషించును. ప్రసంగముల సల్పును. శూరులఁ బుట్టించును. జ్ఞానుల నుత్పాదింపఁజేయును. దేశభక్తుల ప్రసాదించును. పండితప్రకాండుల నొసంగును. కళాకోవిదుల సృష్టించును. అహా! స్త్రీమేధ కతీతమైన విషయ మెద్దిగలదు? సమస్తపదార్థయుత్పత్తికిని భూదేవతవోలె, సర్వమానవ సృష్టికిని మాతృదేవతయగు స్త్రీదాస్థానము. యోగ్యయగు జననిగ అపుటయే బిడ్డకు మొదటిపాఠశాల. ఆమెపాడు పాటలే బిడ్డకు రెండవబోధనాలయము. శైశవమున నామె చెప్పెడినీతులు, నేర్పెడి వినీతవర్తనమే బిడ్డకు మూడవశిక్షణాలయము. మాతృత్వముయొక్క బాధ్యతను గుర్తెఱింగి తల్లి సుశిక్షనొసంగనేని యాబిడ్డల భవిష్యమెంత యుచ్చముగనుండునో చెప్పవలెనా?

కాకతీయాంధ్రరాజ్యరమను బాలింపజాలినధీపటిమ, పల్నాటివీరపౌరుషము నుద్దీపింపఁజేయఁ జాలిన కార్యకౌశలము, జ్యోతిశ్శాస్త్రపారమునుగనుగొనజాలిన పాండిత్యగరిమ, గణితశాస్త్రమును విరచింపఁజాలిన మహామేధ, మహామనీషులకు సైతమక్కజమునింపఁజాలిన జ్ఞానసంపత్తి, అసువులే తృణముగా వర్జింపఁజాలిన మహాత్కార్యము, సమస్తభూతనిచయమునందును బరమాత్మను దర్శింపఁజాలిన పరమభక్తి, ఖండఖండాంతరవాసులెల్ల రాహ్వానింపఁ జాలిన వాగ్వైభవము, గల స్త్రీ యబలయా? కాదు. కావుననే యొక ఆధునికకవిశేఖరుఁడు స్త్రీసామర్థ్యము నిట్లుగానము సేయుచున్నాఁడు.

" చదువన్నేర్తురు పూరుషుల్ బలెనెశాస్త్రంబుల్ పఠింపించుచో
నదమన్నేర్తురు శత్రుసేనలధనుర్వ్యాసపారముల్ నేర్పుచో
మదిలోత్సాహముతోడ నేలఁ గలరీయుర్విన్ బ్రతిష్ఠించుచో
ముదితల్ నేరగరానివిద్యగలదే? ముద్దారనేర్పించినన్. "

దేశభాషల మూలమున విద్య గఱపుట:—

ఈ విషయమును గూర్చి రాజమహేంద్రవరమునందలి గవర్నమెంటువారి ట్రెయినింగుకళాశాలాధ్యక్షులగు తాంప్సన్ (ఎం. ఏ) గారిట్లు పలుకుచున్నారు.—

"ఈ దేశములో ఇంగ్లీషును ప్రవేశపెట్టినది మెకాలేప్రభువు. ఈదేశీయులను ఇంగ్లీషులో పండితులను చేయవలెనని సంకల్పించినది యతడు. అప్పటికి తనికి తోచినయూహ అది. ఆకాలమున కది అనుసరింపవచ్చును; కాని అనుభవమునుబట్టి చూచినను కాలమునుబట్టిచూచినను ఇంగ్లీషునకే ప్రధానమిచ్చుటయు, దాని మూలముననే విద్య నేర్పుటయు, ఈదేశీయులను అందే పండితులుగావలెనని కోరుటయు ఈకాలమునకు పనికిరానిసంగతి. ఈదేశస్థులకు అది మాతృభాషకాని కారణమున ఎంతతపస్సు చేసినను ఇంగ్లీషులో పాండిత్యము సంపాదింపజాలరు. ఇరవైసంవత్సరములనుండి నేను తమిళభాషలో కృషిచేయుచుంటిని. నా పరిచయము ఓనమాలదగ్గర నేయున్నది. ఇంగ్లీషుభాష ఇక్కడిపిల్లలకు సహజమైనభాషకాదు. అందువల్ల జ్ఞానాభివృద్ధికి అది ఆటంకము కలుగజేయుచున్నది. విద్యయొక్క ప్రయోజనము జ్ఞానమును సంపాదించుటయేకదా! తల్లిభాషమూలమున అయినచో జ్ఞానము గ్రహించుట అతిసులభము. పరభాషమూలమున విద్య నేర్పయత్నించుటవలన జ్ఞానము నశించిపోవుచున్నది. అదిగాక ఎన్నియేండ్లు తపస్సుచేసినను పరభాషలో పాండిత్యమబ్బుటలేదు. స్వభాష నశించిపోవుచున్నది. జ్ఞానోపార్జన పూజ్యమైనది; కావున ఇంగ్లీషులో వ్యవహారమునకు వలసినంత పరిజ్ఞానము చాలును. ఇతరవిద్యలన్నియు దేశభాషలలో నేర్పుటయే సహజపద్ధతియు సులభమార్గమునై యున్నది."

పైవిషయమును గూర్చి సుప్రసిద్ధాంధ్రవిదుషి శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారిట్లు వచింపుచున్నారు.—

"దేశభాషలమూలమున చదువు చెప్పుటమాని అన్యభాషలో చదువుచెప్పుట తల్లి పాలనువిడిచి డబ్బాపాలతో బిడ్డను పెంచుటవంటిది. మనపిల్లలు ఇంగ్లీషువిద్యనభ్యసించుటకు మిక్కిలి కష్టపడుచున్నారు. వారికి దానిలో జ్ఞానమేమియు కలుగుటలేదు. దానిద్వారా నేర్చుకొనుచుండుటవల్ల ఇతరవిషయముల జ్ఞానమసలేలేదు. ఎప్పుడును ఇంగ్లీషుచదువే గనుక తల్లిభాషకు ప్రాముఖ్యమేలేదు. రెండువిధములను విద్యార్థికి భ్రష్టత్వమే కలుగుచున్నది. దేశభాషలవలన విద్యను బోధించినచో జ్ఞానము కరతలామలకము కాగలదు."

అందకత్తెలు: వారు సంపాదించు ధనము:—

'డెయిలీ న్యూసు' పత్రిక యిట్లు వ్రాయుచున్నది:—

"ఇంగ్లండుదేశమున ఫిల్ములకై నటించు అందకత్తెలకు ఫిల్ములను తయారుచేయు కంపెనీలు చాల గొప్ప జీతముల నిచ్చును. ఏరల్ కరోల్ అను ప్రసిద్ధ ఫిల్ముస్రష్ట ఫిల్ము చేయుటకై నిర్దేశింపబడిన యొక నాటకములో నొకపాటకు పల్లవి పాడుటకు కొందఱు అందకత్తెలకు వారమునకు 15 పౌనులు మొదలు 70 పౌనులవరకు జీతమొసగును. అతడు ప్రపంచమునగల వివిధ దేశములలో అందమునకు పేరుపొందిన యువతుల నెన్నుకొని వారిలో తాను తయారుచేయు ఫిల్ములకై నటించువారలకిట్టి గొప్ప జీతముల నిచ్చును. ఇతడు నిర్మించిన "యెరల్ కరోల్ నాట్యశాల" గుమ్మముకడ ఈఫిల్ము నాట్యశాలలో ప్రపంచమున యందమునకు పేరుగాంచిన యువతీమణులు ప్రవేశింతురను ఫలకము నుంచెను. ఫిల్ముకొఱకై నటించుటకు వచ్చు సుందరీసమితిలో కొందఱి నెన్నుకొనుటకు వారి వారి యాట, పాటలలో నైపుణిని పరీక్షించుటకు పదునేను సారులు సమావేశములు జరుగును. ఒక్కొక్క సమావేశమునకు పదునేనుగురు యెన్నుకొనబడుదురు. ఎన్నుకొనబడిన వారికొక్కొకరికొకగది (అలంకరించుకొనుటకు దుస్తులు, ఆభరణాదులు సర్వము సిద్ధపఱచబడినది) యివ్వబడును. ఇట్టిగదులన్నిటిలో ప్రత్యేకమైన గది, స్త్రీలందఱిలో అధిక సౌందర్యవతియై ఆటపాటలలో సత్యధికముగ గణింపదగిన సౌందర్యఖని కొసంగబడును. ఆగదిద్వారముకడ "నాట్యకౌశలమునకు ప్రథమసోపానము" అను ఫలకముంచబడును. ఈ నాట్యశాలలో మొదట ప్రవేశించునపుడు ప్రతిసుందరియు తూచబడును. ఫిల్మునకై నటించుట కెన్నబడిన ప్రతిస్త్రీకిని యతిజాగరూకతతో ఆరోగ్యకరమును, పుష్టికరమునునగు ప్రత్యేకమైన విలువగల భోజన పదార్థాదులు సమకూర్పబడును. ఇందు ప్రతిస్త్రీయు దినమునకైదుసార్లు తనదంతములను తోముకొనవలసిన కఠినమైన నియమముగలదు. ఇందుజేరు ప్రతిస్త్రీయు, వారమునకు రెండుసార్లు సౌందర్యవతుల సమావేశమునకు వెళ్లవలెను."

—అకుండి వేంకటశాస్త్రి

స్త్రీ పురుష సమానత్వము:—

కైకలూరు తాలూకా చోరంపూడి గ్రామమునందు సమావేశమైన తృతీయ అగ్నికులక్షత్రియ మహాసభలో ఏతత్సభాధ్యక్షులగు శ్రీయుత పెదశింగు వేంకటనారాయణ వర్మగారు తమ ప్రారంభోపన్యాసమున పైవిషయమును గూర్చి యిట్లు ముచ్చటించియున్నారు.—

"లోకమున స్త్రీ లెట్టినీతికి కట్టుబడియుండవలెనని పురుషులు కోరుదురో అట్టినీతిని పురుషులును యెన్నడు జవదాటరాదు. స్త్రీలు పునర్వివాహమున కనర్హులైనప్పుడు పురుషునికిమాత్రమట్టియర్హత యేలకలుగవలెను? ఇదిగాక పురుషుడు యొక భార్యయుండగనే రెండవభార్యనుకూడ చేబట్టుట అమానుషముకాదా? హైందవ స్త్రీకి ప్రథమభర్తను విడనాడి క్రొత్తవానిని వివాహమాడుట ఎంతలజ్జాకరమో పురుషుడుకూడ తనప్రథమ భార్యను విడనాడుట కటుల పరితపించవలెను."

బాల్యవివాహనిరోధచట్టము:—

శ్రీమతి ఏ. రాజమ్మగారు మార్చిమాసపు 'స్త్రీధర్మ' పత్రికలోనిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

"ప్రకృతికాలంబున స్త్రీలు వారి స్థానముపొందవలసియున్న, వారికి విశేష సంఘసంబంధముగల విషయము బాల్య వివాహ నిరోధచట్టమే. పూర్వమందు స్త్రీలకు ప్రౌఢా వివాహమే ప్రచారమందుండెను. బాల్య వివాహము మిగులయరుదు. జగన్మాతయగు సీతాదేవికి మాత్రము బాల్య వివాహమని వర్ణించియున్నారు. అదియునప్పటి కార్యకారణముఁబట్టి యట్లు జరిగియుండును. కర్మమే ప్రధానంబని వాదించిన మండనుఁడే భూభారతిని ప్రౌఢగానున్నపుడే వివాహమాడెను. అప్పటి స్త్రీలు తమ కిష్టమువచ్చిన బ్రహ్మచారిణులై తమ యిష్టమున్న స్థలములకేగి ఋషులను సేవించి విద్యాపారంగతలగుచుండిరి. దీని కుత్తరరామచరిత్రలో ఆత్రేయీవనదేవతా సంవాదమే నిదర్శనము. ఒక గ్రంథముననేల? వేదములే దృష్టాంతములు. "ధర్మేచ, అర్థేచ, కామేచ నాతిచరామి" "నాతిచరితవ్యా" "సఖాసప్తపదాభవ" అనువచనములు, "నాగృహమందు నీవు ప్రవేశించుము. నీయొక్క సంతానోత్పత్తి చేయుదును" అను వేదమంత్రములు 7,8,10 ఏండ్ల బాలికల కర్థమై యెంతమంది నడచున్నారు. తొలుత ఆవధూవరులకు పురోహితుఁడు చెప్పినట్లు చిలుకపలుకులు పలికిరేగాని నాటికి ఒకరైన దానియర్థమెఱుఁగరు. మనోవృద్ధిగాని బాలుర చేయుతప్పులు తప్పుగానెన్నబడనపుడు అట్టి పసికూనలకు భార్యాభర్తలనెడి మిథ్యాసంజ్ఞల నంటగట్టి స్వప్రయోజనాపరులగు పురుషులు తాము స్త్రీలోకమునకుఁ జేసిన మహాపరాధమును, నిరర్థకములగు శాస్త్రార్థములచే కప్పిపెట్టి తాము ధన్యులని తిరుగుచున్నారు. తమ యింద్రియాదులే తమ యాజ్ఞకు లోబడనపుడు, పరులనెట్లు ఆజ్ఞాపింపగలుగుదురు? మహమ్మదీయ పరిపాలనకాలమందేర్పడిన విధులు శాస్త్రసమ్మతములగునా? ఈలాటి గగనకుసుమములను వికసింపజేయు పుణ్యాత్ములెట్టి విజ్ఞులో దైవమునకెఱుక. ఇపుడు లెజిస్లేటివ్ అసంబ్లీలో బ్రహ్మశ్రీ ఎం. కే. ఆచార్యులు వారేమి, దక్షిణ యిండియాలో బ్రహ్మశ్రీ టి. ఆర్. రామచంద్రయ్యర్ గారేమి మఱియు వ్యక్తురాలుకాని బాలికల వివాహమైనదను నెపమునుబెట్టి తారతమ్యజ్ఞానములేక పశువులవలె యీచిన్న బాలికలను విషయసుఖములకీడ్చు మహమ్మదీయ మహనీయులేమి 'మత' మను మిషఁజూపి, దురాచారమును సదాచారమనిపించవలయునని యత్నించుచున్నారు. భూలోకమీ యిండియాకన్న చాలపెద్దది. ఇట్టి యనేకదేశములుగలది. ఆదేశములలోనుండువారు హిందువులవంటి మనుష్యులే. అచ్చటి స్త్రీ పురుషులిచ్చటివారివలె మానాభిమాన గౌరవముఁగలవారే. ఈబాల్యవివాహరోగ మాదేశములయందేల వారికగా వ్యాపింపలేదు? అది యసహజము. శిశుహత్యతో సమానమైన కార్యముగనుక నాగరికతగలవారు దాని నామోదింపలేదు. హిందూదేశములో కాలవైపరీత్యమువలన కలిగినదానిని విడువజాలక "తాతస్య కూపమితి క్షారం జలం కాపురుషాపిబంతి" యను సామితను మరచి జనులు కష్టభాజనులగుచున్నారు. ఆదురాచారమువలన రాజ్యమంత యీరీతి భ్రష్టుపడి స్త్రీ పురుషసమూహములు క్షీణాయువులై, పలువిధ రోగ పీడితులై, అబలులై నశించుటను కనుగొని కొందరు తెలివిగల స్త్రీ పురుషులు ఈదురాచార మెపుడు తొలగునా యని వేచియుండి, పరదేశీయుల పశ్చాత్తాపమునకు పాత్రులైన వీరినుద్ధరించుటకు కంకణబద్ధులై యీబుధులు శారదాఘనుని మూలముగఁ నీవివాహ నిరోధచట్టమును కష్టముల కోర్చి సంపాదించిరి. స్వప్రయోజన భావముగలవారుతప్ప, యితరులీ ఘన కార్యమునకు వ్యతిరేకముగాఁ బలుకుదురా? ప్రప్రథమమున వివాహమందు స్త్రీ పురుషుల ధర్మ, సంబంధములు సమానముగా నేర్పడియున్నవి. అన్ని దేశములయందును వివాహములు రెండు విధములుగా విభజింపబడియున్నవి. మత సంబంధము, చట్ట సంబంధము, దేవతాప్రార్థన, హోమాదిక్రియలు మొదలగునవి మతమునకు చేరినవి. సాక్షులవలె బంధుప్రభృతులరావించి, అగ్నిని సాక్షిగా నేర్పఱచి, వధూవరులతో చెప్పించు మాటలు చట్టమునకు చేరినవి. ఇట్టి చట్టమునందలి మాటలా పిల్లలకెట్లు తెలియును? ఒక చిన్నపిల్లవానితో, మఱియొక చిన్నది చేసుకొన్న యొడంబడికకు చట్టసమ్మతమైన బలముండదని మూఢులకు కూడ తెలియును. అటులనే బొమ్మల పెండ్లిచేయు అజ్ఞాన బాలికనుదెచ్చి కూర్చుండబెట్టి చేసికొన్న పెండ్లి యొడంబడిక చట్టసమ్మతముకానేరదు. ఇట్టి

యన్యాయమును న్యాయమని చెప్పుట కివతియుపన్యాసము లక్కఱలేదు. ఎందరు పురుష మహాత్ములు, తమ భార్యలను బలాత్కారముగా చంపి యురిస్తంభమున వ్రేలాడలేదు. భార్యలమీద భర్తలు, భర్తలమీద భార్యలు తెచ్చిన యభియోగములెన్ని న్యాయస్థానమందుండలేదు. ఎంత యూడిగముఁజేసినను వారినిఁ దిఱకించక యష్టకష్టముల పాలొనరించి యా స్త్రీల ననుచితభావలాడు అన్యకాంతాసక్తులెందరుగలరు? ఇట్టి ఘోరకృత్యము లెందువలన జరిగినవని బాల్యవివాహప్రోత్సాహకులను తెలిసియుండియు, వారికర్థము కాక యుండినది కడుశోచనీయము. కర్మదేవతలూరక విడుచువారు గారు. మఱియొక జన్మమందట్టివారి కాడు జన్మములిచ్చి యీ యనుభవము నేర్పుదురు. గనుక నట్టి ఘనులు శాగదాహోముచందుగాని, సేవాసదన మందుగాని ప్రత్యక్షముగా పోయిచూచినట్టైన స్త్రీల ఘోరస్థితివారికిఁదెలియును. వారికి నెట్టి ప్రయత్నంబులు చేసినను చట్టముమార్పలేరు. కనుక యికనైన నుదారబుద్ధిగలిగి స్త్రీల యభివృద్ధికి తోడ్పడెదరుగాక."

బరోడా రాజ్యము: బాల్య వివాహ శాసనము:—

మార్చి 10-వ తేదీనాటి 'ధర్మసాధని' పత్రిక పైవిషయమును గూర్చి ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది.

"సుప్రసిద్ధసంఘసంస్కరణాభిమానులగు శ్రీ శాయాజీరావు గైక్వారుగారు బాల్యవివాహ శాసనమును తమ రాజ్యములో నిప్పటికి ౨౭ సంవత్సరముల క్రిందటనే ప్రవేశపెట్టిరి. తచ్ఛాసనము వలన తగినంత మేలు కలుగమింజేసి తిరిగి గత సంవత్సర మది సవరింపబడెను. సవరింపబడిన శాసన ప్రకారము ౮ సంవత్సరములకు లోపుగా బాలురకుగాని ౯ సంవత్సరములకు లోపుగా బాలికలకు గాని వివాహము చేసినచో తద్వివాహము ప్రభుత్వము వారిచే వివాహముగా నంగీకరింప బడదు. అదియుగాక ౧౬ సంవత్సరములకు లోపుగా బాలురకును ౧౪ సంవత్సరములకు లోపుగా బాలికలకును వివాహము సలుపునట్టివారు జరిమానాకేగాక కారాగృహవాసశిక్షకుగూడ పాత్రులగుదురు. తాత్కాలికముగా కఠినముగా దోచినను కాలక్రమమున దేశమునకు మహోపకారము చేయగల యిట్టి ఉత్కృష్టసాంఘిక శాసనము గావించిన గైక్వారు గారు నిశ్చయముగా ప్రశంసాపాత్రులు. చిరకాలాగతమగు సాంఘికాచారమును మార్పు చేయుటలో గల చిక్కులను గుర్తించి తమకు యుక్తమని తోచిన సందర్భములలో న్యాయస్థానము వారు ఈ శాసనమును కొందరు కొందరికి వర్తింపకుండ జేయవచ్చునని శాసన నిబంధనములలో పొందుపరుపబడెను. బరోడాదేశములో కుద్వాకుంబులను పేరిట నొక సంఘమువారు గలరు. తమదేవత ఆజ్ఞాపించిన సంవత్సరములో నిర్ణీతములయిన కొన్ని దినములలోనే గాని యితర సమయములందు వీరు తమ బిడ్డలకు వివాహముల జేయరట. ఒకప్పుడు ఒక్క రాత్రిలో రెండుమూడువేల వివాహములు జరుగుచుండును. ఒకటి, రెండు సంవత్సరముల బాలికలకుగూడ వివాహ మగుచుండును. తగిన సంబంధము దొరకనిచో పిల్ల నొకపువ్వు గుచ్ఛమున కిచ్చి వివాహము చేయుదురనియు, వివాహానంతరము ఆగుత్తిని పారవేసి బాలికను వితంతు వయినట్లు భావించి తగిన సంబంధము దొరకగనే ఆమెకు పునర్వివాహమును సలుపుదురనియు చెప్పుదురు. ౧౯౨౨-వ సంవత్సరమునుండి యీ సంఘమువారు బాల్యవివాహశాసనమును తమకు వర్తింపకుండ చేయించుకొనిరి; కాని గత సంవత్సరము సవరణను పొంది నప్పటినుండి యీ శాసనమును వారికిగూడ ప్రభుత్వమువారు వర్తింప జేయుచున్నారు. అందుపై కుద్వాకుంబిసంఘమువారు వెనుకటి వలెనే శాసనమును తమకు వర్తింపకుండ జేయ వలయునని దొరతనము వారిని కోరిరి. కాని బ్రిటిషు ఇండియాలో నివసించుచున్న యీ సంఘమువారు శారదాచట్టమునకు లోబడి నడచుకొనవలసిన వారగుటచే తమ రాజ్యములో గూడ అట్టి శాసనమును వారికి వర్తింపకుండ జేయవలసిన యావశ్యకత తమ కేమియు కనుపింపదని చెప్పి కుద్వాకుంబిసంఘమువారి విజ్ఞప్తిని ప్రభుత్వమువారు నిరాకరించిరి."

పురుష సంతానమునకు పరమక్రియ:—

'బైకార్బొనేటు ఆఫ్ సోడా' అనుదానినుపయోగమువలన గొడ్రాలితనము తొలగుటయేగాక పురుషసంతతియే కలుగునని జర్మను శాస్త్రజ్ఞుడొకడు పరిశోధనముల మూలమున కనుగొని యున్నాడు. ఈ విషయమున తాను 53 కేసులు పరీక్షించి యుంటిననియు, ఆకేసులలో 52 కేసులయందు ప్రత్యక్షఫలితము కనిపించినదనియు వాతడు చెప్పుచున్నాడు. మొదట నాతడు గొడ్డుమోతు ఆవులపై పరిశోధనల గావించెనట.

సంయుక్తరాష్ట్రములలోని గొప్ప జలాంతర్గామి:—

అమెరికా ఖండములోని సంయుక్తరాష్ట్రముల ప్రభుత్వము వారిచే నొక గొప్ప జలాంతర్గామి నిర్మింపబడినది. అది 371 అడుగుల పొడుగు. అందు ఎనమండుగురు ఉద్యోగులుందురు. ఎనుబదిమంది మనుష్యులు ఎక్కుటకు అది అనువైనది. తుపాకులు పెట్టియుంచుటకు రెండు అంతస్థులు గలవు.

157 ఏట ఉద్యోగము కోరుట:—

కర్డిజారో అఘాగారు. 157 ఏండ్లవయస్సు. సర్వదా ఆరోగ్యముగ నుండెను. రాత్రికాపలా పని చేయుటకు ఉద్యోగమిమ్మని ఫోర్డు కంపెనీలో దరఖాస్తు పెట్టెను.

కట్టెలమ్మిన తావున పూవులమ్ముట:—

న్యూయార్కు పట్టణములోని ధనికుడగు నొక కంపినీపత్రాల తరగరిదగ్గిర పనిచేయుచుండిన సంకర్తితుడకు ఆతని భార్యయయ్యెను. పదునేడు సంవత్సరములుగా ఏయింట ఆమె వాకలితుడచుట, పక్కలు ఎగుర వేయుట మొదలగు నీచపు కార్యములను చేసెనో ఆయింటియందే ఆమె ఇప్పుడు సర్వాధికారిణియై ఎనిమిది రోల్సురాయి మోటారుకారుల అనుభవము, ముప్పదిమంది సేవకులపై యాజమాన్యమును గలిగియున్నది. కట్టెలమ్మిన తావున పూవులమ్ముచున్నది. ఏబదిలక్షల పౌనులకు వారసురాలై యున్నది. చిత్రమేమనగా ఆమె సోదరుడు ఆయింట ఇంకను బట్లరుగానే యున్నాడు.

కొత్త గ్రహము కనుగొనబడుట:—

హార్వర్డు యూనివర్సిటి అబ్జర్వేటరీ డైరక్టరుగు ప్రొఫెసరు హాలో షేప్లీగారు ఇట్లు ప్రకటించుచున్నారు. అరిజోనాలోని ప్లాగుస్టాప్‌నందలి లొవెల్ అబ్జర్వేటరీవారు ఒక కొత్త గ్రహమును కనుగొనిరి. ఈ గ్రహము 'నెప్ట్యూను' గ్రహమునకు ఆవలనున్నది. పరిమాణమున భూగోళముకంటె పెద్దది యురేనసు గ్రహముకంటె చిన్నది. ఆంగ్లేయ ఖగోళశాస్త్రజ్ఞులు నూతనముగా కనుగొనబడిన గ్రహమునుగూర్చి అత్యుత్సాహముతోగూడిన పరిశోధనము సల్పుచున్నారు. ఖగోళశాస్త్రమున ఒక శతాబ్దముగ నింతటి ముఖ్య విషయమేమియు కనుగొనబడలేదని వారు చెప్పుచున్నారు. నూతనముగా కనుగొనబడిన ఈ గ్రహము యొక్క వ్యాసరేఖ 19,000 మైళ్లు పొడవుండునని అంచనావేయబడినది. ఈ గ్రహము భూమికిని యురేనసునకు మధ్యనున్నది. ఇది సాధారణ నేత్రములకు కనుపించదు.

1930 లో విశేషమున్నదా?:—

మన చక్రవర్తి పుట్టినది 1865 సం ॥ మున. రాజ్యమునకు వచ్చినది 1910 సం ॥ మున. ఇప్పటికి రాజ్యకాలము 20 సం ॥ ములు. ఆయన వయస్సు 65 సం ॥ ములు. అన్నిటిని కలిపితే 3860. అమెరికా ప్రెసిడెంటు హూవరుపుట్టినది. 1874 సం॥ మున. ప్రెసిడెంటు పదవికి వచ్చినది 1929 సం॥ మున. ఇప్పటికి పదవికాలము 1 సం ॥ ము. ఆయన వయస్సు 56 సం ॥ ములు. అన్నిటిని కలిపితే 3860. జపాను చక్రవర్తి పుట్టినది 1901 సం ॥ మున. రాజ్యకాలమునకువచ్చినది 1927 సం ॥ మున. ఇప్పటికి రాజ్యకాలము 3 సం ॥ ములు. ఆయన వయస్సు 29 సం ॥ ములు. అన్నికలిపితె 3860. 3860 ని రెంటభాగింపగా వచ్చినది 1930. కావున ఏదైనను 1930 సం ॥ మున జరుగనేమో?

భూమిలో అయిదురోజులున్న సాధువు:—

దక్కను ప్రాంతమునందలి నవాబ్ గంజిలో జరిగిన విషయమిది. కొంతకాలమునకు క్రితము ఒకసాధువు నవాబ్ గంజిపోయి అచ్చటి పోలీసుస్టేషనునకు ఎదుటనున్న ఒక సీనారేకుల ఖాళీగుడిసెలో విడిసెను. ఒకానొక బుధవారము రోజున ఆతడు కొందఱితో భూమిలో పూడ్చిపెట్టినను తాను అయిదురోజులుండగలనని చెప్పుచు తన విద్య వారు పరీక్షింపవలెనని కోరెను. అతని కోరిక ప్రకారము వారొకగొయ్యితీసిరి. అందు ఆ సాధువు యోగాసనమువైచి కూర్చుండెను. వేలకొలది జనులు ఈవింతచూచుటకు వచ్చిరి. అంతట సాధువు కూర్చున్న ఆగొయ్యిమట్టితో కప్పిరి. లోనికి గాలిపోవుట కట్టిఅవకాశమును లేదు. అచ్చట మూగిన జనములలో నవాబుగంజి యందలి ప్రధానోపాధ్యాయుడు, సబ్ రిజిస్ట్రారు, మఱికొందఱు ఉద్యోగులు నుండిరి. అయిదురోజుల అనంతరము ఆదివారము నాడు ఆసాధును మట్టి ఎత్తి బయటికి తీసిరి. అతడు చిఱునవ్వు మొగముతో లేచినిలబడి కూడియున్న అశేషజనమునకు సంభ్రమాశ్చర్యములు కలిగించెను.

ఏడాదిలో ఏవురు బిడ్డలు:—

జార్జిగార్డాను వాట్సు అనువాడు ఫ్రేజబర్గులో చేపలబట్టి జీవించువాడు. అతని భార్య ఇరువది నాలుగు సంవత్సరములది. ఆమె పండ్రెండు మాసములలో అయిదుగురు బిడ్డలను కన్నది. వత్సరారంభమున ఆమెకు కవలపిల్లలు పుట్టిరి. ఇప్పటి కాన్పున ముగ్గురు బాలికలు పుట్టిరి. అయిదుగురును ఆరోగ్యమున నున్నారు. బహుళ సంతానవతులకు రాజుగారిచ్చుధనమునకై పిటీషను పెట్టబడినది.

వనితాలోకము

శ్రీమతి వి. రాజమ్మగారు:—

శ్రీమతి వి. రాజమ్మ గారు

ఈయమ నంద్యాలవాస్తవ్యులును మైసూరు అగ్రికల్చరు డైరీ ఫారంకంపెనీ సూపరింటెంటుగారును నగు శ్రీయుత వి. ఆదిశేషయ్యనాయుడుగారి సతీమణి. విద్యావంతురాలు. మత, సాంఘిక, రాజకీయ వ్యాస రచనాపటిష్ఠురాలు.

మాడము తాములీసుగారు:—

ఐసులండు దేశమున ప్రధానామాత్య పదవి నిర్వహించుచున్నది. ప్రపంచమున నింకెక్కడను ప్రధానామాత్యపదవి స్త్రీలకు చెందలేదు. ఈమెయే యీయున్నత పదవిని బడయుటకు ప్రథమురాలు.

శ్రీమతి. జె. సీతాబాయిగారు:—

ఈమె విద్యాసుందరి. కృష్ణాకలక్టరేటులో ఉద్యోగముననున్నవారును, ఆంధ్రభాషాభిమానులును నగు శ్రీయుత జమ్మి శేషగిరిరావుగారి (బి. యే. యల్. టి) భార్య. ఆంధ్రమున ధారాళముగ వ్యాసములు వ్రాయగలదు.

మిస్. కె. ఎస్. రంగారావుగారు:—

ఎం. ఏ పరీక్షలో జయముగాంచినది. గ్రేటు బ్రిటనురాయలు జాగ్రాఫికలు సొసయిటీ సభ్యురాలుగ ఎన్నుకొనబడినది; కావుననే ఎఫ్. ఆర్. జి. ఎస్ అనబిరుదము దాల్చుచున్నది. భారతస్త్రీలలో ఈఉన్నత పదవినందుటకీమెయె ప్రథమురాలు. ఈమెమదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున పట్టముపొంది మేరీకళాశాలలో ఉపాధ్యాయినిగనుండి 1926-వ సంవత్సరమున ఇంగ్లాం

జె. సీతాబాయిగారు

డుపోయి లండను విశ్వవిద్యాలయమున భూగోళశాస్త్రమునందు పట్టమును పొంది బెడ్డుఫర్డు కాలేజీయందు ఆశాస్త్రపరిశోధన గావించుచున్నది. ప్రస్తుతము మనరాజధాని ప్రధానామాత్యులగు డాక్టరు సుబ్బరాయనుగారి భార్యకీయమ తోబుట్టువు.

శ్రీమతి కె. యస్. మూర్తి బాయి గారు:—

కె. ఎస్. మూర్తి బాయి గారు

ఆంధ్రభాషయందు మంచిప్రవేశము గల విదుషి. వ్యాసరచనావ్యాసంగమున వ్యగ్రహృదయను కలదియైయున్నది.

శ్రీమతి చీమకుర్తి సత్యవతి గారు:—

ఈవిదుషీమణి వైశ్యలోకము నంతకు కీర్తిని సంపాదించి దేశప్రఖ్యాతిగాంచినట్టియు, వేదవేదాంతపురాణేతిహాస గూఢార్థ ప్రతిపాదకుండును, సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయ జర్మనీభాషా ప్రవీణుండును, బి.యే. బి. యెల్; డి. జి. డబ్ల్యు, సి. టి. యిత్యాది బిరుదాంకితుండును, కరింగాల్ జమీందారునగు బ్రహ్మశ్రీ ఆత్మూరి లక్ష్మీనృసింహ సోమయాజుల వారిపౌత్రి. చిత్రలేఖనమందు ఆంధ్రరవివర్మయని విఖ్యాతిగాంచినట్టియు భక్తిసంబంధమగు కొన్ని గ్రంథములు రచించినట్టియు, శాంతమూర్తియని పేరుగాంచిన శ్రీయుత రామమోహనరాయ్‌గారి పుత్రిక. ఈమె జననియు కొన్ని నీతిదాయకములగు గ్రంథములరచించి నివురుగప్పిన నిప్పుకైవడినున్న ఆ. అన్నపూర్ణమ్మగారు. ఈమె మాతామహుడు తహశీలుదారుగానుండి కీర్తి జెందిన కొల్లిపర శ్రీరాములుగారు. ఈమె వంశీకులందరును విద్యావంతులై పేరుగన్నవారు. ఈమె 14-3-1895 తేది మద్రాసున మేనమామగారైనట్టియు, క్రిష్టియన్ కాలేజి ప్రొఫెసరుగానుండిన కొల్లిపర శీతారామయ్యగారి గృహమున జన్మించెను. 1904 వ సంవత్సరములో గుంటూరున వివాహము జరిగెను. ఈమె భర్తగారైన శ్రీయుత చీమకుర్తి బసవయ్య శ్రేష్ఠిగారి నెరుగని వారుగాని, వారిసత్కార్యదీక్షను తెలియని వారుగాని ఆంధ్రదేశముననుండరని తలంతుము. ఈమెవిద్య నేర్చుట ఆశ్చర్యకరమైన విషయము. 5—వ సంవత్సరము రాగానే తల్లి విద్య నేర్పదలచి యొకదినమున అక్షరములను చూపగా గుణింతములతోసహా అన్ని అక్షరములను ఒకమారే గ్రహించి మరునాటినుండియు ఏకాగితమును గాంచినను కూడబలికి చదువుచుండెను. ఇదేవిధముగ నంతకంతకు ప్రతి పుస్తకమును చదువుటయు, తెలియనివి తల్లివద్ద గ్రహించుటయు యిట్లుదినక్రమమున

విద్య వృద్ధిగావించుకొనెను. అంతియేగాని! స్కూలునకేగి నేర్చిన విద్యగాదు. 5-వ సంవత్సరముననే పితామహులుగారు నేర్పిన భగవద్గీత ప్రథమోధ్యాయమును, వేదమంత్రములను కొన్నింటిని కంఠస్థమొనర్చుకొని అపరిమిత జ్ఞాపకశక్తిని గనబరచెను. ఎప్పుడును యేదోవకటి చదువుచునే కాలముగడపుచుండెను. తలిదండ్రులతో కొన్ని కొన్ని మాటలు ఇంగ్లీషుతో మాట్లాడుచుండెను. ఎంతటిపాఠమైనను ఒకపరి నేర్పిన వచ్చుచుండెను.

చీమకుర్తి సత్యవతిగారు

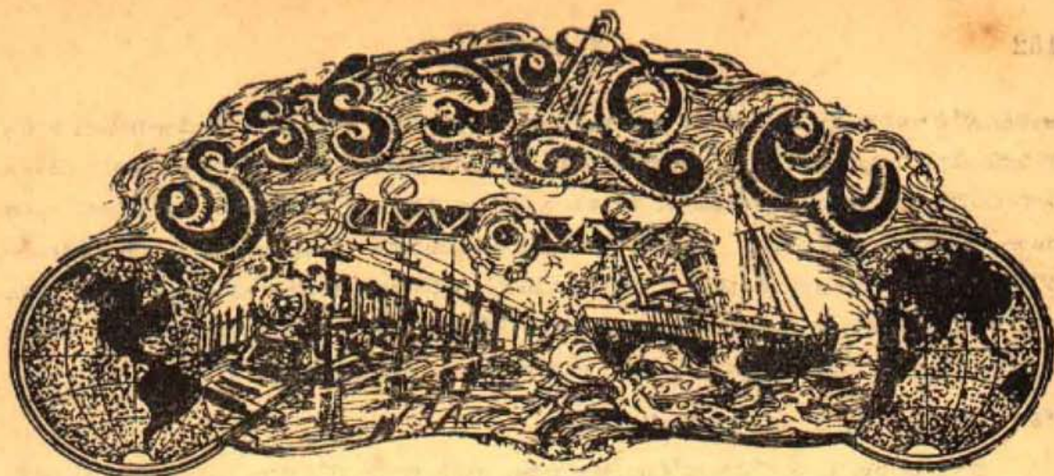
ఇంటిలోననే ఇంగ్లీషు, తెనుగు నభ్యసించెను. అక్షరజ్ఞాన మలవడిననాది యెట్టిపుస్తకమునైనను తుదవరకు చదువనిదే తృప్తినొందబోదు. చిన్నతనముననే ఫోటోలు తీయుట, చిత్రలేఖనము వ్రాయుట పూలుమొదలగు అల్లికపనులు సంగీతవిద్యతోపాటునేర్చెను. 10 సంవత్సరములప్పుడే స్వంతముగ పాటలు వ్రాయుట, కవనముజెప్పుట ప్రారంభించెను. స్నేహితురాండ్రకుగాని బంధువర్గమునకుగాని వ్రాయుజాబులు పద్యరూపకముగనే వ్రాయుచుండెను.

ఆవయస్సుననే ఆమె 'భక్తిరసామృత' మను గ్రంథమునురచింపప్రారంభించెను. 11-వ సం॥ న విశాఖపట్నమున జరిగిన (Fine art) కళావిద్యా ప్రదర్శనములో చిత్రలేఖనమునందీమె సన్మానపత్రము (సర్టిఫికెట్) వడసెను. 1908 సం॥ గుంటూరున జరిగినవిద్యాప్రదర్శనమున చిత్రలేఖనమునకును, కుట్టుపనులకును గౌరవ పతకము నొందెను. (Medal) 1910 సం॥ న వైశ్య స్త్రీల విద్యావిషయమై బందరులో యేర్పరచిన పరీక్షార్థమై "అబలా సచ్చరిత్రమాల, గజేంద్ర మోక్షము, కుమారీశతకము, భగవద్గీత, అర్థసహితముగ 15, అధ్యాయము మొదలగు 10 గ్రంథముల కంఠతావల్లించెను. 11-6-1917 వ తేది గుంటూరు శ్రీసనాతనధర్మమండలి అష్టాదశవార్షికోత్సవమునకు అధ్యక్షురాలుగనుండి పండితురాండ్రైన బ్రాహ్మణ వైశ్య స్త్రీలచే మెప్పుగాంచెను.

1-1-20 తేదిన వరాహపట్నమున శ్రీమతి బొప్పన మాణిక్యాంబగారిచే నలకొల్పబడిన సచ్చిదానందాశ్రమ గ్రంథాలయస్థాపనకు స్త్రీలసభ కధ్యక్షతవహించి జయప్రదముగజరిపెను. 8-4-24సం॥ రాజమండ్రిలో శ్రీయుత నాళం రామలింగయ్యగారు స్థాపించిన వైశ్యసేవాసదనచతుర్థసంవత్సర వార్షికోత్సవమునకు అగ్రాసనాధిపురాలుగనుండి విద్యా

వంతులగు స్త్రీలందరిచే మెప్పుగాంచెను. 1925 సం॥ న గుంటూరున జరిగిన ఆర్య వైశ్య మహిళాసభకు శక్రెటరీగానుండి జయప్రదముగా సానుకూలముగావించె. 1926 సం॥న గుంటూరులో ఏర్పరచిన వైశ్యయువతీవిద్యాలయస్థాపనకు అధ్యక్షురాలుగనుండి వారి మన్నన వడసె. 3-12-29 సం॥ న మద్రాసున జరిగిన అఖిలభారతసనాతనధర్మసభతో బాటు జరిగిన స్త్రీల సమావేశమునకు అధ్యక్షత వహించి గుంటూరునందిట్టి రత్నము లుండురని మేమెన్నడు తలపలేదని వారందరిచే ప్రశంసాపాత్రురాలయ్యెను. ఈమెకు బాల్యమాది భక్తిమార్గము మెండు. తనతోడి బాలికలనందరిని యొకచోట జేర్చి విద్య నేర్పుటయు ప్రార్థనా విధానమును నేర్పుటయు మొదలగునవియే యీమెయాటపాటలు. ఏకాంతముగ భగవంతుని ధ్యానించుచుండును. ఏకార్యమునైనను భక్తిచేతనే సాధింప గలమనుదృఢ నమ్మిక యీమెకుగలదు. ఒకసమయమున భర్తగారికి ఆరోగ్యము సరిగాకుండగా స్వకీయారామమున 5 రోజులు యేకాంతముగ నుపవసించి, ఈశ్వరుని ధ్యానించియే తత్కార్య సిద్ధిగాంచెను. ఎట్టికష్టములోనైనను ధైర్యము, ఓర్పు శాంతము యీమెకు సహజగుణంబులు. ఈమె తన జననీ జనకులతోడను, భర్తగారితో డను అనేక దివ్యదేశములను, ఆశ్రమములనుదర్శించి ఆయాక్షేత్రముల విశేషలనువర్ణించు దివ్యక్షేత్రసందర్శనమను పద్యగ్రంథమును రచించెను. 20 సం॥ ప్రాయముననే 500 పద్యముల గ్రంథమును పూర్తిచేసెను. ఎచటకేగదలచినను భగవంతుని ధ్యానించి బయలుదేరుచుండును. ఈమె గుంటూరున స్థాపించిన శారదానికేతనమునకు కార్య దర్శినిగ కొంతకాలముండినది. బాలికలకు ప్రథమమున కొంతకాలము చిత్రలేఖనము నేర్పుచుండెను. ఈమెకు స్నేహితురాండ్రయందు వాత్సల్యముమెండు.

ఆర్యవైశ్య నారీమణులయందింతటి కవయిత్రిలేదనియే చెప్పవచ్చును. ఈమె తన భర్తగారొనర్చు సర్వధర్మ కార్యములయందును సహధర్మ చారిణియై తోడ్పడుచుండును. విభవసంవత్సర ఆశ్వియుజ మాసమున గుంటూరు అగ్రహారములో స్త్రీభజనసమాజము నొకదాని నేర్పరచి ప్రతివారము ననేకమంది స్త్రీలతో మధ్యాహ్నం 2 గంటలకే సమా వేశమై 6 గంటలవరకు పూజ, పురాణము, తదుపరి భజన జరుగునట్లు యేర్పాటుజేసి నేటివరకును క్రమముగా జరుపుచున్నది. భారత భాగవత రామాయణాది గ్రంథముల నితర స్త్రీలచే చదివించి తాను అర్థముజెప్పుచు నొకపర్యాయము పూర్తిగావించెను. మంత్రపుష్పము, శ్రీసూక్తము మొదలగు స్త్రీలకుపయుక్తమైనవి స్వరసహితముగా వారికి నేర్పుచుండును. శుక్రవారమునాడు ఉదయమే శిరస్నానము, పూజ గావించుకొని భోజ నముచేసి 2 గంటలు మొదలు 6 గంటలవరకు భజన సద్గ్రంథకాలక్షేపములతో నాటిదినము సమాప్తము చేయుచుండును. శుక్రవారమున (అనగా వారమునకు ఒకదినమైనను) పూర్తిగ భగవత్కైంకర్యముగ గడుపుట ముఖ్యమైనపనియని యీమె భావించుచుండును.

మాల్డను మహాత్మ్యము:—

మహాత్ముల కాలము దాటి పోలేదనియు, మహాత్ములను నమ్మువారు మన హిందూదేశములోనే గాక సభ్యదేశములని పిలువబడు పశ్చిమ దేశములలో గూడ గలరనియు మాల్డను పురములో జరుగుచున్న సంగతులు విశదము చేయుచున్నవి. మాల్డను పట్టణము అమెరికా దేశాంతర్గతమగు మెసాచెట్సు మండలము లోనిది. ఇప్పటికి అరువది సంవత్సరముల క్రిందట ఫాదర్ ప్యాట్రిక్ పవర్ అను మతాచార్య డొకడిచట నుండెను. జీవించియున్న కాలములో నితడెట్టి పేరు ప్రతిష్ఠలు గడించినట్లు కనబడదు. కాని, అతడు చనిపోయిన తరువాత ముప్పదిసంవత్సరముల కతని సమాధిని వెళ్ళిచూడగా నందుపైనున్న గరికె వాడు చూపక పచ్చగానుండెనట. దానికి చుట్టుపట్లనున్న సమాధుల మీది తృణము వెలవెలబాఱి యెండిపోవు చున్నట్టు కనిపించుచుండెనట. మరియు తత్సమాధి మీద పెట్టిన మైనపువత్తి దీపములు చల్లారిపోక వెలుగు చుండెనట. దానిని సందర్శించుటచే కొందరికి రోగనివారణము కూడ నయ్యెనట. ఈ సంగతుల నేదో యొక పత్రిక యిటీవల ప్రచురించి తత్సమాధి వైపునకు ప్రజలదృష్టిని మరలించెను. ఇక నప్పటినుంచి తండోప తండములుగా జను లాస్థలమునకు యాత్ర చేయసాగిరి. గ్రుడ్డివారు, కుంటివారు, మూగవారు, చెవిటివారు, పిచ్చివారు గుంపులు గుంపులుగా నచటికి మూగుచున్నారు. ఈ నడుమ 3 వారములలో ఎనిమిదిలక్షల జనులు సమాధిని దర్శించిరని తెలియుచున్నది. నాగరిక దేశమనియు, విద్యాసంపన్నమగు దేశమనియు పేరు గన్న అమెరికా దేశములో నీచిత్ర నాటకము జరుగుచున్నదని విన్నచో మనకు విస్మయము కలుగకమానదు. కాని మానవత్వ మొకరి సొమ్మా? విద్యకును ఈ నమ్మకములకును గూడ సంబంధమున్నట్లు తోచదు. బుద్ధిమంతు లగు వారు గూడ నిట్టివిషయముల నెలనో అతి సులభముగా నమ్ముచుందురు. హేతుజ్ఞాన బుద్ధి ప్రబలమైన గాని యీ నమ్మకములు వదలజాలవు. (ధర్మసాధని)

తలపెట్టిన దుర్మార్గము తనకు భార్యనిచ్చినది:—

ఏడుసంవత్సరముల వయస్సుగల హాజీబాలాయను బెంగాలీబాలికను పతితజీవితమునుండి హూగ్లీ జిల్లా మేజిస్ట్రేటగు జే. బి. కిండిర్సులీగారు సంరక్షించిరి. ఆ సంరక్షణవిధాన మిట్లు పొందుపరుపబడియున్నది. హాజీయను బాలికను పదునాలుగు సంవత్సరముల వయస్సుగల గోపాలఘోషుఅను వాతడు చెఱప బోయెనని, యాతనిని మేజిస్ట్రేటు సెషన్సును బంప తీర్మానించెను. అచట విచారణ యొకదినము జరిగెను.

అంతట గోపాలునియొక్కయు బాలిక హాజీయొక్కయు తలిదండ్రులు వారిరువురికి పెండ్లిగావించుట కొప్పుకొనియుండిరనియు, అందుచే నీ యభియోగము నుపసంహరించుకొనవలెననియు మేజిస్ట్రీటుగారికి ప్రార్థన గావింపబడెను. బాలుడు శిక్షింపబడినచో, బాలికకు గలిగిన యప్రతిష్ఠ పోజాలదనియు, యిందులకు ఫలితముగా నాబాలిక పడుపువృత్తి నవలంబించుట సంభవనీయమనియు మనవిజేయబడెను. మేజిస్ట్రీటుగారొప్పుకొనుటచే, రాజుగారి తరఫున నీ యభియోగమును ప్రభుత్వన్యాయవాది యుపసంహరించుకొనెను. కొంతకాలమునకు పిమ్మట, గుప్తిపారాయను గ్రామమున గోపాలునకును బాలికకును వివాహము జరిగెను. నూతనదంపతులు కిండర్సలీగారిని సందర్శించిరి. వారు దంపతులకు తమ యాశీస్సుల నొసంగిరి.

"కోరితివి గావున చావుము":—

బారకుపురము, పంచుగోపాలశోలియ అనువాడు. అతని భార్య సోనిబాల. పదునెనిమిది సంవత్సరముల పడుచు. భర్త భార్య నెప్పుడును హింసపెట్టుచుండువాడు. భార్యయెట్లో ఓర్చియుండెడిది. ఒకనాడు అతడు భార్యను అత్యధికముగ హింసపెట్టెను. భార్యకు ఆబాధదుర్భరమై "ఇట్టి బాధపడుటకంటె చచ్చుట మంచిది" అని అనెను. ఆమాటకు కరుణాయత్తుడగుటకు బదులు నాతడు కోపమున కొండముట్టి 'చావు కోరితివి కావున చావుము' అని చెప్పుచు పోటోకత్తితో భార్యమెడపై కొట్టెను. తలవేఱు మొండమువేఱు అయ్యెను. కేసు విచారణలోనున్నది.

భర్తతో అనుమరణము నొందిన ఆంగ్లయువతి:—

నిష్కళంకమైన పత్నీప్రేమ పంచత్వముతో ముగియదు. ఆంగ్లదేశమున కవెంట్రీ ప్రభువును కవెంట్రీ ప్రభ్వియు పొరపొచ్చములులేని అన్యోన్యదాంపత్యధర్మమున జీవించుచుండిరి. బహిరంగసభలలో కవెంట్రీ ప్రభువు తన భార్యనుగూర్చి 'ఆదర్శక గృహిణి' అని పలుసారులు పలికినాడు. కవెంట్రీ ప్రభువునకు జబ్బు చేసినది. అప్పుడు ప్రభ్వి వేయిచేతులతో నాతనికి ఉపచారములు చేసినది. అయినను ఈశ్వరాజ్ఞ అగుటచే నాతడు మార్చి 14–వ తేది శుక్రవారమునాడు దివంగతుడైనాడు. ప్రభ్విదుఃఖము చెప్పవలవికాదు. పఱుపుపై మేనువేర్చి 'నాకు జీవించుటకు ఇష్టములేదు.' అనిచెప్పెను. మఱునాడామె మరణించెను. సహగమనాచారమునకు జన్మస్థానమగు హిందూదేశమున ఇట్టివి వార్తలు కావు. కాని లెక్కకుమీరిన విడాకులతో ఏదేశముయొక్క సంఘజీవనము కలుషితమైయున్నదో అట్టి ఆంగ్లదేశమునకు ఈవృత్తాంతము వార్త (News)యు, నిదివార్త (Message)నీయ గల వృత్తాంతమగుటయు నిశ్చయము.

"పసితనమున నాకు పెండ్లిచేయు తల్లిదగ్గఱకు నేనుపోను".—

నోయకుహాలిగ్రామమున గిరిబాలదాసియను బాలిక. ఆమెకు పదిసంవత్సరములు. శారదాబిల్లు అమలులోకి రాకుండ ఆమెను తల్లివివాహము చేయతలపెట్టెను. అంతపసితనమున వివాహముచేసికొనుటకు ఇష్టములేక ఇంటిదగ్గరయున్నచో తనకక్కైన తల్లి వివాహముచేయక మానదని భయపడి గిరిబాల పినతండ్రిగారింటికి పారిపోయెను. అతడు పిల్లసంరక్షణ విషయమై నిర్ణయించ జిల్లాకోర్టులో పిటీషను దాఖలుచేసెను. ఈలోగా తల్లితనపిల్ల నెత్తుకొని పోయిరని కేసుచేయుచు వారంటు పెట్టించెను. పిల్ల కోర్టుకుగొని రాబడెను. కోర్టులో గిరిబాల తల్లి చెంతకు పోవుట కిష్టములేక పినతండ్రి మెడలో వ్రేలాడుచుండెను. జిల్లాజడ్జి శారదాచట్టము వచ్చులోపల బాలికకుపెళ్లి చేయరాదని తల్లికి నోటీసుఇచ్చెను.

డైరి

ఫిబ్రవరి: 20:—పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా నరసాపురము తాలూకాభివృద్ధి సంఘమువారి యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడుచున్న ఆంధ్ర స్త్రీల పోటీపరీక్షలలో శ్రీమతి ముసునూరి జానకమ్మగారును (అంగలూరు) శ్రీమతి జి. సత్యవతిగారును (ట్రిప్లికేను) బంగరు పతకముల బడసిరి.

" 21:—చెన్నపురి లలిత కళాసంఘమువారిచే 46-వ ప్రదర్శనము పార్కుటవును మెమోరియలు భవనమున ఏర్పాటు చేయబడెను. చెన్న రాష్ట్ర గవర్నరు సర్ స్టాన్లీ గారు ఉదయము 8 గంటలకు ప్రదర్శన ప్రారంభోత్సవమును గావించిరి.

" 22:—కలకత్తా కార్పొరేషనువారు ప్రయమరీ విద్యను 6 సంవత్సరములు మొదలు 10 సంవత్సరములలోపు బాలబాలిక లందఱికి నిర్బంధముగ నేర్పుటకుగాను తీర్మానించిరి. ఇందునిమిత్తం ప్రభుత్వమువారు 35,000 రూపాయలు మంజూరు చేసిరట.

" 23:—శ్రీమతి సరోజినీ దేవిగారు మీరతుకెళ్లి అచ్చటి కళాశాలలో కీ. శే. లాలాలజపతి రాయిగారి చిత్తరువును బహిరంగ పరచిరి. మీరతు జయలునకేగి యచట నిర్బంధింపబడి యున్న మీరతు కుట్రకేసు నిందితులతో నొకగంటకుపైగా సంప్రదించిరి.

" 24:—చెన్నపురమున ఆరోగ్య శిశువారము ప్రారంభము చేసిరి.

—పగలు 4 గంటలసమయమున లక్కవరము భయంకరాగ్నికి చిక్కి ఇంచుమించుగ నగరమంతయు భస్మమైనది. ఆరుగురు కాలిచనిపోయిరి. శ్రీ అయ్యపర్తి ప్రకాశరావుగారిసతీమణి తొమ్మిదిమాసములచూలాలు తన్ను పుట్టింటికి పిలువవచ్చిన తన సోదరుడు (బొల్లాప్రగడ సత్యనారాయణగారి కుమారుడు) ప్రమాదమున చిక్కుకొనగ రక్షింపనేగి ఆమెయు, అతడును, ఆమెనాలుగేండ్ల బాలికయు అగ్నిహోత్రున కాహుతియైరి. రాచకులమునకు చెందిన యింకొక స్త్రీ అగ్నిలోబడి మరణింపనున్న గేదెను విప్పుచు మరణించినది.

" 25:—రాజమహేంద్రవరమున విక్టోరియాపురమందిరమున సాయంకాలము 5 గంటలకు దేశభాషలమూలమున విద్యనేర్పుట అను విషయమునుగూర్చి చర్చించుటకుగాను జరిగిన గొప్ప సభలో శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారొకఉపన్యాసము గావించిరి.

" 26:—నాగపురమున యువజనసభలో శ్రీకమలాదేవి ఛట్టోపాధ్యాయ సతి ఉపన్యసించుచు దేశము కొరకు సర్వము సమర్పింప సంసిద్ధులుగండని సభ్యులను హెచ్చరించెను.

" 27:—మిస్. కె. వి. రమణమ్మగారు కార్యదర్శినిగానున్న కాకినాడయందలి గౌతమ యువజన సంఘమువారు సమావేశమైరి.

" 28:—టిల్యాను అను ప్రొఫెసరు భార్యను రంగూను పురమున గౌరవ మేజిస్ట్రేటుగ నియమించిరి. ఈ ఉద్యోగము బర్మా స్త్రీల కొసంగుట కిదియే ప్రథమము.

మార్చి 1:—ఫిబ్రవరి 24-వ తేదీని ప్రారంభము చేయబడిన మద్రాసు గరల్సుగైడు వారము శ్రీమతి ట్రీక్సు స్టాన్లీ దొరసానివారి యాజమాన్యమున సమాప్తి నొందెను.

” 2:—గుంటూరు నగరమందలి శారదా నికేతన షష్ఠమ వార్షికోత్సవము శ్రీ ఉయ్యూరు జమీందారువారగు శ్రీరాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహదరుగారి అధ్యక్షత క్రింద జరిగెను.

” 3:—చిత్రకోటయందు కలరా పొడసూపినపుడు స్థానిక సేవాశ్రమముయొక్క కార్యదర్శినియు, వంగస్త్రీయునగు శ్రీమతి నళినదేవి తన కూతుళ్ల, కొడుకుల సాయమున రోగగ్రస్తులకు రాత్రింబవళ్లు చేసిన సేవకై సదాసీబాజి పండాగారు బంగరు పతకము బహుమానము చేసిరి.

” 4:—శ్రీ బి. ఎల్. మిత్తర్ సతిగారు ఢిల్లీ స్త్రీల సమితివారు ఢిల్లీకి 5 మైళ్ల దూరములోనున్న డక్కాయందు నడపనున్న గ్రామ పాఠశాల ప్రారంభోత్సవము జరిపిరి.

” 5:—మలబారునందలి నంబూద్రి శాఖకు చెందిన అంతర్జనులు ఘోషాదురాచార నిర్మూలనమునకు గడంగిరి.

” 6:—బెంగుళూరు వాస్తవ్యులగు శ్రీ యస్. యస్. సింహాగారు పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా నరసాపురమున బాలికా పాఠశాలలో స్త్రీలకొఱకు ప్రత్యేక సభను గావించి సూర్యనమస్కారములను సక్రమముగా చేయు విధమున్ను అందువల్ల గలిగెడి దేహపరిశ్రమయు వీటిని గూర్చి విపులముగా నుపన్యసించి వ్యాయామ ప్రదర్శనముగూడ గావించిరి.

” 7:—మచిలీ పట్టణమునందలి స్త్రీల లేడీ యాంపుటహిల్ గవర్నమెంటు సెకండరీ ట్రెయినింగు స్కూలునందు బహుకరణోత్సవము జరిగెను.

” 8:—ఢిల్లీలో విదేశ వస్త్ర బహిష్కరణమును గూర్చి ప్రచారము చేయుటకొఱకు స్త్రీల బహిరంగ సభ జరిగినది. మహాత్ముడు త్వరలో ప్రారంభింపనున్న స్వరాజ్య సత్యాగ్రహమున పాల్గొనుటకు స్త్రీలకుగూడ నవకాశ మొసగవలెనని ఆసభలో చాలమంది స్త్రీలు ప్రసంగించిరి.

” 9:—శ్రీకాకుళములోని మద్యపాన నిషేధసంఘము వారి వార్షికోత్సవము జరిగెను. అప్పుడు శ్రీమతి మల్లెమడుగుల అమ్మగారు ఆసంఘము వారికి ఈ హితబోధ చేసిరి: "పురుషులకన్న ఎక్కువ నేర్పుతో జనులకు నచ్చచెప్పి త్రాగుడు మాన్పింపగలవారు స్త్రీలు; అయినను స్త్రీలీసంఘమునందు కాన్పించకుండుట శోచనీయము. ఇప్పుడు సభ్యులు తమ స్త్రీలను గూడ యిందు పనిచేయునట్లు చేయవలెను."

” 10:—రిటైర్డు డిప్యూటీ కలక్టరుగారగు శ్రీ వి. రామస్వామి అయ్యరు వారి అధ్యక్షత క్రింద సమావేశమై చిత్తూరు పౌరులు ఇట్లు తీర్మానించిరి. "మిడిలు స్కూలుగ మార్చుటకు పోమినిచ్చుచో డాక్టరు వరదప్పనాయుడుగారి హిందూ బాలికా పాఠశాల గవర్నమెంటు మేనేజిమెంటున కిచ్చుటకు మేము ఒప్పుకొనుచున్నాము."

” 11:—బొంబాయి స్త్రీలు జిన్నాహాలులో సమావేశమైరి. శ్రీమతి అవంతికబాయి గోఖేలుగారు అధ్యక్షతవహించిరి. మహాత్మునికి విజయముగోరుచు ప్రార్థనలు సలిపిరి.

” 12:—గాంధిమహాత్ముని స్వరాజ్య సత్యాగ్రహ విజయ యాత్రాప్రారంభదినము. సబర్మతి

ఆశ్రమమునుండి ఆతడు వెళ్లునపుడు స్త్రీలు దీవించి, కుంకుమతిలకము దిద్ది, హారతులిచ్చి పంపిరి. రాత్రి 10½ గంటలకు ప్రథమ సత్యాగ్రహ దళమువారు అస్లాలీగ్రామము చేరిరి. అది వరకెన్నడును ఘోషాపద్ధతిని వదలని స్త్రీలందఱునుగూడ ఘోషాను పరిత్యజించి వచ్చి మహాత్ముని సందర్శించిరి.

„ 13:—మద్రాసు నర్సుల పదియవ సాంవత్సరిక సభ శ్రీ వేంకటసుబ్బారావు పతి అధ్యక్షతను ఎగ్మూరునందలి నర్సుల క్లబ్బున జరిగెను.

„ 14:—మద్రాసునందలి మంగంబాకములోని విద్యోదయ పాఠశాల (బాలికలసాశ్రమ విద్యాలయము) షష్ఠమ వార్షికోత్సవము ప్రధాన న్యాయమూర్తులగు బీస్లీగారి అధ్యక్షత క్రింద జరిగెను.

„ 15—అనంతపురమునందలి స్త్రీల సెకండరీ ట్రెయినింగు స్కూలు విద్యార్థినిలు దత్తమండల కళాశాలా మందిరమున మండల కరగ్రాహి యస్ గోపాలస్వామి అయ్యంగారి అధ్యక్షతను కొన్ని ప్రదర్శనముల గావించిరి.

„ 16:—మహాత్ముడు సత్యాగ్రహదళముతో ఉదయము తొమ్మిదిగంటలకు బోరియావీ చేరను. బోరియావీలో సభ జరుగబోవుటకు ముందుగా నొక వృద్ధాంగన ఖద్దరు బట్టను కట్టుకొని మహాత్ముని సన్నిధికి వచ్చెను. మిమ్ములనుచూచుటకే వచ్చితిని; గాని నాకు దృష్టి మాంద్యము ఉన్నది. మీ మొగము సరిగాకనబడదు. నేను కూడబెట్టగలిగిన యీ మూడు రూపాయలను స్వీకరింపగోరదను.” అని నుడువుచు సమర్పించినది.

„ 17:—మహారాష్ట్ర రాజ్యసంస్థాపకుడు ఛత్రపతి శివాజీ మహారాజుయొక్క 300-వ జయంత్యుత్సవ సందర్భమునందు రాజమహేంద్రవర పురమందిరమున జరిగిన బహిరంగ సభలో శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతీ దేవిగారు శివాజ మహారాజుయొక్క భవానిపూజను గూర్చి క్లుప్తముగా మాటలాడిరి.

„ 18:—భవానిపురమున నూతన మహిళాసభ స్థాపింపబడెను.

—కే. కే. యస్. బి. గుప్తాగారు తమ మరణ శాసనమున తమ తల్లిగారి పేర బారిసాల్ ఆస్పత్రిలో నొక వార్డుకట్ట ఇరువదియైదు వేల రూపాయలనీయ వ్రాసిరని తెలియుచున్నది.

„ 19:—మధ్యాహ్నము మహాత్ముడు మున్నగువారు రాసునుండి కనకపురమునకు వెళ్లుచుండగా దేహవాను అనునొక చిన్న గ్రామముకడ 105 ఏండ్ల వయసుగల నొక పూజ్యురాలు మహాత్ముని సందర్శించుటకు వచ్చెను. ఆమె మహాత్మునకు సాష్టాంగ నమస్కార మొనరించి మహాత్ముని ఫాలతలమున కుంకుమముతో తిలకమును తీర్చెను. “నాయనా నీవు శీఘ్రముగా విజయమును బడసిరమ్ము” అని ఆవృద్ధాంగన ప్రేమపూర్వకముగా నాశీర్వదించెను. “నేను మరల రాగలిగనచో విజయమును బడసియే వచ్చెదను; విజయము లభించనిచో నేను మరల రానేరాను” అని మహాత్ముడనెను. “మహానుభావుడవగు నిన్నాశీర్వదింప దగినంత యోగ్యత నాకులేదు; గాని నీవు తప్పక విజయుడవయ్యెదవను గట్టినమ్మకము మాత్రము నాకుకలదు” అని ఆమె నుడివెను.

శి శు హిం సా ని వా ర ణ ము:—

మార్చి పదునాలుగవ తేదీని మద్రాసు గవర్నమెంటు హౌసున బాన్‌క్వెటింగు హాలులో జరిగిన మద్రాసు జంతుహింసానివారకసంఘమువారి నలుబది తొమ్మిదవ సమావేశమునకు అధ్యక్షతవహించి శ్రీగవర్నరు ప్రభువుగారు వాయిలేని జంతువులను హింసించుట ఎంతటిపాపకార్యమో వివరించుచు జంతుహింసానివారణమునకై ఆ సంఘము వారు చేయుచున్న కృషిని శ్లాఘించిరి. ఆనాడు శ్రీ ప్రభువుగారిచ్చిన ఉపన్యాసము కటిక వారికి సయితము గుండెలు కరగించు కరుణరసముతో నిండియున్నది. భూతదయాపర ములగు ఉద్యమములయందు శ్రీవారికెట్టి అభిమానముగలదో ఆఉపన్యాసము సువ్యక్తము చేయుచున్నది. సాదృశ్యనిబంధనమై పొడమిన సంస్కారబోధమున మేమిచ్చో నొక్క విషయము చెప్పదలచితిమి. మద్రాసు యువజనసంఘమువారు తమ ఇరువది తొమ్మి దవ సమావేశమున మద్రాసునందలిబీడీఫ్యాక్టరీలయందు పిల్లవాండ్రు ఎట్టికడగండ్లగునుచు చున్నారో వెల్లడించియున్నారు. గవర్నమెంటు కాణాచియగు మదరాసుమహానగరము ననే బీడీఫ్యాక్టరీల యందు పనిచేయుచుండునటువంటి శిశువుల దేహారోగ్యబలవీర్య ములను క్రుంగదీయబడుచుండగా తదితర ప్రాంతములందు వారిస్థితి ఇంకను దుర్భరముగా నుండుననుట వేఱెచెప్పకయే ఊహించుకొొన అవకాశమున్న విషయము. భారతీ భార వహులగు శ్రీయుత గన్నవరపు సుబ్బరామయ్యపంతులుగారు ఈమధ్య కర్నూలునుగూర్చి విషయగర్భితమగు లేఖ నొకదానిని భారతిలో ప్రచురించియున్నారు. కర్నూలునందలి బీడీఫ్యాక్టరీలలో పనిచేయుచున్న బాలుర నారకయాతనలను వారు ఇట్లు అతికరుణకరముగ వర్ణింపుచున్నారు. చూడుడు. "బీడీలకార్ఖానాలు ఈపురమున కొన్నిగలవు. వానిలో ౮ మొదలు ౧౬ ఏండ్లవఱకు వయసుగల బాలురు చాలమంది వేయింటికి మించియుందురు. అరకడుపున కయిన చాలనికూలికి పనిచేయుచున్నారు. వీరికి చదువుసున్న; శరీర పరి

శ్రమ బండినున్న. ఇట్టి నికృష్టస్థితియందున్న వీరి కీకార్ఖానాలు వదలినచో జీవనోపాయ మెట్లు? 'ఉభయభ్రష్టత ఉపరిసన్న్యాసము' అన్నట్లు ఏ అనుచితమార్గమునో అవలంబింపవలసివచ్చును. ఇప్పటి కుఱ్ఱవాండ్రేగదా భావిభారతదేశమునకు పట్టుగంబములు. అట్టివారు ఇట్టి దుస్థితినుండగాంచుట సహింపనశక్యము. ఈబాలురలో కొందఱికి నాలుగయిదు మణుగుల బరువుగల మ్రానితుండ్లను ఇనుపగొలుసుతో కాలికి బంధించియున్నారు. వీరుపనిచేయక పరువెత్తి పోవుదురట! అందులకని వీరికీశిక్ష. పశువులకే యిట్టి క్రూరశిక్ష నచ్చటచ్చట కనుచుందుము. ఇక్కడ మనుష్యులకు గూడ వ్యాపించినది. 'నాగరికత—నాగరికత' అనుమాట దిక్కులుమారు మ్రోగుచున్న ఈకాలమున నిట్టి క్రూరచేష్టలు దుస్సహములు. పురపాలకసంఘమువారు, ప్రభుత్వమువారు నీ విషయమును గమనించి దీనిని నశింపజేయు టత్యంతావశ్యకము. ఒకకార్ఖానాయజమాని ప్రజల ఆరోగ్యమునుపీల్చి పిప్పిచేయు బీడీలను సృష్టిచేయుటకై వీరినందఱిని పనికిమాలినవారిని చేయుచున్నను తాను దేశసేవ చేయుచుంటినని సగర్వముగ చెప్పినాడు. ఇది ఎట్టిదేశసేవయో?" ఈపరిస్థితులను పాఱద్రోలి సుస్థితి వెలయించి శిశువుల బలారోగ్యములను పెంపొందింప వలసిన బాధ్యత ప్రజానాయకులపైనున్నది. హిందూదేశమునందలి వివిధరాష్ట్రములలో అనేకవిషయములయందు ముందడుగు వేయుచున్న వంగరాష్ట్రమున శిశుహింసానివారణసంఘమొకటి కలకత్తానగరమున ముప్పదిసంవత్సరములుగా పనిచేయుచున్నది. కాని శిశుహింసానివారణసమస్యాపరిష్కారము సులభమైనదికాదు. అది బహుధనసాధ్యమైనది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి మహాపట్టణములలో రెండవదియగు కలకత్తానగరమున ముప్పదిసంవత్సరములుగ నెలకొనియున్న శిశుహింసానివారణసంఘమునకే చాలినంతధనము లేకున్నది. 1922_వ సంవత్సరమున వంగశాసనసభలో శిశుసంరక్షకచట్టము తీర్మానింపబడినది. ఇప్పటికాచట్టము తీర్మానింపబడి ఎనిమిది సంవత్సరములైనను ఎన్నదగిన అభివృద్ధి కానరాదు; తలదాచుకొనుటకు వారికి తావీయగల సంస్థలులేమి శిశుయాచకుల విజృంభణ మరికట్టు క్లాజు ఆచరణయందు పెట్టబడకయేయున్నది. ఈపరిస్థితులలో కలకత్తా శిశుహింసానివారకసంఘమువారు సంరక్షింపబడినవారికి ఆశ్రయమిచ్చుటకు హాస్టలునిర్మింప అనంతప్రయత్నముచేయుచు అందులకు చందాలకై విన్నపము లంపుకొనుచున్నారు. మార్చి పదునొకండవ తారీఖున జరిగిన కలకత్తా శిశుహింసానివారణసంఘసమావేశమునకు అధ్యక్షతవహించి వంగరాష్ట్ర గవర్నరు సతి జాక్సను దొరసానిగారు ఇట్లు చెప్పిరి. "శిశుసంరక్ష సమస్య అతిముఖ్యమైనది. నేటి శిశువులే భావిపౌరులు. వారు దేశమునకు ముఖ్యసంపద. జాగ్రతతో గూడిన వారి అభివృద్ధియే దేశసౌభాగ్యమునకు మాతృక. కావున హాస్టలునిర్మాణ విషయమున ఎల్లరుచేతనైన సాయముచేయువలయును." గవర్నరుసతి చేసిన ఈవిన్నపమునకు పలుముఖములనుండి ప్రోత్సాహకరములగు ప్రత్యుత్తరములు వచ్చినవి. అచిరకాల

మునసే ఆమహానగరమున శిశువులకు ఆశ్రయమిచ్చు హాస్టలు నిర్మింపబడుననుటలో సందేహము లేదు. మనరాజధానియందెచ్చటను ఇట్టి ప్రయత్నముగానము. రాజధానీనగరమగు మద్రాసునందు శిశునివారకసంఘము పుట్టి నాలుగు సంవత్సరములు మాత్రమైనది. జంతుహింసానివారణసంఘసమావేశమునకు అధ్యక్షత వహించి కరుణపుట్టించు ఉపన్యాసమిచ్చి తమ భూతదయాపరత్వమును వెల్లడించిన శ్రీ మద్రాసు గవర్నరు గారీమధ్య శిశుహింసానివారక సంఘమునకు రాజపోషకులుగా చేరిరని వినుటకు సంతోషమగుచున్నది. ఆసంఘముయొక్క చతుర్థవార్షికోత్సవము ఏప్రియలు 3-వ తేదీని జరుగనున్నది. గవర్నరుగారి పోషకత్వమున ఆసంఘము శిశుహింసానివారణమునకు తీవ్రప్రయత్నములు గావించి శ్లాఘనీయమగు సంఘసేవ, దేశసేవ చేయునని నమ్ముచున్నాము.

"భర్తలను బహిష్కరింపవలెను":—

ఉత్తర మలబారునందలి తెల్లిచేరీయందు మార్చి 16-వ తేదీని తియ్యాసంఘమువారును బిల్లువారుసంఘమువారును సమావేశమైరి. సమావేశమునకు రెండువేలమంది సంఘీయులు వచ్చిరి. ఇతర సాంఘికసమావేశములందువలెనే ఈ సమావేశమునందును అంటరానితనమును పోకార్చుట; దేవాలయమున ప్రవేశించుటకు అందఱికి అధికారమిచ్చుట మొదలగు తీర్మానములు చేసిరి. ఇందువిశేష మేమియులేదు. విశేషముగల తీర్మాన మొకటి చేయబడినది. గమనింపుడు. "కల్లుసారాయి త్రాగువారుకాని, అది తయారు చేయువారుగాని, ఆవస్తువులతో వర్తకము చేయువారుకాని అయిన తమ భర్తలను తియ్యాస్త్రీలు బహిష్కరింపవలెనని ఈసభవారు హెచ్చరించుచున్నారు." ఈ హెచ్చరిక అవలంబింపబడుచో తియ్యాసంఘమునకు కల్లుసారాయిలు దూరమైతీరును. స్త్రీలు పూర్తిగ తలంచినచో ఎట్టిదురాచారమునైన దూలింపగలరు. కావలసినది వారియందు అట్టి సంకల్పమును పూరింపగల ఉద్దీపనము. ఈవిషయమును స్త్రీలు బాగుగ ఆకళించినారు. శ్రీకాకుళములోని మద్యపాననిషేధసంఘమువారి వార్షికోత్సవ సందర్భమున మాట్లాడుచు శ్రీమతి మల్లెమడుగుల అమ్మగారు ఏమని పలుకుచున్నారో కనుడు. "పురుషులకన్న ఎక్కువనేర్పుతో జనులకు నచ్చచెప్పి త్రాగుడు మాన్పింపగలవారు స్త్రీలు." ఇది ముమ్మాటికి నిశ్చయము. కావున ఇకనైనను స్త్రీలుమేల్కొని సంస్కారప్రబోధమునకు వలయుశక్తిని ప్రయత్నించి దేశమునకు కళ్యాణముగూర్ప హెచ్చరించుచున్నాము.

కీ. శే. ప్రేమిభాయి సా॥ పేరేపి సూర్యకాంతము సత్సంగనీ గారు—

ఈసత్సంగనీ సకల విద్యల కాటపట్టయిన విజయనగరమున 11-8-1912 తేదీనాడు జన్మించి చెన్నపురియందు పెరిగి 'లేడీవెల్లింగ్టను ట్రెయినింగు' పాఠశాలయందు

ఆంగ్లము మున్నగు భాషలనేర్చుకొని 1919 సంవత్సరమున అనగా యేడువత్సరముల ప్రాయమున ఆగ్రా నగరమునందు రాధాస్వామి గురువర్యులచే నుపదేశమును బడసి యోగాభ్యాసము చేయుచుండెడి దీసాధ్వీలలామ. ఈమె యేడవ వత్సరమునుండియు సంగీతసాహిత్యము లభ్యసించుచు హిందీ, అరవము, ఆంగ్లము, ఆంధ్రము, సంస్కృతము మొదలగు భాషలయందు ప్రావీణ్యమును బడసి సహృదయుల మనంబుల రంజింపచేయుచుండెడిది. సంగీతసాహిత్య వేదిని. పాఠశాలయందు విద్య నభ్యసించు కాలములో ఆపాటలయందు బహుమతులను పొందినది. సంగీతము, గాత్రము, హార్మోనియము, పిడేలు మున్నగు వానియందు మిగుల పాండిత్యమును సంపాదించి పండితవర్యుల యొక్కయు, రాజకుటుంబములయొక్కయు మెప్పువడసి పేరువడసిన కాంతిపుంజము. మద్రాసు

కీ. శే. సూర్యకాంతమువత్సంగనీగారు

నందలి సంగీత సభలలో మెంబరుగా నుండెడిది. ఈమెకు జ్యోతిషము, సాముద్రికము, కుట్టుపని, బెత్తుపని, డ్రాయింగు మొదలయిన కళలయందు అసమానప్రావీణ్యము కలిగియుండెడిది. ఈమె 'చర్కా' మీాద స్వయముగా ఎనిమిదవ యేటనుండియు నూలు వడకి మగ్గములమీాద నేయింపించి ఆవస్త్రములనేయుపయోగించు చుండిన స్వరాజ్యాభిలాషిణిగనుండెడిది. 1925–వ సంవత్సరము జూన్ మాసము 10–వ తేదిని పి. రేపి. వేంకటసుబ్బయ్య M. A. B. ED. గారిని వివాహమైనది. ఈమె భిషగ్రాజవైద్య భాస్కర పండిత వేంకటేశ్వరరావు మాండలికగారి ఏకపుత్రిక. మహాజ్ఞానవతి. శాంతస్వభావము గలది. ఈసతీతిలకము 31-1-30 తేది శుక్రవారము ఉదయము చెన్నపురియందు 9-20 నిముషములకు పరమపదము పొందినది. ఈమె ఆత్మకు శాంతిచేకూఱుగాక!

కీ. శే. కోపల్లె కృష్ణారావు పంతులు గారు:—

రాజమహేంద్రవరమునందలి గౌతమీగ్రంథాలయము; గుంటూరు నందలి శారదానికేతనము; బందరునందలి ఆంధ్రజాతీయ కళాశాల ఆంధ్రులు గొప్పగ చెప్పుకొనగలిగిన విద్యాసంస్థలు. అందు బందరునందలి ఆంధ్రజాతీయకళాశాలసంస్థాపనాచార్యులగు కీ. శే. కోపల్లె హనుమంతరావు పంతులుగారి పితృదేవులగు శ్రీకృష్ణారావుపంతులు గారు మార్చి 22–వ తేదీ మధ్యాహ్నము మూడుగంటలకు చనిపోయిరని వ్రాయుటకు చింతించుచున్నాము. వీరి జన్మస్థానము దివితాలూకా జొరుపూడి. వీరికి 70 సంవత్సరములు

దాటినవి. మచిలీపట్టణమున చాలకాలము న్యాయవాదిగ పనిచేసి పేరుగాంచిరి. దేవరకోట యెస్టేటుకు సుమారు 30 సంవత్సరములు దివాన్‌గిరి చలాయించియుండిరి. దేవరకోట సంస్థానములో వీరి నామము స్మరించని గృహముగాని మానవుడుగాని యుండునని తోచదు. వీరు రైతునుగాని జమీన్‌దారునుగాని నష్టపరుపకయే సభ్యమార్గమున వ్యవహరించి న్యాయమూర్తులనిపించుకొనిరి. అపార వ్యవహారమున మునిగియున్నను ఎచటకైన సర్క్యూటుబోవుచు స్వహస్తము చేసుకొని భుజించెడివారు. నిగర్వశిఖామణులన్న వీరికే చెల్లును. వీరికి వ్యవసాయమన్నను తోటలు పెంచుట యన్నను మహాప్రీతి. జొరుపూడివద్ద గొప్పతోటను పెంచి సంవత్సరములో కొంతకాలమచటనే గడుపుచుండెడివారు. ఆ తోటను చూచినవారికి వీరి ఓపిక వెల్లడియగుచుండును. వీరు దివాన్‌గానున్న కాలములో ఎస్టేటు గ్రామములనుండు వ్యాజ్యములు తక్కువయనియే చెప్పవచ్చును. వీరు మంచిముసాయిదాకర్తలని పేరెన్నికగాంచి యుండిరి. వీరికి వడ్రంగము పనికూడ బాగుగ తెలియును. తమపిల్లలకు కావలసిన సామానులను బాతా స్వయముగా జేసికొనెడివారని ప్రతీతికలదు. ఇంతవృద్ధాప్యములోను ఓపికవహించి వచ్చినవారికెల్ల సలహా జెప్పుచుండెడువారు. వీరికి ఆంధ్రఆంగ్లములయందు మంచి ప్రవేశముకలదు. రివిన్యూ వ్యవహారములందు దిట్టలనియే ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టుసవరణ సందర్భమున ప్రభుత్వమువారు వీరి నొకసభ్యునిగ నియమించిరి. ఈసత్పురుషుని మృతికి వగచుచు వీరికుటుంబమునకును మా సానుభూతిని తెలియజేయుచు వీరిఆత్మకు శాంతియొసంగ భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాము.

గ్రంథస్వీకారము

1. ఆంధ్రహృదయము—న. వేంకటరత్నముగారు; 2. జానకీపతి శతకము—కొవ్వలి వేంకటరాజేశ్వరరావుగారు; 3. భక్తిపథము—కవిరత్న నరసింహశర్మగారు; 4. భరతమాతృశతకము—కల్లూరు అహోబలరావుగారు; 5. ఆరోగ్యాదర్శము—పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు; 6. జన్తుచికిత్స—కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులవారు; 7. సూర్యకిరణచికిత్స—పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు; 8. యోగచికిత్స—చల్లా లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు; 9. మహాయోగము—పొత్తూరి రామరాజయోగిగారు; 10. మలబద్ధము—శ్రీమతి జ్ఞానాంబగారు; 11. ఆరోగ్య ప్రభాకరము—పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు; 12. ఋషిజీవనప్రకాశము—యస్. హనుమయ్యగారు; 13. శ్రీరామ తీర్థస్వామి—చెరువు రామకృష్ణరావుగారు; 14. తత్త్వలక్ష్యార్ణవము—కృష్ణరాజయోగిగారు; 15. ఉపవాసచికిత్స—మరభూరు ఆర్యమూర్తిగారు; 16. నైసర్గికజలచికిత్స—పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు; ఈగ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. కాలక్రమమున విమర్శింపగల మనిమనవి.

చఱిబడి తీవ్రఘూర్ణనవశంబున నొక్కటఁ దీఁగచుట్టు పె
త్తులయియున్న పాఁపతఱిత్రాటి వలంకల నిర్ఝరాంబువుల్
గిరికొని మీదనుండి దిగఁ గిన్నరకాంత! పయోధిద్రచ్చు న
త్తఱి ఫణిరాజుచుట్టిన విధంబుననున్నది చూడుమిగ్గిరిన్.

—కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథమహాకవి.

ఆ చెలివచ్చి తా జలకమాడిన యంతటిసేపు కృష్ణవే
ణీచలదూర్మికల్ రసధునీపరివర్తన వైఖరిన్ సుధా
రోచులుక్రుమ్మరించినవి ప్రోవులువడ్డ వెలందినవ్వులే
పూచెను పూవులై తరగమొత్తములన్ వెలిగించు వెన్నెలై.

— విశ్వనాథము సత్యనారాయణకవి.